

О.М. АНДРЕЄВА

**НАУКОВІ ПРОЕКТИ В СФЕРІ
МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

ПІДРУЧНИК

КИЇВ - 2025

УДК: 327.303.6

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 7 від «25» лютого 2025 р.)

Рецензенти:

доктор політичних наук, професор, **Микола ПАЛІНЧАК**

(Ужгородський національний університет)

кандидат політичних наук, доцент, **Наталія БЄЛОУСОВА**

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Андрєєва О.М. Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій: підручник.
Київ, 2025. 184 с.

Підручник містить тематичний план дисципліни, зміст лекцій, питання до обговорення на наукових семінарах, рекомендовану літературу до курсу, завдання для самостійної роботи, питання для самостійної роботи та питання до підготовки до заліку. У виданні висвітлено питання, пов'язані з теорією сучасних наукових досліджень, розглянуто основні напрямки постнекласичної науки в соціогуманітарних дослідженнях, понятійно-категоріальний апарат міждисциплінарного наукового напрямку міжнародні комунікації, основні наукові підходи до досліджень у сфері міжнародних комунікацій. Окрему увагу приділено ролі грантової діяльності в наукових дослідженнях у сфері міжнародних комунікацій

Підручник призначений для студентів, аспірантів, викладачів та всіх тих, хто цікавиться проблемами міжнародних комунікацій.

ЗМІСТ

<i>ПЕРЕДМОВА.....</i>	<i>4</i>
<i>ТЕМА 1.....</i>	<i>7</i>
<i>ПОСТНЕКЛАСИЧНА НАУКА: СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА НАУКОВІ ШКОЛИ</i>	<i>7</i>
<i>ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ</i>	<i>37</i>
<i>ТЕМА 2.....</i>	<i>38</i>
<i>ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВИХ ПРОЕКТІВ</i>	<i>38</i>
<i>ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ</i>	<i>48</i>
<i>ТЕМА 3.....</i>	<i>49</i>
<i>ОСНОВНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ В СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....</i>	<i>49</i>
<i>ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ</i>	<i>71</i>
<i>ТЕМА 4.....</i>	<i>73</i>
<i>НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ РОЗРОБКИ ПРОГНОЗІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....</i>	<i>73</i>
<i>ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ</i>	<i>103</i>
<i>ТЕМА 5.....</i>	<i>104</i>
<i>МІЖНАРОДНІ ПРОГРАМИ ТА ГРАНТИ: ЗМІСТ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ПОРЯДОК РОЗРОБКИ. ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВИХ ПРОЕКТІВ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПРОГРАМАМИ.</i>	<i>104</i>
<i>ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ</i>	<i>125</i>
<i>ЛІТЕРАТУРА.....</i>	<i>126</i>

ДОДАТОК А	138
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	138
ДОДАТОК Б.....	149
МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА ТА ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	149

ПЕРЕДМОВА

Об'єктивним трендом світового розвитку в сучасних умовах є трансформація науки у провідний фактор прогресу. Наукові дослідження стали важливою складовою міжнародної діяльності, сприяючи розвитку та вдосконаленню різних аспектів взаємодії між країнами, розв'язанню складних глобальних проблем та прийняттю обґрунтованих рішень на світовому рівні.

Наукові дослідження розширюють наші знання про різні аспекти соціальних, економічних, політичних, комунікативних, культурних та технологічних вимірів світових проблем, вони стають джерелом інновацій та новаторських ідей та є платформою для співпраці між вченими, науковими установами та країнами, сприяючи обміну знаннями та досвідом. Результати наукових досліджень використовуються для розробки та вдосконалення міжнародних політик, стандартів та законодавства. І саме тому основним джерелом суспільного розвитку в XXI столітті стає інтелектуальний працівник.

Навчальна дисципліна другого освітньо-наукового (магістерського) рівня «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» ставить за мету надати майбутнім магістрам ґрунтовних знань та вмінь організації, діяльності, концептуальних засад формування наукових проектів в галузі міжнародних комунікацій як в Україні так і на світовому рівні, ознайомлення з особливостями побудови та функціонування практичної реалізації наукових проектів в галузі.

У межах навчальної дисципліни студенти опановують спеціалізовані підходи до побудови проектів наукових досліджень міжнародно-політичних проблем в галузі міжнародних комунікацій, комбінування загальних та

спеціальних методів та методик дослідження. Значну увагу приділено вивченню сучасного стану та розвитку проектів міжнародно-політичних досліджень, досліджень глобального розвитку, міжнародного та міжкультурного співробітництва та міжнародних комунікацій.

Основними навчальними цілями вивчення дисципліни є ознайомлення студентів з науково-дослідницькими напрямками постнекласичної науки; методології сучасних наукових досліджень; створення цілісного уявлення про науково-дослідницький процес; забезпечення освоєння навиків формування і використання усвідомленої позиції наукового дослідження; вдосконалення вміння у пошуку, добору й опрацюванні наукової інформації через точне формулюванні мети, задач і висновків дослідження; ознайомлення з сучасними науковими проектами в сфері міжнародних комунікацій та вміння їх успішно реалізовувати.

На основі інтегральної компетентності, здатність розв'язувати комплексні теоретичні та практичні задачі і проблеми під час професійної діяльності у галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог», при вивченні навчальної дисципліни формуються загальні та фахові компетентності: здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність працювати в міжнародному контексті; здатність здійснювати дослідження та/або запроваджувати інновації у галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Програмними результатами навчання є здатності застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики; розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової

політики; планувати та здійснювати дослідження проблем міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій з використанням сучасних наукових методів, збирати та аналізувати необхідну інформацію, аргументувати висновки, презентувати результати.

Вивчення навчальної дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» відбувається у третьому семестрі в обсязі 5 кредитів ECTS та передбачає набуття студентами визначених компетентностей через: аудиторну (лекції, семінарські заняття) та самостійну роботу (самостійне опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарських занять, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, виступи на студентських науково-практичних конференціях та круглих столах шляхом використання можливостей системи дистанційного навчання).

ТЕМА 1.

ПОСТНЕКЛАСИЧНА НАУКА: СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА НАУКОВІ ШКОЛИ

Наука допомагає розширити межі нашого розуміння світу, існування та природи, відкриває нові горизонти знань і стимулює цікавість до вивчення. Наука виступає як рушійна сила прогресу та суспільного благополуччя.

Розвиток науки відбувається протягом всього часу розвитку суспільства і може бути поділений на декілька основних етапів.

Ці етапи намагаються визначити важливі події і тренди, які сформували науковий прогрес. Зазвичай виділяють такі етапи розвитку науки:

Початковий етап (до XVII століття). Наука в цей період розвивалася повільно та обмежено. Вчені робили перші спроби класифікації природних явищ і відкриття законів, це період історії, коли виникають основи сучасної наукової діяльності.

Етап наукової революції (XVII-XVIII століття). Цей етап характеризувався роботами видатних вчених, таких як Галілео Галілей, Ісаак Ньютон, Жан-Батист Ламарк і Карл Лінне. Наукова революція включала в себе визнання значення дослідження та математичного аналізу природних явищ, а також розвиток методу наукового експерименту.

Ці ранні етапи розвитку науки визначили основи для подальшого розвитку і розширення наукових знань у різних галузях. Результатом якого

стала сучасна наукова методологія, що базується на емпіричних дослідженнях, логіці та об'єктивності.

Етап індустріальної революції (XIX століття). Розвиток технологій і технічних наук призвів до значного прогресу в науці. Вчені почали застосовувати нові методи дослідження та розробляти теорії, які підтримували зростання промисловості та науки.

Цей етап визначився значущими змінами в суспільстві, економіці та технологіях та відіграв важливу роль у розвитку наукового методу, індустріальних технологій і суспільства в цілому. Індустріальна революція суттєво сприяла розвитку наукового методу, систематичні дослідження і об'єктивний аналіз стали стандартною практикою для багатьох галузей науки, почали використовуватись експерименти, спостереження і математичні методи для вивчення природи і розв'язання практичних проблем. В цей же період було створено нові галузі наук, такі як хімія, фізика, біологія і інженерія, що вивчали природні закони та явища, що лежать в основі технологічних інновацій, що змінили спосіб виробництва і сприяли індустріалізації суспільства.

Індустріальна революція призвела до зміни у способі життя багатьох людей. Великі міста росли, і з'явилися нові форми роботи, що вимагали більше освіти і спеціалізації. Цей період в історії був вирішальним для розвитку науки, технологій і суспільства загалом. Він забезпечив основи для подальших інновацій і технологічного прогресу, які вплинули на багато аспектів життя людей.

Цей етап розвитку науки, який охоплює більшу частину наукових досліджень до XX століття часто називають класичною наукою, він характеризується певними загальними особливостями та методологією, які відрізняються від сучасних підходів до науки. Тут можна виокремити основні риси класичної науки:

Дедуктивний метод. Класична наука часто використовувала дедуктивний метод, де висновки робилися з загальних принципів і законів до конкретних фактів і спостережень.

Фіксований набір дисциплін. Класична наука мала чітко визначені дисципліни, такі як фізика, хімія, біологія, математика тощо, і кожна з цих дисциплін мала свої власні методи та правила.

Об'єктивність і нейтральність. Класична наука ставила за мету досягнення об'єктивності та нейтральності в наукових дослідженнях, намагаючись виключити вплив особистих переконань та емоцій.

Розділеність досліджень. Класична наука часто ділилася на різні наукові дисципліни, які розглядали різні аспекти природи і суспільства окремо.

Експеримент та спостереження. В класичній науці велику увагу приділяли експериментам та систематичним спостереженням як методам наукового пізнання.

Абсолютність істини. В класичній науці існувало поняття абсолютної істини, і науковці прагнули досягти цієї істини через дедуктивний розумовий шлях.

Класичний етап розвитку науки став важливим і вніс значний вклад у розуміння природи та суспільства.

Етап наукового розквіту (початок XX століття). У цей період наука стала більш спеціалізованою і розвинула багато нових галузей, таких як квантова фізика, генетика, психологія і інші. Вчені розробляли складні теорії і моделі для пояснення різних явищ.

Етап наукового розквіту є періодом в історії розвитку науки, коли відбувся значущий розвиток і розширення наукових знань у різних галузях, він відзначився інтенсивними науковими дослідженнями, новими відкриттями та інноваціями. Науковий розквіт призвів до створення нових галузей наук, таких як генетика, кібернетика, квантова фізика, інформаційні технології тощо, тут

також відбулось зближення і співпраця різних галузей наук, що призвело до міждисциплінарних досліджень і виокремлення нових методів і підходів у дослідженнях. Змінилось розуміння світу та розширився вплив на якість та спосіб життя людей, зроблено акцент на освіту та поширення наукових знань серед широкого загалу населення.

З ХХ століття наука розвивалася в посткласичному напрямку, що характеризується більшою інтердисциплінарністю, контекстуальністю і гнучкістю в методології наукових досліджень.

Посткласична наука виникла внаслідок визнання обмежень та недоліків класичного підходу і ставить за мету виправлення цих обмежень шляхом впровадження нових методів, концепцій та підходів до наукових досліджень.

На відміну від класичних гуманітарних наук, що важливі для розуміння людського досвіду, культури та суспільства й допомагають вивчати та аналізувати значимі аспекти існування суспільства і глибше розуміти світ навколо нас, на сучасному етапі розвитку науки дедалі більшої важливості набуває так звана посткласична наука.

Посткласична наука - це термін, який використовується для опису нового напрямку в розвитку науки, що виходить за межі традиційних класичних підходів і методів наукового дослідження. Цей термін найчастіше використовується в контексті гуманітарних і соціальних наук, але може застосовуватися і в інших областях.

Основні характеристики посткласичної науки включають:

Інтердисциплінарність. Посткласична наука активно використовує підходи і методи з різних галузей наукового знання та намагається подолати обмеження традиційних дисциплін і розвиває нові форми співпраці між галузями.

Контекстуалізм. Посткласична наука відзначає важливість врахування контексту, культурних впливів і соціокультурного середовища в

дослідженнях, вона розглядає науку як продукт взаємодії індивідів та суспільства.

Активна участь суб'єктів дослідження. У посткласичній науці підкреслюється активна роль суб'єктів дослідження, так званих акторів, їх безперервною та динамічною трансформацією.

Конструктивізм. Посткласична наука більше спирається на конструктивний підхід до наукового дослідження, де дослідник розглядає себе як активного конструктора знань і майбутнього, а не суб'єкта, що спостерігає за процесом.

Визнання суб'єктивності. Посткласична наука визнає суб'єктивний характер досліджень і ролі особистих переконань та досвіду у формуванні знань.

Увага до етичних питань. У посткласичній науці надається значення етичним аспектам дослідження та його можливим впливам на суспільство.

Термін "посткласична наука" підкреслює перехід від традиційних, класичних методів до більш сучасних і відкритих підходів до наукових досліджень, він відображає потребу в новому розумінні та використанні наукового знання для вирішення складних проблем і викликів сучасності.

Сучасний етап (з середини XX століття і до сьогодні). Сучасна наука включає в себе глобальну спільноту вчених, які працюють над розв'язанням складних проблем і вивчають різні аспекти нашого світу. Цей етап характеризується великим обсягом досліджень, розвитком технологій та інтердисциплінарними дослідженнями.

Виникнення комп'ютерів і розвиток інтернету сприяли суттєвому збільшенню швидкості і обсягу обробки і передачі інформації, що відкрило нові можливості для наукового дослідження, збору та аналізу даних та суттєво розширило класичне наукове пізнання. Сучасна наукова спільнота стає більш глобальною та згуртованою, ніж будь-коли раніше, зникають бар'єри та вчені

з усього світу співпрацюють над великими міжнародними проектами та дослідженнями. Багато сучасних наукових проблем вимагають мультидисциплінарного та інтердисциплінарного підходу, що характеризується залученням фахівців з різних галузей наук та технічних працівників. Серед сучасних галузей наук на перше місце вийшли біоінформатика, нанотехнології, геноміка, штучний інтелект, екологія та інші, ці галузі розвиваються швидко і мають значущий вплив на сучасні технології і медицину.

Сучасні науковці стикаються з новими моделями фінансування та вимогами до публікаційної активності, відбувається перехід до відкритого доступу до більшості наукових досліджень.

Наукові дослідження включають в себе важливі проблеми, такі як зміна клімату, боротьба з інфекційними хворобами, створення стійких до стресу матеріалів та багато інших.

Зростає кількість жінок, які обирають наукову кар'єру та досягають видатних результатів у різних галузях. Big data стали важливим інструментом для наукових досліджень і аналізу, інформація, зібрана великими датасетами, дозволяє вченим робити нові відкриття та приймати більш обгрунтовані рішення.

Сучасний етап наукового розквіту відкриває безмежні можливості для розвитку наукового знання і технологічного прогресу. Науковці продовжують вирішувати глобальні виклики і вносити вагомий внесок у розвиток людства.

Розвиток науки - це постійний процес, який ніколи не припиняється. Наука постійно еволюціонує, а нові відкриття і знання допомагають нам краще розуміти світ і вирішувати складні проблеми.

Сучасна наука розвивається в багато напрямках, і кожен з них вносить важливий внесок у розуміння світу та вирішення актуальних проблем.

Основні напрями розвитку сучасної науки включають:

 Технологічний прогрес. Розвиток нових технологій і інженерії грає важливу роль у сучасній науці, серед яких розробка штучного інтелекту, квантового обчислення, біоінженерія, робототехніка і інші галузі, які мають потенціал змінити спосіб життя людства і вирішити важливі глобальні проблеми.

 Медичні дослідження. Медична наука постійно розвивається, задля розробки нових методів лікування і діагностики, боротьби зі спалахами захворювань, пандеміями та покращення якості життя осіб з інвалідністю і іншими обмеженнями.

 Екологія і вивчення клімату. Зростаюча свідомість людства про зміни клімату та природні ризики стимулює дослідження в галузі екології, відновлення природних ресурсів та розробку більш стійких, екологічнодружніх технологій.

 Геноміка і біотехнології. Вивчення геному людини, генне редагування та поліпшення й інші біотехнології перетворюють медицину і сільське господарство із класичних галузей науки в високотехнологічні інтердисциплінарні науки.

 Соціальні науки і гуманітарні дослідження. Дослідження в галузі психології, соціології, антропології і філософії допомагають розуміти суспільні явища та культурні аспекти сучасного життя.

 Космічні дослідження. Науковці вивчають космос, досліджуючи нашу Сонячну систему та далекі космічні глибини, а також розробляють нові технології для подорожей в космос і майбутні космічні колонії.

 Соціальна інновація. Вивчення сучасних соціальних проблем і пошук рішень для покращення суспільства, вивчення великих обсягів даних та розробка алгоритмів для аналізу інформації стають все більш важливими для сучасної науки.

Ці основні напрями розвитку взаємодіють як між собою, так і з традиційними науковими галузями, сприяючи вирішенню складних сучасних проблем і підвищенню рівня наукових досягнень.

Постнекласична наука (також відома як наука ХХІ століття або наука в епоху постдисциплінарності) - це сучасний підхід до наукових досліджень в галузі гуманітарних наук, що відрізняється від класичної та посткласичної науки, що базуються на чітко визначених дисциплінах та структурах. Постнекласична наука визнає складність сучасних наукових проблем і вимагає більшого міждисциплінарного та системного підходу до їх вирішення.

Основні риси постнекласичної науки включають:

Міждисциплінарність. Науковці у постнекласичній науці активно співпрацюють між різними науковими галузями і використовують підходи з різних дисциплін для розв'язання складних проблем, що лежать за межами розуміння однієї галузі.

Комплексний підхід. Дослідники розглядають проблеми як частину більших систем, враховуючи їхню взаємодію та вплив на екосистеми, суспільство, технології тощо.

Активна роль громади. Постнекласична наука часто включає в себе участь широкої громадськості, громадян та громадських організацій у наукових дослідженнях і розв'язанні проблем.

Відкритий доступ до інформації. Вчені у постнекласичній науці підтримують відкритий доступ до наукових даних і публікацій, щоб забезпечити широку доступність і обмін знаннями.

Глобальна спрямованість. Постнекласична наука враховує глобальні проблеми, такі як зміна клімату, енергетична безпека, біорізноманіття тощо, та спрямована на знаходження глобальних рішень.

Акцент на вирішенні проблем. Постнекласична наука активно працює над вирішенням актуальних суспільнозначимих та екологічних проблем і спрямована на створення позитивних змін у світі.

Цей підхід до науки відображає складність сучасних викликів і прагне об'єднати різні наукові дисципліни і суспільні сили для розв'язання цих проблем.

У постнекласичних наукових дослідженнях виокремлюються різні школи або підходи, які відображають варіативні методологічні і теоретичні спрямування.

Ось декілька основних шкіл і напрямків у постнекласичних наукових дослідженнях, що характеризують сучасний стан досліджень в галузі міжнародних відносин та міжнародних комунікацій.

Конструктивізм. Це теоретичний підхід у постнекласичній науці, який наголошує на тому, що знання і реальність формуються соціально та культурно через взаємодію індивідів та спільнот. У конструктивізмі розглядається, як суб'єктивність, інтерпретація та соціокультурний контекст впливають на процеси утворення знань і сприйняття світу. Конструктивізм аналізує взаємозв'язок між владою, знанням та мовою, вивчає, як певні групи визначають дискурс та контролюють розповсюдження знань. До видатних теоретиків конструктивізму в постнекласичній науці належать:

Людвіг Вітгенштейн (Ludwig Wittgenstein) (1889-1951). Австрійський філософ, який досліджував мову та її роль у конструкції реальності, він висловлював ідеї про те, що мова є соціокультурним продуктом і має вплив на сприйняття світу, він аргументував, що мова відображає структуру реальності і повинна бути логічно відповідною. Вітгенштейн розвинув концепцію мови та мислення, відому як "гра мови" або "філософія звичайного мовлення", він аргументував, що мова служить для різних цілей у різних контекстах, і мислення повинно бути розглянуте в контексті використання мови. Вітгенштейн вводить поняття "гри мови" для опису різних мовних контекстів і їхньої функції в різних "іграх", ця ідея підкреслює варіативність та контекстуальність використання мови.

Людвіг Вітгенштейн був впливовим філософом, і його праці вплинули на філософію, лінгвістику та філософію релігії і сьогодні його роботи залишаються предметом обговорення та дослідження в академічному світі. Основні праці філософа побачили світ лише після його смерті, проте надали серйозний поштовх у розвитку наукової школи конструктивізму. [1]

П'єр Бурдьє (Pierre Bourdieu) (1930-2002). Французький соціолог, лідер руху антиглобалістів, який присвятив життя вивченню поняття соціальний капітал, культурні практики і вплив соціального середовища на формування індивіда. Бурдьє ввів концепцію "соціального поля", яка описує сукупність взаємопов'язаних інституцій, груп і акторів, що змагаються за ресурси і вплив у певній сфері суспільства, такі як політика, культура або наука а також ввів поняття "культурного капіталу" для опису знань, освіти, мистецтва і культурних навичок, які люди можуть використовувати для підняття в суспільстві, це поняття вказує на важливість соціальних зв'язків і мереж для отримання доступу до ресурсів і можливостей в суспільстві. Бурдьє досліджував взаємодію між культурою і суспільством та розглядав культуру як важливий механізм соціального підтримання нерівності, він підкреслював, як суспільні норми і структури передаються від покоління до покоління та репродукують соціальну нерівність. П'єр Бурдьє вніс вагомий внесок у вивчення соціальних структур, культури і нерівності, розробивши теоретичний підхід, який залишається важливим для аналізу сучасного суспільства, культури та політики [2].

¹ Wittgenstein, L., *Tractatus Logico-Philosophicus*, trans. D.F. Pears and B.F. McGuinness, London: Routledge & Kegan Paul, 1972.

WITTGENSTEIN, Ludwig, *Philosophical Investigations*, trans. G.E.M. Anscombe, New York: Macmillan, 1958.

Wittgenstein, L., *Blue and Brown Books*, New York: Harper and Row, 1958.

Wittgenstein, L., *Remarks on Color*, trans. L.L. McAlister and M. Schättle, Berkeley: University of California Press, 1977.

Wittgenstein, L., *Culture and Value*, trans. P. Winch, Chicago: University of Chicago Press, 1980.

² Bourdieu, Pierre. 1990. *In Other Words: Essays towards a Reflexive Sociology*. Trans. Matthew Adamson. Stanford, CA: [Stanford University](#) Press.

Bourdieu, Pierre. 1977. *Outline of a Theory of Practice*. Trans. Richard Nice. Cambridge, U.K.: [Cambridge University](#) Press.

Пітер Бергер та Томас Лукман (*Peter Berger (1929-2017) and Thomas Luckmann (1927-2016)*). Автори видатної роботи "Соціальне будівництво реальності", де вони розглядають, як соціальні інституції і спілкування впливають на формування соціальної реальності, їх основна концепція полягає в тому, що люди та групи, що взаємодіють у соціальній системі, згодом створюють систему поглядів або ментальні уявлення про дії один одного, і що ці групи зрештою звикають до взаємних ролей, які грають дійові особи по відношенню один до одного[3].

Бруно Латур (*Bruno Latour (1947-2022)*). Французький філософ і соціолог, який розвинув концепцію актор-мережі, відому ще як «соціологія перекладу», яка розглядає суб'єкти та об'єкти як взаємодіючі частини соціальних мереж. Його ключова концепція визначає, як агенти (люди, технології, предмети) взаємодіють і створюють мережі, що впливають на соціальні і технологічні явища, аналізує взаємодію між різними чинниками і вивчає, як вони впливають один на одного [4].

Ці теоретики і вчені сприяли розвитку конструктивістських підходів до наукових досліджень, відзначаючи важливість соціокультурного контексту, інтерпретації та взаємодії в формуванні знань і реальності. Вони розширюють наше розуміння процесів сприйняття і відображення світу у науці та суспільстві.

Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Trans. Richard Nice. Cambridge, MA: [Harvard University](https://www.harvard.edu/) Press.

Bourdieu, Pierre. 2000. *Pascalian Meditations*. Trans. Richard Nice. Cambridge, U.K.: Polity.

³ Berger, P. L. and T. Luckmann (1966), *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*, Garden City, NY: Anchor Books.

⁴ Latour, Bruno; Woolgar, Steve (1986) [1979]. *Laboratory life: the construction of scientific facts*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. Originally published 1979 in Los Angeles, by SAGE Publications
Latour, Bruno (1987). *Science in action: how to follow scientists and engineers through society*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Latour, Bruno (2004). *Politics of nature: how to bring the sciences into democracy*. Translated by Catherine Porter. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Latour, Bruno (2010). *On the modern cult of the factish gods*. Durham, North Carolina: Duke University Press.

Latour, Bruno (2018). *Down to Earth: Politics in the New Climatic Regime*. England: Polity Press.

Latour, Bruno (2021). *After Lockdown: A Metamorphosis*. England: Polity Press.

Конструктивізм здолав класичний об'єктивізм та абсолютизм у визнанні об'єктивності знань і відкрив нові можливості для аналізу соціальних процесів та взаємодій, він став важливим теоретичним підґрунтям для дослідження сучасних соціокультурних та політичних явищ у постнекласичній науці.

Постмодернізм. Це теоретичний підхід, який наголошує на різноманітності, контекстуальності та розпливчатості в мисленні, культурі і суспільстві, цей підхід активно розвивався в постнекласичній науці, особливо в гуманітарних і соціальних науках, він відкидає ідею об'єктивності та універсальних істин, підкреслюючи різноманітність та контекстуальність знань. Постмодернізм вивчає соціокультурні аспекти та питання ідентичності. Постмодернізм відзначається переконанням у відсутності об'єктивної істини і підкреслює, що істина є релятивною і залежить від контексту та індивідуальних переконань. Критикуючи загальні метанарративи, такі як ідеології, релігія і наука, постмодерністські підходи визнають міжкультурний плюралізм та різноманіття культурних виразів, вважаючи їх за важливий аспект сучасного світу. Постмодернізм підтримує ідею гібридності і мішаного характеру культури, технологій і ідентичності та активно використовує іронію, сарказм та гумор як способи виразу та аналізу.

Видатними теоретиками постмодернізму в некласичній науці вважаються:

Жан-Франсуа Ліотар (Jean-François Lyotard) (1924-1998). Французький філософ і соціолог, відомий своєю роботою "Постмодерний стан", де він розглядає постмодернізм як перехід від "великих розповідей" до розмаїття місцевих наративів, він висунув гіпотезу про зміну статусу пізнання в контексті постмодерністської культури і постіндустріального суспільства. Ліотар використовував ідеї мови та гри, щоб описати важливість символічних систем та гри мови у сучасному світі. Він аргументував, що справжність стає питанням в постмодерному світі, і відсутність загальних наративів ускладнює

визначення істинності. Ліотар аналізував відношення між політикою і етикою у постмодерному контексті, відзначаючи складність моральних питань у відсутності загальних моральних стандартів [5].

Мішель Фуко (Michel Foucault) (1926-1984). Французький філософ і історик, який досліджував взаємодію знання, влади і суспільства, він вважав, що знання є соціально-конструйованим інструментом контролю. Фуко досліджував роль мови і дискурсу у формуванні знань та влади та стверджував, що суспільство контролюється через дискурси, які визначають, що є правильним або неправильним знанням і поведінкою та, вперше увівши термін «біополітика», аналізував, як влада регулює життя та тіло громадян через біологічні і медичні практики, а також через політичні рішення, досліджував історію сексуальних норм та практик і їхню роль у формуванні соціальної влади. Фуко висловлював сумніви щодо об'єктивності знань і підкреслював, що знання завжди є продуктом історичного та культурного контексту [6].

Жіль Дельоз та Фелікс Гваттарі (Gilles Deleuze (1925-1995) and Félix Guattari (1930-1992)). Французькі філософи, які розробили концепцію ризому (rhizome) або ризоматичного мислення, як модель для розуміння складних, нелінійних зв'язків та структур, замість ієрархічної деревоподібної структури, ризом представляє собою мережу, де всі елементи взаємопов'язані і можуть бути входом або виходом, в роботі "Анти-Оєдип: Капіталізм і шизофренія" Делез і Гваттарі критикують Фрейдівський психоаналіз і розвивають концепцію дезіреології, стверджуючи, що дезіре (бажання) є продуктивною силою і може бути політично та соціально важливою та аналізують соціокультурні явища і поняття, такі як культурні репрезентації, ідентичність, імперіалізм і колоніалізм, з філософської та критичної перспективи. [7].

⁵ Jean-François Lyotard (1979) *La Condition postmoderne: rapport sur le savoir*, Minuit

⁶ Michel Foucault *Maladie mentale et psychologie*, Paris, Presses universitaires de France, coll. " Quadrige Grands textes ", 1962 (seconde édition remaniée de *maladie mentale et personnalité*), 120 p.

Michel Foucault *L'Archéologie du savoir*, Paris, Gallimard, coll. " Bibliothèque des Sciences humaines ", 1969, 288 p.

Michel Foucault *L'Ordre du discours*, Paris, Gallimard, 1971, 88 p.

Michel Foucault *Histoire de la sexualité*, vol. 1-4 : *La volonté de savoir*, Paris, Gallimard, 1976, 1984, 2018

⁷ Gilles Deleuze, Félix Guattari *L'Anti-Oedipe*. — P.: Minuit, 1972.

Ці теоретики та інші представники постмодернізму спрямовують увагу на складність, різноманітність і контекстуальність у сприйнятті та розумінні світу. Вони вносять важливий внесок у вивчення сучасної культури, мови, ідентичності та суспільства через призму постмодерністських підходів.

Постмодернізм відкриває нові способи розуміння та аналізу сучасного світу, і його вплив відчутний в багатьох галузях гуманітарних наук і мистецтві.

Фемінізм. Фемінізм як наукова школа в постнекласичній науці розвиває теорії та методи, які досліджують гендерні аспекти суспільства, культури і наукових досліджень, ця школа активно займається питаннями статевої рівності, статевої ідентичності та впливом статі на всі сфери життя. Фемінізм активно вивчає ролі статі та гендеру в суспільстві, культурі і науці, розглядає, як соціокультурні уявлення про чоловіків і жінок впливають на наукові підходи, знання і методи шляхом критики тези про статеву нейтральність в науковому дослідженні і намагається виявити та виправити статеві несправедливості в науці. Фемінізм сприяє відкриттю та відновленню історії жіночих внесків у науку та академічну спільноту. Фемінізм прагне створити більш різноманітне та включене наукове середовище, в якому будуть представлені різні голоси і перспективи. Він часто поєднується з активною боротьбою за гендерну рівність, використовуючи наукові докази для підтримки політичних змін.

Ці характеристики роблять фемінізм важливим науковим підходом, спрямованим на вивчення та аналіз гендерних проблем і націлений на зміну культурних та соціальних норм.

Ось декілька видатних теоретиків феміністської науки в постнекласичній науці:

Gilles Deleuze, Félix Guattari Mille plateaux. — P.: Minuit, 1980.

Gilles Deleuze, Félix Guattari Qu'est-ce que la philosophie?. — P.: Minuit, 1991.

Сімон де Бовуар (Simone de Beauvoir) (1908-1986). Французька філософка і письменниця, автор "Другої статі" ("The Second Sex"), де вона вивчає опрічність і підпорядкованість жінок у суспільстві. Вона висловлювала ідеї про необхідність ідентичності та визначення жінки самою собою, а не через стереотипи і соціокультурні обмеження [8].

Бетті Фрідан (Betty Friedan) (1921-2006). Американська письменниця та активістка, автор "Загадки жіночності" ("The Feminine Mystique"), що допомогла започаткувати другу хвилю феміністичного руху в США, відігравши ключову роль у формуванні сучасного феміністичного руху та боротьбі за права жінок, вона продовжує вважатися однією із видатних фігур американського фемінізму що спрямовувала увагу суспільства на проблеми гендерної нерівності та соціокультурні обмеження з якими часто стикаються жінки [9].

Донна Гарвей (Donna Haraway) (1944). Американська феміністка і культуролог, яка вивчає взаємодію між людьми і технологіями у контексті кіборгів та гібридності. Вона відома своїми внесками в сучасну феміністичну теорію та науку, зокрема своєю роботою в галузі культурних студій та наукових досліджень гендеру. Донна Гарвей стала відомою завдяки своєму есе "A Cyborg Manifesto" («Маніфест кіборга»), опублікованому в 1985 році, в якому вона висловила концепцію кіборга як гібридного створіння, що поєднує біологічні, технологічні та соціокультурні аспекти, кіборгізм став ключовим поняттям у сучасних культурних студіях та феміністичних дослідженнях. Вона активно досліджувала взаємозв'язок між гендером і технологією. Гарвей підкреслює важливість врахування соціальних і культурних контекстів у наукових дослідженнях.

⁸ *Сімона де Бовуар.* Друга стаття. У 2-ох томах. Пер. з французької: Наталя Воробйова, Павло Воробйов, Ярослав Собко. Київ. Основи. 1994, 1995.

⁹ *The Feminine Mystique.* Intro. By Anna Quindlen. New York: W.W. Norton & Company, 2001. First published 1963.

Донна Гарвей відіграла важливу роль у розвитку феміністичної теорії та вплинула на культурні студії, філософію та науку [10].

Хелен Лонгіно (Helen Longino) (1944). Американська філософія науки, яка досліджує взаємозв'язок між гендерними аспектами і науковими практиками. В своїх працях вона зосереджується на питаннях та ролі соціальних чинників у процесі формування наукового знання та вважає, що соціальні, культурні та політичні контексти впливають на те, як створюються та оцінюються наукові знання. Лонгіно розвиває феміністичну критику науки та вказує на структурні бар'єри, які можуть перешкоджати жінкам та іншим менш визнаним групам у науковій діяльності та підкреслює, що ідея об'єктивності та нейтральності в науці не завжди відповідає дійсності, і їх слід переосмислити в контексті соціальної дійсності. Хелен Лонгіно сприяє розвитку сучасної філософії науки та є важливою фігурою в області гендерних та феміністичних досліджень [11].

Юлія Крістева (Julia Kristeva) (1941). Болгарська, французька філософія та психоаналітик, яка досліджує питання ідентичності і мови у контексті гендеру. Вона стала важливою фігурою в розвитку феміністичної теорії і дослідженнях гендеру, досліджуючи поняття жіночої ідентичності, материнства та гендерних ролей. Крістева також розвивала концепції семіотики тіла і вивчала способи, яким тіло виражає емоції і досвід.

Юлія Крістева відома своєю складною та інноваційною філософською роботою, яка об'єднує семіотику, психоаналіз і фемінізм. Її внесок в галузі

¹⁰ Haraway D. A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century, 1985.

Haraway D. The Companion Species Manifesto. Dogs, People, and Significant Otherness. University of Chicago Press, 2003.

Haraway D. Anthropocene, Capitalocene, Plantationocene, Chthulucene: Making Kin. Environmental Humanities, vol. 6, 2015, pp. 159-165. (<http://environmentalhumanities.org/arch/vol6/6.7.pdf>).

Haraway D. Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene (Experimental Futures). Duke University Press, 2016.

¹¹ Longino, Helen E. 1990. *Science as Social Knowledge: Values and Objectivity in Scientific Inquiry*. Princeton: Princeton University Press.

Longino, Helen E. 2002. *The Fate of Knowledge*. Princeton: Princeton University Press.

Longino, Helen E. 2013. *Studying Human Behavior: How Scientists Investigate Aggression and Sexuality*, published by University of Chicago Press.

гуманітарних наук і культурних студій є важливим для розуміння мови, тіла, ідентичності і суспільства [12].

Джудіт Батлер (Judith Butler) (1956). Американська філософія, яка розвивала концепції гендерної перформативності та культурного створення ідентичності. Батлер запропонувала концепцію "перформативності гендеру," яка стверджує, що гендерне буття створюється через виразні акти, а не існує перед ними, вказавши на те, що ідентичність і гендер не є сталими або природними, а є результатом соціальних практик і ролей. Батлер вводить ідею "перформативного акту," яка пояснює, як мова та дія можуть впливати на формування ідентичності і гендеру. Вона аналізує та критикує бінарні уявлення про гендер, такі як чоловік/жінка, підкреслюючи різноманітність інтерпретацій та варіантів гендерної ідентичності. Вона вносить важливий внесок у феміністичні дослідження та дослідження сексуальності, зокрема в контексті прав геїв і лесбійок.

Джудіт Батлер є однією з найвпливовіших філософінь і гендерних теоретикінь сучасності. Її роботи допомагають розуміти складність гендерних питань, ідентичності і мови та впливають на філософію, соціологію, культурні дослідження і багато інших галузей [13].

Ці теоретики і дослідники розвивають феміністський напрям в постнекласичній науці та допомагають вивчати важливі аспекти гендерної

¹² Крістева Ю. *Stabat Mater* / Пер. з фр. Христини Сохоцької // Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. — Львів: Літопис, 2002. — С. 662—679.

Крістева Ю. *Самі собі чужі* / Пер. з фр. Зої Борисюк. — Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. — 264 с.

Крістева Ю. *Полілог* / Пер. з фр. Петра Таращука. — Київ: Юніверс, 2005. — 480 с.

Крістева Ю. *Сили жаху. Есей про відразу* // Незалежний культурологічний часопис «І». — № 37. — 2005. — С. 38-53.

Крістева Ю. *Час жінок* // Про рівність статей. Збірник / Пер. з фр. під заг. ред. О. Хоми. — К.: ППС-2002, 2007. — С. 25-46.

¹³ Butler, Judith (2006) [1990]. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.

Butler, Judith (1993). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge.

Butler, Judith (2004). *Undoing gender*. New York: Routledge.

Butler, Judith (1982), "Lesbian S & M: the politics of dis-illusion", in Linden, Robin Ruth (ed.), *Against sadomasochism: a radical feminist analysis*, East Palo Alto, California: Frog in the Well

проблематики, статевої ідентичності і сексуальності у сучасному світі. Вони вносять вагомий внесок у критичний аналіз соціокультурних і наукових аспектів гендеру та виборюють шляхи до створення більш рівних і справедливих суспільств.

Культурні дослідження. Культурні дослідження в постнекласичній науці - це міждисциплінарний підхід, який досліджує культуру, суспільство та суб'єктивність у контексті глобалізації, сучасних медіа і культурного різноманітності і орієнтований на розуміння культури як складного соціального явища, яке впливає на всі аспекти нашого життя. Культурні дослідження охоплюють широкий спектр тем і питань, і вони активно використовують методи та підходи з різних галузей наук, включаючи антропологію, соціологію, літературознавство, медіафілософію, культурну географію та інші. Культурні дослідження часто вивчають роль медіа, масової культури і нових медіа у формуванні культурних образів і способів спілкування а також активно вивчають культурні ідентичності, включаючи етнічні, національні, релігійні і гендерні ідентичності, а також проблеми гендерної нерівності та ролей.

Ідеологами цього напрямку в постнекласичній науці є:

Стюарт Голл (Stuart Hall) (1932-2014). Ямайсько-британський соціолог та культурний теоретик, який розвивав концепції "кодування" і "декодування" медіапродуктів, він вивчав способи, які культурні повідомлення переносяться та інтерпретуються в різних соціокультурних контекстах. Голл вніс важливий внесок у розвиток теорії репрезентації, аналізуючи способи, якими реальність представляється та інтерпретується в культурі і медіа. Він аналізував роль масових медіа, особливо телебачення, у формуванні культурних структур і способів сприйняття. Стюарт Голл залишив незабутній слід в галузі культурних досліджень та важливий внесок у розвиток культурної теорії, він

сприяв розумінню культури як динамічного та складного явища, що взаємодіє з суспільством, політикою та ідентичністю [14].

Джеймс Кліффорд (James Clifford) (1945). Американський антрополог і теоретик культурних досліджень, народився в 1945 році, відомий своїми дослідженнями в галузі антропології культури та культурних студій. Кліффорд підкреслював важливість рефлексивності в антропології, тобто усвідомлення вченими свого власного впливу на досліджувані культури та контексти, досліджував культурні зміни, перетини культур та процеси глобалізації в сучасному світі. Кліффорд вивчав проблеми міжкультурної комунікації і взаєморозуміння в умовах різних культурних контекстів, розглядаючи культуру як текст, аналізуючи, як різні культурні символи та репрезентації створюють значення та ідентичності. Кліффорд використовував метафору "колажу" і "монтажу" для опису того, як культури формуються з різних елементів та шарів. Джеймс Кліффорд вніс вагомий внесок у розвиток антропології культури та культурних досліджень, та досліджень культурних змін у глобальному контексті. Його роботи і концепції дали поштовх для подальших досліджень і дебатів в цих галузях [15].

Тереза де Лауретис (Teresa de Lauretis) (1938). Італійська культурологиня, критик і теоретик кіно, відома своїми дослідженнями в галузі гендерних студій та теорії кіно. Де Лауретис була однією з піонерів у вивченні

¹⁴ Hall, Stuart (1971). *Deviancy, Politics and the Media*. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies.
Hall, Stuart (1981). "Notes on Deconstructing the Popular". In: *People's History and Socialist Theory*. London: Routledge.

Hall, Stuart; Evans, Jessica; Nixon, Sean (2013) [1997]. *Representation (2nd ed.)*. London: Sage in association with The Open University.

Hall, Stuart (2016). *Cultural Studies 1983: A Theoretical History*. Slack, Jennifer, and Lawrence Grossberg (eds), Duke University Press.

Hall, Stuart (2017). *Selected Political Writings: The Great Moving Right Show and other essays*. London: Lawrence & Wishart.

¹⁵ James Clifford, *Person and Myth: Maurice Leenhardt in the Melanesian World* (University of California Press, 1982; Duke University Press, 1992)

James Clifford, *Writing Culture: the Poetics and Politics of Ethnography*, edited with George Marcus (University of California Press, 1986)

James Clifford, *Returns: Becoming Indigenous in the Twenty First Century* (Harvard University Press, 2013)

гендерних питань у культурі та медіа, вона досліджувала, як структури влади та ідентичності відображаються в культурних представленнях, розвинула концепцію "глядача" (spectatorship), де вивчала взаємодію глядача з фільмом і вплив кіно на створення гендерних ідентичностей. Де Лауретис працювала над ідеєю гендеру як перформативного акту, тобто як щось, що створюється і відтворюється через дії та представлення. Де Лауретис також спеціалізувалася на аналізі кіно і вивченні того, як кіно формує гендерні ролі і ідентичності. Вона є впливовою постструктуралістською теоретикинею і використовує ці підходи для аналізу культурних текстів [16].

Згадані тут теоретики працюють у різних дисциплінарних дослідженнях, включаючи культурні і медіа студії, культурну антропологію, соціологію і філософію та допомагають краще розуміти вплив культури на суспільство та індивідуальний досвід у сучасному світі, де медіа, глобалізація і різнобарвність стають все більше важливими аспектами.

Постколоніальні студії. Підхід, який досліджує вплив колоніалізму, імперіалізму та постколоніального наслідку на культуру, суспільство і ідентичність, цей напрям отримав свій розвиток в рамках постнекласичної науки і об'єднує вчених з різних галузей гуманітарних наук.

Ось декілька видатних теоретиків постколоніальних студій:

Гайатрі Співак (Gayatri Spivak) (1944). Індійська американська літературознавиця та феміністка, відома своїми дослідженнями в області постколоніальних студій, фемінізму та літературної теорії. Співак внесла вагомий внесок у розвиток постколоніальних студій, досліджуючи вплив колоніалізму на сучасні суспільства та культурії есе «Чи може підпорядковане промовляти?», вважається базовим текстом постколоніалізму.

¹⁶ Teresa de Lauretis, *Figures of Resistance: Essays in Feminist Theory* (2007)

Teresa de Lauretis, *The Practice of Love: Lesbian Sexuality and Perverse Desire* (1994)

Teresa de Lauretis, *The Technological Imagination* (1980)

Teresa de Lauretis, *Pratica d'amore : percorsi del desiderio perverso* (Milano: Tartaruga, 1997)

Вона також застосовувала методи деконструкції Жака Дерріда до текстів, аналізуючи, як мова та культурні представлення формуються і відображають владу та ідентичності, розвиваючи концепцію "підпорядкованих" груп, тобто тих, хто перебуває в підпорядкованому положенні в суспільстві, досліджувала їхні голоси та представлення. Гайатрі Співак відома своєю складною і абстрактною теорією, яка вплинула на багатьох дослідників в епоху постнекласичної науки у всьому світі. Її роботи продовжують викликати інтерес і обговорення в академічних та культурних колах [17].

Гомі Бгабга (*Homi K. Bhabha*) (1949). Індійський культурний критик, який вивчає поняття "гібридності" і культурного переосмислення в умовах постколоніалізму. Він розвинув ідею "третього простору", яка вказує на місце, де зустрічаються культури та ідентичності у контексті постколоніальних суспільств, яке є місцем можливого перетворення і нових ідентичностей. Бгабга розглядає культурну гібридність, яка виникає внаслідок взаємодії різних культурних впливів. Гібридні ідентичності стають важливим аспектом постколоніальних досліджень. Він аналізує вплив колоніальних дискурсів і репрезентацій на утворення ідентичностей та культурних норм та розглядає питання диференціації (розділення) та розтинання (змішування) культурних понять і ідентичностей у постколоніальному контексті. Гомі Бгабга є важливим фігурою у сучасних гуманітарних науках, особливо в галузі постколоніальних студій, його роботи сприяють розумінню складних культурних ідентичностей і взаємодії між культурами в постколоніальних умовах [18].

¹⁷ Співак, Гайатрі Чакраворті. В інших світах. Есеї з питань культурної політики. — К.: Вид. дім «Всесвіт», 2006.

Spivak, Gayatri. *Can the subaltern Speak?*, in: Nelson, Cary/Grossberg Lawrence (Ed.): *Marxism and the Interpretation of Culture*, Chicago: Illinois University Press, 1988

Spivak, Gayatri. *A Critique of Post-Colonial Reason: Toward a History of the Vanishing Present*, Harvard University Press, 1999

Spivak, Gayatri. *Death of a Discipline*, New York: Columbia University Press, 2003

¹⁸ Bhabha, Homiy. *The Location of Culture*, Routledge, 1994.

Bhabha, Homiy. "Representation and the colonial text: a critical exploration of some forms of mimeticism". *The Theory of Reading*. Ed. Frank Gloversmith. Brighton, Sussex: Harvester Press, 1984.

Едвард Саїд (*Edward Said*) (1935-2014). Палестинський американський культурний критик, відомий своєю роботою в галузі постколоніальних студій, культурології та політології. Саїд вперше висловив концепцію "орієнталізму" у своїй знаковій монографії "Орієнталізм" (1978), він аналізував спосіб, яким західні академіки, письменники і дослідники представляли Схід, часто перекручуючи його і створюючи стереотипи. Едвард Саїд був одним із засновників постколоніальних студій і активно досліджував вплив колоніалізму на культури та суспільства колонізованих народів, він розглядав питання культурної ідентичності, важливості національних та культурних аспектів у формуванні особистості. В своїх працях Саїд застосовував методи літературознавства до аналізу політичних і культурних текстів та відстоював важливість гуманітарних наук та гуманітарної освіти в сучасному суспільстві.

Едвард Саїд став важливим фігурою у сфері глобальних студій, культурології та політики, його роботи і ідеї залишили глибокий слід у гуманітарних науках і в глобальних дискусіях про культуру, ідентичність і колоніалізм в постнекласичній науці [19].

Франц Фанон (*Frantz Fanon*) (1925-1961). Мартинікський Французький лікар, психіатр, філософ і революціонер, відомий своєю роботою в галузі антиколоніального руху та постколоніальних студій. "Чорна шкіра, біла маска" (*Black Skin, White Masks*), опублікована в 1952 році, є однією з його найвідоміших робіт і досліджує психологічні та соціокультурні наслідки колоніалізму для чорних індивідів. А його остання книга, "Гнані і голодні" (*The Wretched of the Earth*), опублікована після смерті автора у 1961 році, стала

Bhabha, Homiy. "A question of survival: nations and psychic states.". *Psychoanalysis and Cultural Theory: Thresholds*. Ed. James Donald. New York: St. Martin's Press, 1991.

Bhabha, Homiy. "Postmodernism/postcolonialism". *Critical terms for art history*. Eds. Robert S. Nelson and Richard Shiff. Chicago: University of Chicago Press, 1996.

Bhabha, Homiy. "The Black Savant and the Dark Princess," 2006.

¹⁹ Едвард В. Саїд. Орієнталізм. — К.: «Основи», 2001. — 511 с.

Едвард Саїд. Культура й імперіялізм. — К.: «Критика», 2007. — 608 с.

Едвард Саїд. Гуманізм і демократична критика. — К.: [«Медуза»](#), 2014. — 144 с.

класичним текстом антиколоніальної теорії і розглядає питання національної та соціальної революції у колонізованих країнах. Фанон досліджував, як расизм та колоніалізм впливають на ідентичність людей, особливо тих, хто піддається дискримінації, він закликав до деколонізації мислення і визнання важливості культурної та політичної автономії колонізованих народів. Франц Фанон залишив великий слід у філософії, політології та антиколоніальному русі, його роботи продовжують впливати на дослідження расизму, ідентичності та колоніалізму, а його ідеї залишаються актуальними у сучасних дискусіях про глобальну справедливість і визволення [20].

Ці теоретики розширюють наше розуміння впливу колоніалізму і імперіалізму на сучасний світ та допомагають створювати більш глибокий культурний та історичний контекст для аналізу постколоніальних явищ і відносин в постнекласичній науці.

Трансгуманізм. Цей інтердисциплінарний рух ставить перед собою завдання покращення людського життя і розвитку шляхом застосування технологій, науки та інженерії, він акцентує увагу на розширенні можливостей людини через покращення фізичних, когнітивних та психологічних характеристик та характеризує можливості і наслідки злиття технологій та людського організму, досліджуючи питання штучного інтелекту, біотехнологій та майбутнього людини.

Серед основних теоретиків трансгуманізму в постнекласичній науці можна виділити наступних:

Реймонд Курцвейл (Raymond Kurzweil) (1948). Американський винахідник, футуролог, письменник і діяч в області штучного інтелекту (ШІ) та технологічного розвитку, відомий своїми прогнозами щодо майбутнього

²⁰ Франц Фанон. Гнані і голодні. — Київ: «Вперед», 2016. — 227 стор.

Frantz Fanon, *Black Skin, White Masks*, New York: Grove Press, 1967, 222 pp.

Frantz Fanon, *The Wretched of the Earth*, New York: Grove Press, 2004, 251 pp.

технологій та штучного інтелекту, а також своєю роботою в області обробки природної мови. Курцвейл розробив закони розвитку технологій, серед яких "Закон прискореної віддачі" (Law of Accelerating Returns), за цим законом, технологічний прогрес збільшується експоненційно, а не лінійно, що веде до швидкого зростання можливостей та інновацій. Курцвейл висунув ідею "трансцендентальної людини" - ідеалу, в якому технології і біологія об'єднуються, щоб покращити фізичні та когнітивні можливості людей та висловлював погляд, що завдяки медичним та технологічним досягненням, людство може досягти біологічної імортальності в майбутньому. Реймонд Курцвейл вважається одним із провідних футурологів та вчених в галузі технологічного розвитку, його ідеї і прогнози щодо штучного інтелекту, біологічної імортальності та інших аспектів майбутнього продовжують стимулювати обговорення і дослідження у цих областях [21].

Нік Бостром (Nick Bostrom) (1973). Шведський філософ і науковець, дослідник штучного інтелекту, директор Інституту людства майбутнього в Оксфордському університеті, він досліджує питання, пов'язані з можливими наслідками створення сильного штучного інтелекту. Бостром вивчає можливість створення штучного інтелекту, який перевищує інтелект людини і може розвиватися самостійно та працює над вивченням гіпотетичних сценаріїв майбутнього, таких як можливість існування симуляцій, а також наслідки створення інтелектуальних машин. Бостром активно працює над питаннями етики в контексті розвитку штучного інтелекту, зокрема, небезпеками, пов'язаними із створенням суперінтелектів та можливими наслідками для людства, пов'язаними з глобальними ризиками, такими як ядерна війна, біологічна загроза і технологічні аварії. Нік Бостром є визнаним авторитетом в галузі філософії та майбутніх технологій, його дослідження вносять

²¹ Kurzweil, Ray (1990), *The Age of Intelligent Machines*, Cambridge, MA: MIT Press

Kurzweil, Ray (1999), *The Age of Spiritual Machines*

Kurzweil, Ray, *Fantastic Voyage: Live Long Enough to Live Forever* (2004 – co-authored with Dr. Terry Grossman)

Kurzweil, Ray, *Transcend: Nine Steps to Living Well Forever* (2009 – co-authored with Dr. Terry Grossman)

Kurzweil, Ray, *How to Create a Mind* (2012)

важливий вклад в розуміння можливостей і ризиків, пов'язаних із розвитком штучного інтелекту і технологій [22].

Обрі де Грей (Aubrey de Grey) (1960). Британський біолог і футуролог, відомий за своєю роботою в області біології старіння та боротьби зі старінням. Де Грей висунув теорію, відому як "Сенс та відмова" (SENS - Strategies for Engineered Negligible Senescence), яка передбачає, що старіння може бути виліковано або мінімізовано за допомогою технологічних рішень та біологічних втручань та висловлює погляд, що можливо досягти безсмертя або довговічності завдяки науковим дослідженням та розробкам у галузі медицини. Він заснував організацію "Сенс Фаундейшн" (SENS Foundation), яка фінансує дослідження в області біології старіння та робить спроби реалізувати концепцію "Лікарні для нескінченності" - місця, де боротьба зі старінням стала б нормою. Де Грей підтримує розвиток антивікових технологій, таких як терапія генічного редагування, регенерація тканин і заміна органів. Обрі де Грей викликає дискусії та дебати у галузі біології старіння та можливостей подовження життя. Він є важливою постаттю у сучасних дослідженнях та розвитку антивікових технологій [23].

Ці теоретики вносять важливий внесок у розвиток трансгуманізму, розробку етичних аспектів застосування технологій і формулювання стратегій для покращення якості життя та розвитку людини.

Транснаціональні дослідження. Транснаціональні дослідження в постнекласичній науці вивчають явища, процеси і взаємодію, що відбуваються за межами національних кордонів і спрямовані на розуміння глобальних

²² Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин Н. Бостром. — К.: Наш формат, 2020. — 408 с.

²³ de Grey, Aubrey (1999). The Mitochondrial Free Radical Theory of Aging. Austin: R.G. Landes Company.

de Grey, Aubrey; Rae, Michael (2007). Ending Aging: The Rejuvenation Breakthroughs that Could Reverse Human Aging in Our Lifetime. New York: St. Martin's Press.

викликів та транснаціональних явищ, він аналізує транснаціональні проблеми, такі як міграція, глобалізація і транснаціональна безпека.

Ось декілька видатних теоретиків транснаціональних досліджень в постнекласичній науці:

Саскія Сассен (Saskia Sassen) (1949). Нідерландсько-американська соціологиня і економістка, відома своїми дослідженнями у галузі глобалізації, міжнародних відносин, географії та урбанізації, що займається дослідженнями взаємозв'язку між глобальними процесами та місцевими явищами. Сассен розглядає вплив глобалізації на місцеві спільноти і простір, аналізує, як глобальні економічні та технологічні процеси впливають на урбанізацію та розвиток міст, досліджує міграційні процеси, включаючи міграцію праці та вплив мігрантів на місцеві спільноти. Сассен вивчає геополітичні аспекти глобалізації, зокрема, вплив міжнародних корпорацій і фінансових установ на світову політику, аналізує роль і вплив інформаційних технологій на глобальну економіку та суспільство. Саскія Сассен досліджує роль соціальних мереж у формуванні та функціонуванні сучасних міжнародних відносин [24].

Улріх Бек (Ulrich Beck) (1944-2015). Німецький науковець, відомий своїми дослідженнями в галузі соціології ризику, глобалізації та сучасного суспільства, знаний своєю роботою над поняттям "суспільство ризику", в якому ризики та небезпеки, пов'язані з науковими досягненнями, технологічними інноваціями та глобалізацією, стають центральними аспектами сучасного життя, він розглядає ризики, які виникають у зв'язку з такими явищами, як ядерна енергетика, кліматичні зміни та екологічні кризи. Бек досліджує вплив глобалізації на сучасне суспільство, розглядаючи її як фактор, що створює нові виклики та можливості для світового співтовариства

²⁴ Sassen, Saskia. *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages* (Princeton: Princeton University Press, May 2006)

Sassen, Saskia. *Digital Formations: IT and New Architectures in the Global Realm*, eds. Robert Latham and Saskia Sassen (Princeton: Princeton University Press, 2005)

Sassen, Saskia. *Global networks, linked cities*, ed. Saskia Sassen (New York : Routledge, 2002)

та вважає, що сучасне суспільство є "рефлексивним", оскільки люди стають більш свідомими щодо ризиків і вимушені розглядати їх індивідуально та колективно. Він розвиває поняття космополітизму і визначає його як індивідуальну та колективну готовність приймати глобальну відповідальність за проблеми світу.

Улріх Бек вніс важливий внесок у розвиток соціології ризику, вивчаючи взаємозв'язок між суспільством, науковими знаннями і технологіями та вважається одним із впливових соціологів сучасності, чия робота стала важливим джерелом для розуміння сучасних соціальних та екологічних проблем [25].

Девід Гарві (David Harvey) (1935). Британський географ, антрополог і економіст, який спеціалізується на дослідженні географії економічного розвитку та глобалізації. Він відомий своїми внесками в галузі соціальної теорії та політичної економії, який розвинув концепції "просторового обертання капіталу" та "географії глобальних процесів". Головною особливістю Гарві є акцент на просторових аспектах економічних і соціальних процесів, він вивчає, як економічні процеси, політика та соціальні відносини впливають на простір і місце. Гарві використовує марксистський підхід у своїх дослідженнях та роботі, аналізуючи капіталізм, класові відносини та економічні нерівності у географічному контексті. Його роботи стосуються питань нагромадження капіталу та економічного розвитку у глобальному масштабі. Гарві аналізує процеси глобалізації і їх вплив на регіональний розвиток, місцеву економіку та соціальні структури, він також вивчає урбанізацію та розвиток міст у світовому контексті, розглядаючи проблеми міської забудови та соціальних аспектів життя в містах. Девід Гарві відомий своєю критичною і аналітичною роботою в галузі географії, економіки і

²⁵ Beck, Ulrich (2005) *Power in the Global Age*. Cambridge: Polity Press.

Beck, Ulrich. (2009). *World at Risk*. Cambridge: Polity Press.

Beck, Ulrich (2013) *German Europe*. Cambridge: Polity Press.

Beck, Ulrich and Ciaran Cronin (2014) *Cosmopolitan Vision*. Cambridge: Polity Press.

глобалізації, його публікації та лекції вносять значний внесок у розуміння складних економічних та соціальних процесів у світовому масштабі [26].

Ці теоретики сприяють розвитку транснаціональних досліджень, допомагають визначити ключові питання глобалізації, міграції, економічних та політичних відносин між країнами та інші аспекти глобальної динаміки. Їхні роботи відіграють важливу роль у розумінні сучасного світу і впливу глобалізації на суспільство та культуру.

Соціальна конструкція реальності. Соціальна конструкція реальності - це підхід в постнекласичній науці, який стверджує, що соціальна реальність формується і визначається соціальними процесами, інтеракціями та концепціями, створеними людьми, реальність формується соціально і культурно через спільні уявлення та домовленості.

Яскравими представниками теоретиків школи соціальної конструкції реальності в постнекласичній науці є:

Герберт Блумер (Herbert Blumer) (1900-1987). Американський соціолог, який відіграв ключову роль у розвитку символічного інтеракціонізму, соціального конструктивізму та теорії соціального дійства, відомий своїми дослідженнями у галузі соціальної теорії та внеском у розвиток соціології. Блумер був одним із основоположників символічного інтеракціонізму, теорії, що розглядає соціальну реальність як продукт взаємодії між людьми через символи, мову та комунікацію, він вірив, що суспільна дійсність будується і розуміється через символи та спільну інтерпретацію. Блумер вивчав поняття соціального дійства і акцентував увагу на тому, як індивіди взаємодіють, виконуючи різні ролі та діючи у соціальних ситуаціях та вважав, що соціальні дії мають великий вплив на формування індивідуальної та колективної ідентичності.

²⁶ Девід Гарві. Бунтівні міста. Від права на місто до міської революції. — К.: Медуза, 2021

Блумер став одним з перших теоретиків у вивченні масового суспільства. Говорячи про масу, він називає наступні її відмінні риси: найрізноманітніше суспільне становище її учасників (за професійними ознаками, культурному рівню та матеріальним становищем); анонімність індивідів; відсутність взаємодії та обміну переживаннями у членів маси; неміцна організація і неспроможність діяти узгоджено та єдино як натовп.

Герберт Блумер відіграв важливу роль у розвитку соціальної теорії та вплинув на методологію та підходи до дослідження соціальних процесів і взаємодії між людьми. Його особлива заслуга — у дослідженні колективної поведінки людей, особливо в неорганізованих або слабо організованих групах [27].

Ервін Гоффман (Erving Goffman) (1922-1982). Українець за корінням, канадський соціолог та психолог, відомий своїми дослідженнями в галузі соціальної теорії та міжособистісних відносин, він вніс значний внесок у розуміння взаємодії людей в соціальних ситуаціях та розвинув теорію взаємодії та виступів (іміджів) в суспільстві. Гоффман вважав, що люди виступають на сцені соціальних ситуацій, демонструючи певний образ або "представлення себе" та досліджував, як індивіди керуються соціальними нормами та очікуваннями, створюючи певний імідж перед іншими. Гоффман аналізував різні стратегії, які люди використовують для виправдання свого соціального образу і підтримання своєї репутації та розглядав сценарії взаємодії та комунікації між людьми, включаючи ролі, які вони грають у різних ситуаціях. Гоффман вивчав явище видимості та те, як люди намагаються приховати свої справжні наміри або емоції в певних ситуаціях, описуючи соціальну взаємодію як драматургію, де люди грають певні ролі перед аудиторією.

²⁷ Symbolic Interactionism: Perspective and Method. Berkeley: University of California Press, 1986. 208 p.
Selected Works of Herbert Blumer: A Public Philosophy For Mass Society. Urbana: University of Illinois Press, 2000. 400 p.

Робота Ервіна Гоффмана вплинула на розвиток соціології та психології, особливо у галузі міжособистісних відносин та соціальної теорії. Він надав інструменти для аналізу публічного і приватного життя, а також для розуміння, як індивіди керуються соціальними нормами та взаємодіють у суспільстві [28].

Гарольд Гарфінкель (Harold Garfinkel) (1917-2011). Американський соціолог, засновник етнометодології, який досліджував те, як люди створюють інтерпретації своєї дійсності через повсякденні взаємодії. Етнометодологія досліджує організацію повсякденного життя з більш глибоким розумінням соціальної дії індивідів, тобто як люди створюють і підтримують соціальний порядок і смисл у повсякденному житті. Він аналізував конкретні приклади соціальних взаємодій та комунікації та розвинув теорію соціального конструктивізму та акцентував увагу на тому, як люди активно будують смисл і розуміння у соціальних взаємодіях. Гарфінкель досліджував "порушення" соціальних норм і аналізував, як ці порушення впливають на взаємодію та сприйняття учасників. Він досліджував ролі, які люди грають у соціальних ситуаціях, і ритуали, які супроводжують соціальні події та вказував на те, що соціальна реальність не є сталою і стабільною, а її можна розуміти через аналіз активного конструювання смислу в кожній ситуації.

Гарольд Гарфінкель вніс суттєвий внесок у соціологію та методологію досліджень соціальних взаємодій та комунікативістики. Його робота покликана показати, як люди активно та творчо взаємодіють у суспільстві і конструюють смисл свого життя [29].

Ці теоретики допомогли сформулювати підходи до вивчення та розуміння того, як соціальна реальність створюється, втілюється та

²⁸ Goffman, Erving (1961), *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Garden City, NY: Anchor Books, Doubleday & Co.

Goffman, Erving (1963), *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Goffman, Erving (1971), *Relations in public: Microstudies of the public order*. New York: Basic Books.

Goffman, Erving (1981), *Forms of talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

²⁹ Гарфінкель Г. Дослідження з етнометодології; [переклад з англійської Віктора Шовкуна, науковий редактор Вахтанг Кебуладзе]. – К.: Курс, 2005. – 340 с.

інтерпретується людьми в повсякденному житті. Вони покладають основи для вивчення соціокультурних аспектів суспільства та культури через призму індивідуальних інтерпретацій, соціальних взаємодій та комунікацій.

Загалом, кожна з цих шкіл має свої унікальні методи та підходи до наукового дослідження і висуває важливі питання щодо природи знань, суспільства і культури.

У постнекласичних наукових дослідженнях акцент робиться на різноманітності підходів і підходах до розуміння складних проблем сучасного світу з точки зору суспільних наук, розглядаючи як єдине ціле увесь комплекс гуманітарних проблем сучасності з позицій гуманізму, миру та соціальної справедливості.

ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ

1. Охарактеризуйте генезу наукової думки та визначте як кожен з наукових етапів вплинув на хід світової історії.
2. Визначте роль особи в постнекласичній науці.
3. Як ви розумієте епоху постдисциплінарності? Наведіть приклади.
4. Охарактеризуйте основні риси постнекласичної науки.
5. Охарактеризуйте міжнародні комунікації з позиції постнекласичної науки.
6. Наукова школа конструктивізму в постнекласичній науці.
7. Наукова школа постмодернізму в постнекласичній науці.
8. Наукова школа фемінізму в постнекласичній науці.
9. Наукова школа культурних досліджень в постнекласичній науці.
10. Наукова школа трансгуманізму в постнекласичній науці.
11. Транснаціональні дослідження в постнекласичній науці.
12. Соціальна конструкція реальності в постнекласичній науці.

ТЕМА 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВИХ ПРОЕКТІВ

Сучасна постнекласична наука характеризується своєю варіативністю та мультидисциплінарністю, що, в свою чергу вимагає і зміни основних підходів до наукових досліджень. Ключовою характеристикою сучасних наукових досліджень можна вважати проектний підхід як інноваційних шлях інтенсифікації наукової діяльності.

Проектний підхід до наукових досліджень є методологічним підходом, який передбачає організацію наукового дослідження у формі проекту з чіткою метою, обмеженим обсягом, ресурсами та часовим рамками.

Популярність проектного підходу в сучасній гуманітарній науці пояснюється кількома факторами:

Структурованість. Проектний підхід дозволяє науковцям структуровано і систематично вирішувати наукові завдання: чітка мета, обмежені терміни і графік допомагають збільшити ефективність роботи. *Інтеграція ресурсів.* Проекти часто виконуються командами та включають в себе різні ресурси, включаючи фінансові, людські і технічні, що дозволяє об'єднувати зусилля для досягнення спільних цілей.

Фокус на результаті. Проектний підхід націлений на досягненні конкретних результатів і вирішенні конкретних завдань, що сприяє вирішенню практичних проблем і досягненню конкретних цілей.

Міждисциплінарність. Проекти можуть об'єднувати різні наукові дисципліни і методи, сприяючи міждисциплінарному підходу до дослідження.

Мотивація. Робота над конкретним проектом може бути більш мотивуючою для науковців, оскільки вони бачать прямий вплив своєї роботи на результати.

Управління ризиками. Проекти передбачають аналіз і управління ризиками, що допомагає уникнути непередбачених проблем та забезпечує вчасне вирішення можливих труднощів.

Забезпечення фінансування. Багато наукових досліджень отримують фінансування в рамках проектів від державних агентств, фондів, грантів тощо, що дозволяє науковцям залучати ресурси для своїх досліджень.

Отже, проектний підхід став важливою складовою сучасної наукової методології гуманітарних наук, оскільки він сприяє більш ефективному і організованому виконанню наукових досліджень і вирішенню складних завдань соціо-гуманітарного профілю.

До основних характеристик проектного підходу зазвичай включають наступні:

- ✓ Чітка мета. Кожен науковий проект має конкретну мету або завдання, яке досягається в процесі дослідження, що дозволяє уникнути розпорошеності і забезпечує концентрацію уваги на конкретних аспектах дослідження.
- ✓ Ресурси і бюджет. Проект вимагає аналізу ресурсів, необхідних для його виконання, включаючи фінансові, людські, технічні ресурси тощо.
- ✓ Графік. Встановлення часових рамок є необхідним для контролю за процесом дослідження та забезпечення своєчасності результатів.
- ✓ Інтеграція знань і методів. Проектний підхід дозволяє інтегрувати різні методи і знання для досягнення мети дослідження.
- ✓ Управління. Керування проектом включає в себе планування, координацію, контроль і оцінку всіх аспектів дослідження.

- ✓ Співпраця. Проекти можуть виконуватися командами або спільно з іншими дослідниками, що сприяє обміну досвідом та знаннями.
- ✓ Оцінка результатів. В завершеному проекті проводиться оцінка результатів і досягнутих цілей, що допомагає визначити ефективність дослідження і внести нове знання у наукову спільноту.

Проектний підхід дозволяє науковцям систематично планувати і виконувати наукові дослідження, роблячи їх більш організованими і результативними, а робота в команді дозволяє більш ефективно використовувати як інтелектуальні так і часові ресурси, відведені для реалізації наукового проекту.

Наразі не існує якогось одного визначення проекту.

Проект (від лат. *projectus*, «кинутий вперед», «випнутий», «що стирчить») більш загально визначається як сукупність дій, обмежених у часі та спрямованих на вирішення проблеми чи досягнення конкретної мети.

Проект - це спеціально організована діяльність або задача, яка має конкретну мету, обмежений часовий рамки і ресурси, щоб досягти певного результату або вирішити певну проблему.

Проекти можуть бути різного типу і включати в себе різноманітні галузі, такі як наука, технології, бізнес, освіта, мистецтво, громадська діяльність тощо.

Щоб зрозуміти, що є проектом, важливо провести межу між проектом і процесом.

Процес – це завдання, що повторюється, або операції, які приносять очікуваний результат. Головна ознака процесу - повторюваність. До того ж, результат процесу завжди передбачуваний. В той же час **проект** завжди вироблення будь-чого нового, у випадку з науковим проектом, нового знання, з не завжди очікуваним результатом. Головна ознака проекту полягає в його унікальності.

Основні характеристики проекту включають:

- ✓ Мета. Чітко визначена ціль або завдання, яке необхідно досягти або вирішити.
- ✓ Рамковість. Проекти мають певні рамки: обмежений термін виконання, обсяг робіт і ресурси, які можуть бути витрачені на їхнє виконання.
- ✓ Структурованість. Проекти мають структуровану організацію, яка включає в себе план дій, розподіл завдань, графіки, бюджет тощо.
- ✓ Результат. Проекти спрямовані на отримання конкретного результату або вирішення певної проблеми.
- ✓ Управління. Керування проектом включає в себе планування, виконання, контроль і оцінку всіх аспектів та етапів проекту.
- ✓ Команда. Зазвичай проекти виконуються командами, які складаються з учасників із різними ролями і ступенем відповідальності.
- ✓ Ризики. Проекти можуть включати в себе ризики, які необхідно ідентифікувати і керувати.
- ✓ Ефективність. Оцінка ефективності проекту дозволяє визначити, наскільки досягнута мета і чи виконані завдання відповідно до плану.

Проекти є важливим інструментом для досягнення конкретних цілей і завдань в різних сферах діяльності і вимагають докладного планування, управління та оцінки.

Науковий проект - це не просто вивчення та аналіз літератури по визначеній темі. Це пропозиція нових інноваційних рішень, спрямованих на вирішення визначеної проблеми.

Науковий проект - це структурований і організований план дослідження або діяльності, який спрямований на вирішення конкретного наукового питання або завдання.

Значення наукових проектів для розвитку людства важко переоцінити, бо вони відіграють ключову роль в інноваційному розвитку людської цивілізації, розвиваючи не тільки фундаментальні дослідження, а й втілюючи у життя

прикладні аспекти досягнень сучасної науки, наближаючи наукові досягнення до потреб сучасного суспільства.

Наукові проекти є системоутворюючим елементом в ряді аспектів сучасного суспільства і науки.

Ось деякі з найважливіших аспектів значення наукових проектів:

- ✓ **Розвиток науки і технологій.** Наукові проекти сприяють виявленню нових знань та розробці нових технологій та допомагають вирішувати складні наукові питання і сприяють розвитку інновацій, що в свою чергу розширює наше розуміння світу і створює нові можливості для розвитку технологій.
- ✓ **Розв'язання глобальних проблем.** Проекти можуть бути спрямовані на вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату, енергетична безпека, медичні відкриття та інші. Їх основне направлення допомога у вирішенні комплексних наукових мультидисциплінарних проблем, які важко вирішити іншими способами.
- ✓ **Освіта і навчання.** Проекти створюють можливості для навчання і розвитку науковців, студентів і інших учасників шляхом сприяння підвищенню рівня освіти та підготовці нового покоління дослідників, вони можуть бути також і частиною освітніх програм і допомагати студентам та молодим дослідникам набувати практичний досвід та вміння..
- ✓ **Розвиток соціальних наук.** Проекти в галузі соціальних наук допомагають розуміти соціальні, економічні і політичні процеси та впливати на них, допомагають формувати політику та приймати рішення в суспільстві. Деякі наукові проекти спрямовані на розв'язання соціальних проблем і поліпшення якості життя громадян.
- ✓ **Співпраця та партнерство.** Наукові проекти сприяють співпраці між вченими, дослідниками, університетами, науковими інститутами та компаніями з усього світу, що сприяє обміну знаннями та ідеями і збільшує глобальний науковий потенціал.

- ✓ **Економічний розвиток.** Наукові проекти можуть призводити до створення нових індустрій і ринків, що сприяє економічному зростанню і створенню нових ринків і нових робочих місць.

Наукові проекти є основним двигуном прогресу і розвитку у багатьох сферах суспільного життя, і вони відіграють важливу роль у формуванні майбутнього людської цивілізації. Загалом, вони є важливим інструментом для розвитку і вдосконалення сучасного світу, а їхній вплив розповсюджується на багато сфер життя.

Науковий проект - це систематична та організована спроба дослідження конкретного питання, проблеми або теми, щоб отримати нові знання, розв'язати проблему або висунути гіпотези.

Загальна характеристика наукового проекту включає в себе такі основні елементи:

- Визначення теми та загальної мети проекту. Основною метою наукового проекту є отримання об'єктивних та перевірених результатів, які допоможуть розкрити нові знання або відповісти на певні запитання. Проект починається з чітко визначеної теми або проблеми, яку досліджуватимуть. Зазвичай, в проекті вказується загальна мета або ціль, яку необхідно досягти.
- Постановка завдань та формулювання гіпотези дослідження. Проект визначає конкретні завдання і питання, на які потрібно знайти відповіді, що допомагає зорієнтуватися в дослідженні та спрямовує діяльність науковців, він зазвичай розпочинається висуненням гіпотези або тези, яка потребує дослідження.
- Визначення методики і методологія. В науковому проекті використовуються конкретні набори методів і методологія, які дозволяють систематично провести дослідження. Описуються підходи, які будуть використовуватися під час дослідження або вирішення завдань проекту.

- Визначення плану дій та термінів. Науковий проект має чіткий план дій та розклад виконання завдань, тут визначається, яким чином і в які строки буде виконана робота, що включає в себе план роботи, календарний графік та розподіл завдань між учасниками проекту.
- Визначення бюджету і ресурсної бази. Якщо науковий проект передбачає витрати, то в проекті вказуються оцінки витрат і джерела фінансування, також вказується, які інші матеріальні ресурси, науковці будуть задіяні, доступ до яких даних потрібен тощо.
- Збір та аналіз даних. Науковий проект передбачає збір та аналіз даних для вирішення поставлених завдань. Це може включати в себе збір і обробку емпіричних даних або аналіз існуючих даних. До проведення дослідження зазвичай виконується літературний огляд, де аналізуються попередні дослідження та відомості на цю тему.
- Визначення плану виконання проекту. Структурований план виконання проекту, його розбивка на етапи, включаючи послідовність дій, дедлайни та відповідальних осіб.
- Окреслення очікуваних результатів. У проекті описуються очікувані результати і внесок в науку або суспільний розвиток, які можуть бути досягнуті після завершення дослідження.
- Характеристика ризиків і стратегія управління ризиками. Оцінюються можливі ризики, які можуть виникнути під час виконання проекту, і розробляються стратегії для їх запобігання або управління.
- Етика і дотримання стандартів. Усі дослідження повинні відповідати принципам етики та дотримуватися стандартів, пов'язаних з безпекою і правами людини або використанням особистих даних.
- Визначення практичної цінності проекту. Наукові проекти повинні мати практичну цінність, що полягає у тому, як результати дослідження можуть бути використані для вирішення практичних завдань і проблем, наприклад, впливати на розвиток технологій, політику чи суспільство в

цілому або можуть призвести до покращення якості життя людей, зменшення страждань та поліпшення соціальних умов

 Ведення звітності та іншої необхідної документації. Результати дослідження фіксуються в звіті або наукових публікаціях, які можуть бути опубліковані в спеціалізованих наукових журналах або інших наукових виданнях. Проект може також передбачати механізми для звітування про результати та оцінки ефективності виконання.

 Результати і висновки. Після завершення наукового проекту слід висунути результати та зробити висновки на основі зібраних і проаналізованих даних. Результати наукового проекту можуть стати основою для подальших досліджень і розвитку науки в даній галузі.

Ці характеристики допомагають структурувати і керувати науковим проектом, а також забезпечують прозорість і зрозумілість для всіх учасників.

Наукові проекти можуть бути невеликими або великими за масштабами, але всі вони відіграють важливу роль у розвитку науки та отриманні нових знань. Також вони можуть бути проведені в академічних, промислових, громадських або державних організаціях.

Науковий проект як систематично розроблений план дослідження або діяльності, спрямований на вирішення конкретної наукової проблеми або завдання. Він включає в себе докладний аналіз, планування дій, використання ресурсів і контроль результатів. Це важливий інструмент для розвитку науки і вирішення реальних проблем, що дозволяє науковцям систематично досліджувати нові явища, розвивати теорії і здобувати нові знання, що впливають на різні аспекти сучасного життя.

На загальному рівні, кожен проект має так звану формулу «5-П» проекту
Тобто проект – це **«п'ять П»**:

1. Проблема
2. Проектування (планування)

3. Пошук інформації
4. Продукт
5. Презентація.

Шосте «П» проекту – його Портфоліо, тобто папка, в якій зібрані всі робочі матеріали проекту, у тому числі чернетки, денні плани, звіти та ін.

Важливе правило: кожен етап роботи над проектом, повинен мати свій конкретний продукт!

Класифікація наукових проектів.

Наукові проекти можна класифікувати за різними критеріями, включаючи мету, об'єм, тип досліджень та інші характеристики.

- ✓ Фундаментальні (природничі) дослідження. Ці проекти спрямовані на розуміння фундаментальних законів природи і основних принципів, які її керують, вони часто включають експерименти, теоретичний аналіз і моделювання, а також дослідження наукових гіпотез.
- ✓ Прикладні дослідження. Ці проекти спрямовані на розробку конкретних застосувань наукових знань, вони можуть включати в себе розробку нових технологій, методів чи інших практичних рішень.
- ✓ Соціальні та гуманітарні дослідження. Ці проекти фокусуються на вивченні суспільних та гуманітарних явищ, вони включають в себе аналіз соціальних процесів, історичних досліджень, культурну антропологію, філософію тощо.
- ✓ Мультидисциплінарні (інтердисциплінарні) дослідження. Ці проекти об'єднують різні наукові дисципліни для вирішення складних проблем, які не можуть бути вирішені в межах однієї галузі, вони можуть включати в себе співпрацю між природничими та гуманітарними науками.

Це лише декілька загальних видів наукових проектів, і в реальності існує безліч інших специфічних напрямків і підходів у науковій діяльності. Наукові

проекти можуть бути різного масштабу і тривалості, і кожен з них спрямований на підвищення знань і розвиток науки у відповідній галузі.

Функції наукових проектів.

Наукові проекти виконують різноманітні функції, які сприяють розвитку науки, розширенню знань і вирішенню практичних завдань.

1. Дослідницька функція. Наукові проекти спрямовані на вивчення нових явищ, розробку теорій і концепцій, а також дослідження питань, що залишилися невідомими, вони розширюють наше розуміння природи, суспільства, технологій тощо.
2. Освітня функція. Проекти в науці часто включають навчання і навчальну діяльність, вони дозволяють науковцям і студентам набувати нових знань, навичок та досвіду.
3. Практична функція. Деякі наукові проекти спрямовані на розробку нових технологій, методів і рішень, які можуть бути використані для вирішення практичних завдань і проблем в реальному житті.
4. Інноваційна функція. Наукові проекти сприяють інноваціям і розвитку нових продуктів, послуг і технологій.
5. Соціальна функція. Деякі проекти досліджують соціальні аспекти суспільства, такі як поведінка, культура, політика та інші.
6. Культурна функція. Наукові проекти сприяють розвитку культури і мистецтва, створюючи нові ідеї і підходи для мистецьких та культурних виразів.
7. Екологічна функція. Деякі проекти досліджують вплив людської діяльності на навколишнє середовище та розробляють рішення для збереження природи і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.
8. Міжнародна співпраця. Наукові проекти можуть сприяти міжнародній співпраці і обміну знаннями між вченими і дослідниками з різних країн.

Кожен науковий проект може виконувати декілька з цих функцій одночасно, і їхній внесок у науку і суспільство може бути значущим.

ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ

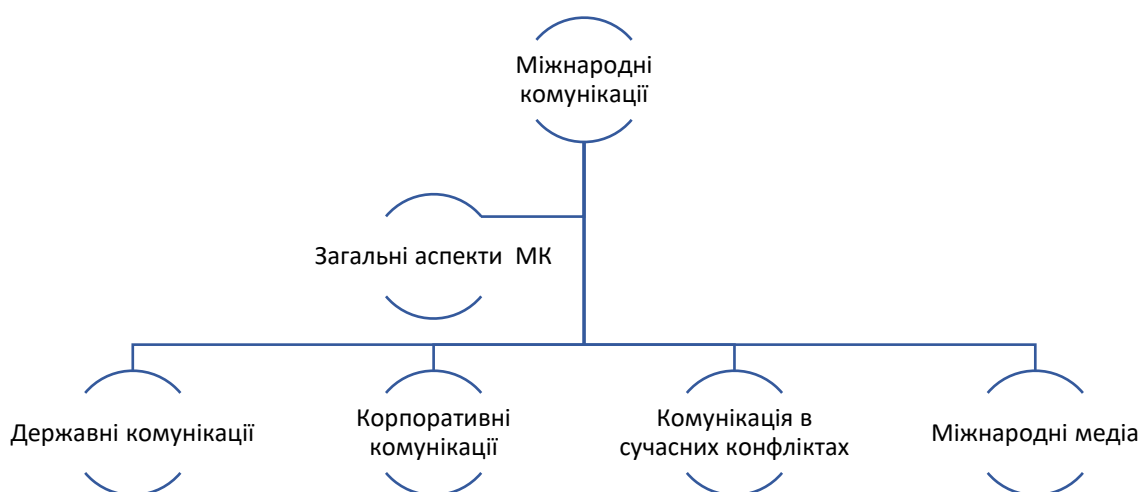
1. Проаналізуйте риси проектного підходу в сучасній гуманітарній науці.
2. Визначте роль проектного підходу в сучасній науці.
3. Визначальні характеристики проектного підходу.
4. Роль проектного підходу в науковій діяльності науково-педагогічних працівників.
5. Роль проектного підходу в науковій діяльності студентів.
6. Де проходить межа між науковим проектом та науково-дослідницьким процесом.
7. Охарактеризуйте наукові проекти як системоутворюючі елементи в сучасному суспільстві і науці.
8. Яка роль проектів у навчанні і розвитку науковців.
9. Загальна характеристика наукового проекту.
10. Охарактеризуйте основні функції наукових проектів.

ТЕМА 3.

ОСНОВНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ В СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Перш ніж розглянути основні наукові підходи до досліджень в сфері міжнародних комунікацій, зосередимось на найбільш поширених групах досліджень в сфері міжнародних комунікацій.

Міжнародні комунікації - це широкий і інтердисциплінарний напрям, що охоплює вивчення обміну інформацією, ідеями та культурою між різними країнами та культурними групами та має безліч аспектів, важливих для розуміння сучасного світу. Наукові проекти в галузі міжнародних комунікацій можуть включати в себе дослідження та аналіз різних аспектів комунікаційних процесів між країнами, культурами та суспільствами.

I. Загальні аспекти наукових досліджень в галузі міжнародних комунікацій включають в себе.

- ✓ Міжнародна та національна безпека. Весь комплекс із заходів по забезпеченню міжнародної безпеки, включаючи глобальні загрози, такі як тероризм, пандемії, збройні конфлікти та інші аспекти міжнародної стабільності та національної безпеки є одним із ключових аспектів міжнародних комунікацій.
- ✓ Розвиток інформаційних технологій. Розвиток інформаційних технологій (IT) є рушійним фактором у сфері міжнародних комунікацій, він впливає на спосіб, яким країни, люди та організації взаємодіють на глобальному рівні.
- ✓ Крос-культурні дослідження комунікації. Вивчення взаємодії між різними культурами в контексті міжнародної комунікації, аналіз впливу культурних різниць на сприйняття інформації та в спілкуванні. Вивчення обміну культурними цінностями між країнами через масові медіа, мистецтво, спорт тощо. Аналіз впливу міжнародної культурної комунікації на формування національних та міжнародних ідентичностей, включно з інтеграцією мігрантів та розвитку спільнот.
- ✓ Робота з відкритими даними (Open Data). Відкриті дані визнаються важливим ресурсом у сфері міжнародних комунікацій і взаємодії між країнами та організаціями, вони включають в себе інформацію, яка оприлюднюється громадськими установами та організаціями у відкритому та доступному для всіх форматі. Багато країн та міжнародні організації публікують відкриті дані, які доступні громадськості та іншим державам, що сприяє збільшенню прозорості та допомагає вирішувати глобальні проблеми, такі як зміна клімату, охорона здоров'я та інші.
- ✓ Політичне прогнозування майбутнього. Прогнозування відіграє важливу роль у сфері міжнародних комунікацій та допомагає науковцям і акторам

міжнародних відносин досягнути можливі події, тренди та виклики, які можуть вплинути на глобальний розвиток. Політичне прогнозування допомагає ідентифікувати ризики та можливості для країн та організацій у міжнародному контексті.

II. Державні комунікації в сфері міжнародних відносин грають ключову роль у спілкуванні країни зі світом, ця сфера включає в себе взаємодію держав з іншими країнами, міжнародними організаціями та глобальними громадськими інституціями з метою забезпечення національних інтересів та створення позитивного іміджу своєї країни на світовій арені.

- ✓ Дипломатична комунікація та міжнародні відносини. Вивчення способів спілкування держав та міжнародних організацій в контексті міжнародних криз, перемовин і дипломатичних зусиль.
- ✓ Глобальна публічна дипломатія. Дослідження впливу міжнародних громадських організацій, НУО, міжнародних медіа та глобальних активістських рухів і груп на формування міжнародних відносин і розвиток міжнародної політики.
- ✓ Аналіз міжнародних медіа та пропаганди. Аналіз пропагандистських кампаній та їх вплив на міжнародні відносини, дослідження впливу міжнародних медіа на уявлення та ставлення до подій в інших країнах.
- ✓ Міжнародна політична комунікація. Дослідження способів комунікації політиків та владних структур з міжнародними партнерами і громадськістю.
- ✓ Медіа та глобалізація. Вивчення взаємодії між глобалізацією та розвитком міжнародних медіа. Аналіз впливу глобальних медіа на сприйняття світових подій та культур.

III. Корпоративні комунікації - це стратегічний підхід до управління комунікаціями в рамках підприємства чи організації, що включає в себе способи спілкування з аудиторією, включаючи співробітників, клієнтів, інвесторів, ЗМІ, громадськість та інші зацікавлені сторони.

- ✓ Стратегія і планування. Корпоративні комунікації передбачають розробку стратегій і планів спілкування для досягнення конкретних бізнес-цілей та побудови позитивного іміджу організації.
- ✓ Внутрішні комунікації. Загальнонаправлене спілкування між співробітниками організації з метою інформування про стратегії, цілі та рішення компанії: задоволені працівники частіше сприймають корпорацію як стабільну та успішну.
- ✓ Зовнішні комунікації та кризовий PR. Стратегії комунікаційних взаємодій із клієнтами, партнерами, інвесторами, ЗМІ, конкурентами та іншими стейкхолдерами через різноманітні канали, включаючи рекламу, веб-сайти, соціальні медіа, прес-релізи і комунікативні події. Планування і комунікація під час кризових ситуацій допомагає зберегти довіру стейкхолдерів та мінімізувати шкоду для репутації компанії.
- ✓ Корпоративна соціальна відповідальність. Багато компаній активно впроваджують стратегії КСВ, включаючи допомогу в громадських справах та відповідальне ведення бізнесу, широкий розголос таких ініціатив грає важливу роль у формуванні іміджу корпорації.
- ✓ Інтернаціоналізація бізнесу. Для глобальних корпорацій важливо вести комунікації на міжнародному рівні та адаптувати їх до культурних та мовно-соціальних особливостей різних ринків. Аналіз комунікації в контексті міжнародного бізнесу, вивчення міжкультурних аспектів комунікації в бізнесі та світовій торгівлі.

IV. Комунікація в сучасних конфліктах грає важливу роль і є важливою складовою стратегій для переговорів, мирного врегулювання конфліктів та встановлення міждержавних відносин

- ✓ Пропаганда та інформаційна війна. Конфронтуючі сторони використовують комунікацію для поширення пропаганди та впливу на громадську думку, як у внутрішньому, так і в міжнародному масштабі та намагаються викладати свою версію подій, створивши жертву з власної сторони конфлікту, а інша сторона - , в свою чергу, намагається робити те ж саме, подвоюючи зусилля по знеціненню інформаційних впливів супротивника.
- ✓ Постконфліктне врегулювання. Постконфліктне врегулювання є важливою складовою міжнародних комунікацій, особливо там, де конфлікти мають міжнародний характер або вимагають міжнародного втручання. Ця сфера включає в себе ряд аспектів комунікації, що допомагають вирішувати конфлікти та підтримувати процеси миру.
- ✓ Вплив кіберкомунікацій на міжнародні відносини. Дослідження кіберзагроз, хакерських атак та інформаційних конфліктів у міжнародному контексті, аналіз впливу кібербезпеки на міжнародну стабільність і відносини. Дослідження кібербезпеки, кібервійни, кіберпропаганди та інших аспектів кіберкомунікацій, що мають вплив на міжнародні відносини.
- ✓ Дезінформація та інформаційні конфлікти. Аналіз інформаційних конфліктів, стратегій дезінформації та маніпуляції інформацією на міжнародному рівні.
- ✓ Інформаційна безпека. Комунікації в сфері міжнародних відносин важливі для забезпечення інформаційної безпеки держави, що включає державну політику в сфері контролю за інформаційним простором і захист від кіберзагроз.

V. Міжнародні медіа виконують важливу роль у сфері міжнародних комунікацій, сприяючи розповсюдженню інформації та спілкуванню між державами, громадськістю і різними глобальними акторами та є важливим інструментом для створення світового громадського простору та формування глобальної громадської думки.

- ✓ Вплив на глобальну громадську думку. Дослідження стратегій впливу міжнародних мас-медіа на глобальну громадську думку і формування ставлення до подій та глобальних питань на міжнародній арені, стратегій створення образу країн та впливу на сприйняття світових подій.
- ✓ Аналіз міжнародних медіа та інформаційних потоків. Дослідження поширення інформації між країнами, вивчення впливу міжнародних новинних агентств, соціальних мереж та інших засобів масової інформації на міжнародні відносини.
- ✓ Медіа та громадська дипломатія. Дослідження впливу міжнародних медіа, громадських організацій і культурних ініціатив на міжнародні стосунки та взаєморозуміння.

Це лише деякі можливі напрямки наукових досліджень у галузі міжнародних комунікацій. Наукові проекти можуть варіюватися від аналітичних досліджень до більш практичних досліджень, спрямованих на розробку комунікаційних стратегій на замовлення як різних міжнародних організацій і держав, так і бізнес-структур і аналітичних центрів.

Наукові проекти в галузі міжнародних комунікацій можуть включати в себе різні аспекти дослідження та аналізу міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародного спілкування та інших питань, пов'язаних з комунікаціями між країнами та міжнародними акторами. Ці проекти базуються на наукових методах, таких як аналіз архівних матеріалів, статистичних даних, інтерв'ю, контент-аналіз медіа, опитування громадськості та багато інших методів дослідження, вони допомагають розуміти та пояснити складні аспекти

міжнародних відносин та міжнародного спілкування. Наукові проекти в галузі міжнародних комунікацій можуть включати в себе різноманітні теми та дослідження, спрямовані на розуміння та аналіз комунікаційних процесів між країнами, культурами та міжнародними акторами.

Найпоширеніші наукові підходи в дослідженнях в сфері міжнародних комунікацій

Історичний підхід в наукових дослідженнях передбачає вивчення історії подій, процесів, явищ або об'єктів для розуміння їх розвитку, змін та впливу на сучасність. Історичний підхід передбачає вивчення об'єкта дослідження через призму часу, дослідники розглядають минуле для розуміння, як воно вплинуло на теперішнє та які фактори впливають на майбутнє. Для цього підходу важливо враховувати історичний контекст та обставини, що оточували події чи процеси у минулому, що допомагає зрозуміти причини та наслідки подій. Характерною особливістю є звернення до первинних та вторинних джерел (документів, архівів, свідчень, літератури тощо), щоб отримати інформацію про минуле та перевірити факти. Історичний підхід спрямований на пояснення того, як об'єкт дослідження зазнавав змін з часом, які фактори ці зміни визначали, і чому вони важливі. Історія підкреслює, що багато подій і рішень могли б відбутися інакше, і контингентність грає важливу роль у розвитку історії.

Історичний підхід допомагає розкрити глибинні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки, що сприяють кращому розумінню подій та явищ у контексті їх історичного розвитку.

Історичний підхід може бути корисним при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій в багатьох аспектах:

1. Аналіз еволюції міжнародних комунікацій. Вивчення історії міжнародних комунікацій допомагає розуміти, як вони розвивалися з часом, дослідження

змін у засобах комунікації, технологіях та методах сприяє кращому розумінню їхнього впливу на міжнародні відносини.

2. Аналіз впливу міжнародних подій. Дослідження історії міжнародних подій та комунікаційних стратегій, використаних в цих подіях, допомагає розуміти, як комунікація впливає на сприйняття та реакцію громадськості, політиків та інших акторів міжнародних відносин.
3. Аналіз дипломатичних зносин. Вивчення історії дипломатичних зносин між країнами допомагає розкрити важливі етапи у вирішенні міжнародних конфліктів та укладенні договорів.
4. Розуміння культурних контекстів. Історичний підхід дає можливість вивчити, як культурні аспекти впливають на міжнародні комунікації та сприйняття інформації в різних країнах та за різних історичних обставин.
5. Визначення трендів і паттернів. Аналіз історичних даних може допомогти виявити тренди та паттерни у міжнародних комунікаціях, що дозволяє передбачити майбутні розвиток подій та приймати більш обґрунтовані рішення.

Загалом, історичний підхід допомагає зрозуміти контекст та динаміку міжнародних комунікацій, що є важливим для успішного реалізації проектів та прийняття стратегічних рішень у сфері міжнародних відносин і комунікацій.

Системний підхід є важливим методологічним підходом в наукових дослідженнях, незалежно від їхньої галузі. Він базується на ідеї, що об'єкти дослідження не можна розглядати ізольовано, вони повинні досліджуватися як частини більшої системи, враховуючи їхні взаємозв'язки та вплив одних на інші.

Системний підхід передбачає виділення об'єкта дослідження як системи, що складається з різних компонентів чи елементів, кожен елемент системи має

важливу роль та взаємодіє з іншими. Він зосереджений на вивченні взаємодії між компонентами системи, що включає в себе аналіз зв'язків, обмін інформацією, енергією, ресурсами тощо. Системний підхід враховує можливість несподіваних явищ, коли система в цілому має властивості або характеристики, які не можна вивести з аналізу окремих її складових. Системи можуть розвиватися і змінюватися з часом, він дозволяє визначити вплив окремих елементів системи на її функціонування та на інші системи.

Системний підхід може бути використаний в різних наукових галузях, включно соціогуманітарні науки, міжнародні відносини тощо та дозволяє досліджувати складність та взаємодію різних аспектів світу, що допомагає зрозуміти та пояснити багато явищ і процесів.

Використання системного підходу при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій може бути дуже корисним, оскільки міжнародні комунікації часто представляють собою складні та взаємодіючі системи.

1. Визначення системи. Спочатку необхідно визначити, які складові і елементи входять до системи міжнародних комунікацій, це може включати в себе держави, міжнародні організації, засоби масової інформації, громадськість тощо.
2. Аналіз взаємодії. Системний підхід допомагає вивчити взаємодію між різними акторами та чинниками в системі міжнародних комунікацій, такі як аналіз інформаційного обміну, впливу різних культур, соціальних мереж, політичних рішень тощо.
3. Зміна та адаптація. Системний підхід дозволяє вивчати, як система міжнародних комунікацій змінюється з часом та як вона адаптується до нових умов та викликів, таких як технологічні зміни, геополітичні події тощо.
4. Міждисциплінарність. Дослідження міжнародних комунікацій вимагає співпраці між різними науковими дисциплінами, такими як політична наука, медіакомунікації, культурологія, культурологія, математика тощо.

5. Управління та стратегія. Системний підхід може бути корисним для розробки стратегій та управління міжнародними комунікаціями, оскільки він дозволяє розглядати систему як цілісний об'єкт та розуміти, які дії можуть мати вплив на всю систему.
6. Врахування культурних та соціальних відмінностей. Системний підхід допомагає враховувати культурні та соціальні відмінності між різними акторами системи міжнародних комунікацій, що може бути ключовим для успішного взаємодії.

Застосування системного підходу в дослідженні міжнародних комунікацій дозволяє отримати більш глибоке розуміння цієї складної та динамічної галузі, а також розробити більш ефективні стратегії та рішення в цьому контексті.

Структурно-функціональний підхід є одним із ключових підходів в соціології та інших наукових дисциплінах і використовується для аналізу та розуміння функцій та взаємодій складних систем.

Структурно-функціональний підхід допомагає розглядати організаційну структуру команди проекту, що включає в себе ідентифікацію ролей та відповідальностей кожного члена команди. Підхід передбачає визначення основних функцій кожної складової системи та визначає взаємодію елементів системи та їхній взаємовплив. Інформація, отримана під час аналізу структури та функцій, може використовуватися для покращення стратегії, за допомогою цього підходу можна ідентифікувати слабкі місця та можливості для оптимізації роботи команди.

Структурно-функціональний підхід допомагає розглядати міжнародні комунікаційні проекти як складні системи, де кожен елемент має свою роль та внесок у досягнення загальних цілей, він сприяє системному аналізу та розумінню функцій та взаємодій у контексті таких проектів.

1. Аналіз структури проекту. В контексті міжнародних комунікацій це означає аналіз організаційної структури проекту, ролей учасників, ієрархії та взаємодій між ними.
2. Визначення функцій. У випадку міжнародних комунікаційних проектів це може бути аналіз ролей, які виконують учасники проекту, та їх функціональної важливості.
3. Аналіз взаємодій. Структурно-функціональний підхід допомагає розуміти, які взаємодії між елементами системи сприяють досягненню цілей проекту, що може включати в себе аналіз комунікаційних каналів, обміну інформацією та співпраці.
4. Оцінка ефективності. За допомогою структурно-функціонального підходу можна оцінити, наскільки ефективно функціонує міжнародний комунікаційний проект.
5. Вдосконалення системи. Інформація, отримана під час аналізу, може використовуватися для вдосконалення міжнародних комунікаційних проектів, він також дозволяє ідентифікувати проблеми та визначити можливості для покращення.

Структурно-функціональний підхід може бути корисним при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій, оскільки він дозволяє аналізувати та розуміти роль різних елементів системи комунікаційного проекту та їх функції у досягненні цілей проекту.

Системно-діяльнісний підхід - це методологічний підхід, що використовується в наукових дослідженнях для аналізу і розуміння складних систем і явищ, зокрема в міжнародних відносинах. Він припускає, що об'єкт дослідження є складною системою, яка складається з різних компонентів, що взаємодіють між собою та намагається вивчити ці компоненти та їх взаємозв'язки, він акцентує увагу на діяльності та процесах, які відбуваються в системі та вивчає, які зміни відбуваються в системі через взаємодію її

компонентів та зовнішніх чинників. Системно-діяльнісний підхід спрямований на аналіз взаємодії між компонентами системи, а також впливу змін у одній частині системи на інші частини. Однією з основних цілей системно-діяльнісного підходу є можливість розробки стратегій управління системою на основі отриманих знань.

У міжнародних відносинах системно-діяльнісний підхід може бути корисним для вивчення складних міжнародних систем, дослідження геополітичних конфліктів, аналізу міжнародних економічних відносин та багатьох інших аспектів міжнародної діяльності, він допомагає розуміти, як різні чинники взаємодіють у міжнародному контексті та як можна оптимізувати процеси прийняття рішень та управління міжнародними проектами.

При дослідженні проектів з міжнародних комунікацій, системно-діяльнісний підхід дозволяє розглядати ці проекти як складні системи, що включають в себе різні компоненти та взаємодію між ними.

1. Аналіз взаємодії компонентів. Системно-діяльнісний підхід дозволяє розглядати комунікаційні проекти як системи, що складаються з різних компонентів, таких як споживачі інформації, засоби масової інформації, повідомлення, культурні контексти тощо, досліджуючи взаємодію цих компонентів, можна краще розуміти, як працюють міжнародні комунікації.
2. Аналіз впливу. Системно-діяльнісний підхід дозволяє досліджувати вплив міжнародних комунікаційних проектів на суспільство, культуру, політику та інші аспекти міжнародних відносин, що може включати в себе вивчення впливу на громадську думку, міжнародну співпрацю, культурний обмін тощо.
3. Управління і планування. Системно-діяльнісний підхід може бути корисним для розробки стратегій управління міжнародними комунікаційними проектами, аналізуючи систему та її взаємодію, можна

виявити можливості для оптимізації та покращення ефективності комунікаційних заходів.

4. Адаптація до змін. Системно-діяльнісний підхід дозволяє враховувати зміни в міжнародному середовищі та адаптувати комунікаційні проекти до нових умов, що особливо важливо в сучасному світі, де швидкі зміни технологій та культурних трендів можуть суттєво впливати на комунікаційну стратегію.
5. Мультидисциплінарність. Системно-діяльнісний підхід сприяє використанню різних підходів та методів з різних галузей науки, що може призвести до більш глибокого та комплексного розуміння міжнародних комунікацій.

Узагальнюючи, системно-діяльнісний підхід може допомогти розглядати міжнародні комунікації як складні системи, вивчати їхню взаємодію та вплив, розробляти стратегії та адаптуватися до змін, що відбуваються в міжнародному середовищі.

Синергетичний підхід в наукових дослідженнях визначається як системний метод дослідження, який акцентує увагу на вивченні взаємодії та взаємозалежності між елементами складних систем. Синергетика розглядає об'єкти як системи, в яких елементи взаємодіють між собою та впливають на загальну поведінку системи. Синергетика приділяє увагу процесам зміни та нестабільності в системах, включаючи переходи між різними станами системи. Цей підхід аналізує взаємодію між компонентами системи і вивчає, як ця взаємодія призводить до біфуркаційних явищ і нових структур. Синергетика вивчає, як зміни у вході системи можуть призвести до раптових та нелінійних змін у виході системи, так і процеси самоорганізації в системах, коли порядок і структура виникають з хаосу.

У міжнародних відносинах синергетичний підхід може бути корисним для аналізу складних геополітичних ситуацій, динаміки міжнародних конфліктів, появи нових акторів та партнерств, і визначення моментів зміни та нестабільності у міжнародній системі.

Основна ідея синергетичного підходу полягає в тому, що система може виявити новий рівень організації та функціонування, коли елементи спільно взаємодіють та впливають один на одного, що робить його цікавим для аналізу складних та недетермінованих явищ у міжнародних відносинах.

Синергетичний підхід може бути корисним при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій, оскільки він спрямований на вивчення взаємодії та взаємозалежності між різними частинами системи.

1. Аналіз ефективності комунікації. Вивчення взаємодії між різними видами комунікації та їх взаємозалежність може допомогти зрозуміти, як покращити ефективність комунікації в міжнародних проектах.
2. Аналіз взаємодії між учасниками проекту. Синергетичний підхід може допомогти вивчити, як взаємодіють різні учасники проекту та як ця взаємодія впливає на результати.
3. Аналіз впливу змін у одній частині системи на інші. Використання синергетичного підходу дозволяє вивчити, які зміни у одній частині міжнародного комунікаційного проекту можуть мати неочікувані впливи на інші частини проекту або на загальну динаміку.
4. Аналіз нестабільності та кризових ситуацій. Синергетичний підхід допоможе виявити можливі джерела нестабільності у міжнародному комунікаційному проекті та сприяти розробці стратегій управління кризовими ситуаціями.
5. Визначення оптимальних стратегій комунікації. Аналіз взаємодії та взаємозалежності може допомогти визначити оптимальні стратегії комунікації в міжнародному проекті для досягнення бажаних результатів.

6. Розробка рекомендацій для подальших досліджень та дій. На підставі аналізу синергетичний підхід дозволяє розробити рекомендації для подальших досліджень та стратегій в міжнародних комунікаційних проектах.

Враховуючи складність та взаємодію різних аспектів у міжнародних комунікаціях, синергетичний підхід може сприяти глибшому розумінню та кращому управлінню проектами в цій галузі.

Інформаційний підхід в наукових дослідженнях робить акцент на використанні методів збору, аналізу та інтерпретації інформації як основного засобу для отримання знань та розуміння явища чи проблеми. Він передбачає систематичний збір даних, які стосуються обраної проблеми або теми дослідження. Отриману інформацію обробляють та аналізують з використанням різних методів, включаючи статистичний аналіз, контент-аналіз, SWOT-аналіз, кейс-дослідження та інші методи. Мета - отримати структуровану та зрозумілу інформацію про досліджуваний об'єкт. Після обробки інформації вчені проводять інтерпретацію результатів для з'ясування взаємозв'язків, тенденцій, причин та наслідків. Ця стадія допомагає зрозуміти значення отриманих даних у контексті досліджуваної проблеми. На основі аналізу інформації розробляються рекомендації, які можуть бути використані для вирішення проблеми або вдосконалення досліджуваного об'єкта. Результати дослідження можуть бути використані для прийняття рішень, розробки стратегій, планування дій та впровадження проектів.

Інформаційний підхід може бути особливо корисним у міжнародних відносинах, де збір та аналіз інформації про різні країни, конфлікти, політичні рішення, економічні та соціокультурні чинники є важливими для розуміння та прогнозування міжнародних подій та відносин.

З точки зору дослідження проектів у сфері міжнародних комунікацій, інформаційний підхід є важливим оскільки такі проекти зазвичай включають в себе обмін інформацією між різними країнами, організаціями та іншими акторами.

1. Аналіз інформаційних потоків. Дослідження міжнародних комунікацій може включати аналіз обсягу та характеру інформаційних потоків між різними учасниками.
2. Моніторинг медіа та соціальних мереж. Для вивчення впливу міжнародних комунікаційних проектів можна використовувати моніторинг медіа та соціальних мереж, аналіз згадок та реакцій у медіа дозволить визначити, наскільки успішно проект сприймається громадськістю.
3. Аналіз комунікаційної стратегії. Важливо дослідити, які комунікаційні стратегії використовуються в міжнародному проекті, що може включати в себе аналіз мови та стилістики повідомлень, вибір засобів комунікації та спрямованість на аудиторію.
4. Планування та вдосконалення комунікаційних стратегій. Результати дослідження інформаційного середовища можуть бути використані для планування та вдосконалення комунікаційних стратегій міжнародного проекту, вони дозволяють адаптувати їх до потреб аудиторії та отримувати кращі результати.

Інформаційний підхід допомагає досліджувати міжнародні комунікації з інформаційної точки зору, що дозволяє краще розуміти процеси, що відбуваються в міжнародному інформаційному середовищі та їх взаємовплив.

Культурологічний підхід є важливим для наукових досліджень в багатьох галузях, включаючи міжнародні відносини та міжнародні

комунікації. Він дозволяє аналізувати вплив культурних факторів, цінностей та практик на міжнародні відносини та комунікації.

Культурологічний підхід допомагає розглядати взаємовідносини між культурами та національними спільнотами у контексті міжнародних відносин. Дослідники можуть аналізувати, як різні культури впливають на сприйняття та реакцію на міжнародні події.

Культурологічний підхід дозволяє досліджувати роль культурних артефактів, таких як мова, символи, мистецтво та література, в процесах міжнародних комунікацій. Він дозволяє аналізувати вплив культурних цінностей та переконань на процеси прийняття рішень у міжнародних відносинах. Наприклад, які цінності визначають зовнішню політику країн або реакцію на глобальні проблеми. Культурологічний підхід може бути використаний для аналізу конфліктів, пов'язаних з культурною ідентичністю та цінностями. За допомогою культурологічного підходу можна вивчати вплив глобалізації на культурну різноманітність та ідентичність.

В цілому, культурологічний підхід допомагає розкрити роль культури та культурних факторів у міжнародних відносинах.

Використання культурологічного підходу при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій може бути дуже корисним для розуміння взаємодії між культурами та впливу культурних факторів на комунікаційні процеси. Як приклад, тут можна виокремити декілька способів, які можуть бути використані при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій з використанням культурологічного підходу:

1. Аналіз культурних контекстів. Дослідження міжнародних комунікацій може включати аналіз культурних контекстів, в яких вони відбуваються, тут важливо враховувати культурні особливості країн та груп, і визначати, як ці контексти впливають на сприйняття повідомлень.

2. Вивчення культурних цінностей і норм. Культурологічний підхід дозволяє дослідникам аналізувати культурні цінності, норми та переконання, які впливають на способи спілкування та взаєморозуміння, що може допомогти вирішити питання ефективності комунікаційних стратегій.
3. Вивчення міжкультурних аспектів. Дослідження міжнародних комунікацій за допомогою культурологічного підходу включає вивчення міжкультурних аспектів спілкування, таких як міжкультурні розходження, конфлікти та можливості співпраці.
4. Аналіз мовних та символічних аспектів. Культурологічний підхід може розкрити роль мови, символів та метафор у міжнародних комунікаціях, вивчення того, як певні слова, жести або символи сприймаються в різних культурах, може бути важливим для ефективного спілкування.
5. Розуміння культурної дипломатії. Культурологічний підхід дозволяє розглядати роль культурної дипломатії у міжнародних комунікаціях.
6. Вивчення культурних аспектів медіа. Культурологічний підхід може бути корисним для аналізу та розуміння того, як медіа відображають культурні аспекти в міжнародних комунікаціях, а також як це впливає на глобальну динаміку поп-культури.

Використання культурологічного підходу допомагає досліджувати важливі аспекти міжнародних комунікацій у контексті культурного розмаїття та сприяє підвищенню якості та ефективності міжкультурного спілкування.

Соціокультурний підхід є важливим напрямком у наукових дослідженнях та дозволяє аналізувати взаємодію між суспільством і культурою. Цей підхід враховує вплив соціальних факторів на культурні явища. Він дозволяє аналізувати взаємозв'язки між культурними явищами та соціальними процесами та вивчати зміну культурних цінностей, норм, звичаїв

і практик у часі, що допомагає розуміти, як культура реагує на соціальні зміни та які фактори впливають на цю динаміку. Дослідники, що застосовують соціокультурний підхід, вивчають, як соціальні групи формують свою культурну ідентичність, включаючи національну, етнічну, релігійну та інші форми ідентичності. Згідно з цим підходом, культура є соціальною конструкцією, створеною та розробленою суспільством. Соціокультурний підхід аналізує, як новаторські ідеї, технології та інші соціальні інновації впливають на культуру та впроваджуються в суспільство. За допомогою цього підходу аналізують соціокультурні виклики, з якими стикається сучасне суспільство, такі як міграція, глобалізація, міжкультурні конфлікти та інші аспекти, що впливають на культурний ландшафт.

Соціокультурний підхід в наукових дослідженнях допомагає краще розуміти взаємозв'язок між суспільством та культурою, що, в свою чергу, може бути корисним для вирішення різних питань, пов'язаних з культурним розмаїттям, соціальною інтеграцією та іншими аспектами сучасного життя.

Використання соціокультурного підходу при дослідженні проектів з міжнародних комунікацій може бути дуже корисним, оскільки цей підхід допомагає розуміти взаємозв'язок між культурою та комунікацією в міжнародному контексті.

1. Аналіз культурних контекстів. Вивчення та аналіз культурних особливостей та контекстів різних країн та регіонів, де відбувається міжнародна комунікація.
2. Дослідження культурних норм і цінностей. Аналіз культурних норм, цінностей і вірувань, що впливають на способи спілкування в різних культурах, що допомагає уникнути недорозуміння та конфліктів у міжнародних комунікаціях.
3. Вивчення культурних впливів на медіа та інформаційних платформ. Аналіз того, як культурні чинники формують медіа, соціальні мережі та

інші соціальні мережі в різних країнах, що допомагає дослідити, як комунікація та інформація поширюються в різних культурних контекстах.

4. Вивчення міжкультурного спілкування. Дослідження способів спілкування та взаємодії між представниками різних культур.
5. Аналіз культурних репрезентацій. Вивчення того, як різні культури репрезентовані у масовій культурі, рекламі, кіно, літературі тощо, що допомагає розуміти, як культурні образи впливають на сприйняття та ставлення до інших культур, утиски чи преференції тих чи інших культурних середовищ.

Соціокультурний підхід допомагає більш повно і точно розуміти контекст міжнародної комунікації, а також враховувати культурні різниці та спільні аспекти при розробці та впровадженні комунікаційних проектів у міжнародному масштабі.

Аксіологічний підхід в наукових дослідженнях спрямований на вивчення системи цінностей, які впливають на досліджуваний об'єкт або явище. Цей підхід дозволяє зрозуміти, які цінності, переконання та моральні норми впливають на формування думок, рішень та поведінку людей або груп. За допомогою аксіологічного підходу вивчають, які цінності мають важливе значення для суб'єктів дослідження, аналізують, як система цінностей впливає на дії, рішення та взаємодію людей. Аксіологічний підхід враховує важливість культурного контексту в формуванні системи цінностей, він може включати етичний аналіз, який допомагає розуміти, які цінності можуть бути суперечливими або вступають у протиріччя в конкретних ситуаціях, що допомагає визначити, як вирішувати етичні дилеми.

Аксіологічний підхід дозволяє аналізувати, як система цінностей впливає на прийняття рішень та дії, зокрема в міжнародних відносинах, політиці, бізнесі та інших сферах.

Цей підхід може бути особливо корисним у галузі міжнародних комунікацій, оскільки він допомагає розуміти, які цінності та переконання впливають на сприйняття міжнародних подій, політичних рішень та міжнародних стосунків загалом. Він також може допомогти вивчити етичні аспекти комунікації в міжнародних відносинах та проаналізувати систему цінностей та моральних переконань, які впливають на міжнародні відносини та сприйняття комунікаційних подій.

1. Аналіз впливу цінностей на міжнародні відносини. Можна досліджувати, як система цінностей суб'єктів міжнародних комунікацій впливає на сприйняття та реакцію на інформацію.
2. Етичний аналіз комунікаційних практик. Можна аналізувати етичні аспекти міжнародних комунікацій, зокрема, які цінності стоять за певними комунікаційними практиками та рішеннями, тобто наскільки дієвими та етичними є підходи до комунікацій в різних міжнародних контекстах.
3. Розуміння культурного впливу. Аксіологічний підхід допомагає розуміти, як культурні цінності та моральні норми впливають на сприйняття та інтерпретацію міжнародних комунікаційних подій.
4. Вивчення ролі ідентичності. Аксіологічний підхід також дозволяє досліджувати, як система цінностей впливає на формування ідентичності в міжнародних комунікаціях, тобто які цінності сприяють формуванню національної або культурної ідентичності у контексті міжнародних стосунків.

Аксіологічний підхід важливий для розуміння глибоких моральних та ціннісних аспектів міжнародних комунікацій і може використовуватися для

аналізу різноманітних аспектів міжнародних відносин, дипломатії, культурного обміну та інших сфер.

Когнітивний підхід в наукових дослідженнях орієнтований на вивчення процесів когніції, тобто способів, якими люди сприймають, розуміють, обробляють і використовують інформацію. Дослідження процесів сприйняття, тобто того, як люди отримують інформацію з навколишнього середовища. Аналіз процесів мислення, включаючи усвідомлення, аналіз, синтез та прийняття рішень. Когнітивний підхід допомагає вивчити, як люди розв'язують проблеми, формують концепції та розуміють складну інформацію. Дослідження процесів пам'яті, включаючи запам'ятовування, зберігання і відтворення інформації. Когнітивна психологія вивчає, як пам'ять працює та як можна поліпшити процеси навчання та запам'ятовування. Дослідження того, як люди приймають рішення в умовах невизначеності та обмеженості інформацією.

Когнітивний підхід може бути корисним для дослідження багатьох аспектів людської діяльності, включаючи освіту, мовлення, сприйняття політики, поведінку в мережі та багато інших аспектів сучасного суспільства, він допомагає розуміти, як ми сприймаємо та взаємодіємо з навколишнім світом і як можна поліпшити наші когнітивні процеси для досягнення кращих результатів в різних сферах життя.

Когнітивний підхід може бути корисним при дослідженні проектів у галузі міжнародних комунікацій, оскільки він спрямований на вивчення того, як люди сприймають, обробляють та розуміють інформацію, яка обмінюється між країнами, культурами та іншими суб'єктами міжнародних відносин.

1. Аналіз сприйняття інформації та впливу комунікаційних стратегій. За допомогою когнітивного підходу можна вивчати, які інформаційні повідомлення сприймаються різними групами аудиторії в залежності від

їхніх когнітивних процесів. Наприклад, як публіка реагує на різні перспективи у звітах про міжнародні події.

2. Вивчення впливу культурних факторів. Когнітивний підхід допомагає розуміти, як культурні особливості впливають на сприйняття та розуміння інформації.
3. Аналіз прийняття рішень та поведінки в міжнародних відносинах. Когнітивний підхід допомагає розуміти, які когнітивні процеси впливають на рішення, які приймають учасники міжнародних відносин, та як ці рішення впливають на їх подальшу діяльність.
4. Дослідження медіа та інформаційного простору. Вивчення того, як інформація представляється в медіа, як вона сприймається та впливає на громадськість, допомагає розуміти медійний вплив на міжнародні відносини.
5. Аналіз взаємодії в мережі. В дослідженнях мережевої комунікації можна використовувати когнітивний підхід для аналізу сприйняття та взаємодії учасників мережі.

В цілому, когнітивний підхід може розкрити важливі відомості про те, як інформація сприймається та обробляється в контексті міжнародних комунікацій, і як це впливає на рішення та поведінку учасників міжнародних відносин.

ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ

1. Визначте основні функції наукових проектів в галузі міжнародних комунікацій.
2. Охарактеризуйте загальні аспекти наукових досліджень в галузі міжнародних комунікацій.

3. Охарактеризуйте державні комунікації у сфері міжнародних комунікацій.
4. Охарактеризуйте корпоративні комунікації у сфері міжнародних комунікацій.
5. Комунікація в сучасних конфліктах як сфера міжнародних комунікацій.
6. Міжнародні медіа як сфера міжнародних комунікацій.
7. Охарактеризуйте історичний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
8. Охарактеризуйте системний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
9. Охарактеризуйте структурно-функціональний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
10. Охарактеризуйте системно-діяльнісний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
11. Охарактеризуйте синергетичний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
12. Охарактеризуйте інформаційний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
13. Охарактеризуйте культурологічний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
14. Охарактеризуйте соціокультурний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
15. Охарактеризуйте аксіологічний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
16. Охарактеризуйте когнітивний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.

ТЕМА 4.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ РОЗРОБКИ ПРОГНОЗІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У сучасному світі, де міжнародні відносини стають все більш складними та взаємозалежними, роль прогнозування набуває особливого значення для забезпечення миру, стабільності та співпраці між країнами та регіонами.

Політичне прогнозування - це процес передбачення подій, трендів і результатів діяльності основних суб'єктів міжнародних відносин у політичній сфері. Цей процес базується на аналізі інформації, даних та трендів, що допомагає приймати обґрунтовані політичні рішення. Історично політичне прогнозування проходило через кілька етапів:

1. Перший етап (до 1940-х років). На самому початку розвитку політичного прогнозування, передбачення подій в політиці базувалося переважно на інтуїції, досвіду і особистих оцінках керуючої верхівки в державі. Наукові методи та моделі практично не використовувалися. Основні наукові розробки стосувалися, насамперед, ситуації в середині країни і рідко виходили за національні кордони.
2. Другий етап (1945-1970 роки). Після Другої світової війни політичне прогнозування отримало основні риси і почало розвиватися як окрема наукова дисципліна. У цей період використовувалися більше кількісні

методи та моделі, зокрема математичні та статистичні, що дозволяли відстежувати динаміку процесів та напрям їх рухів. З появою і швидким ростом кількості міжнародних організацій та інтенсифікацією міжнародних зв'язків, політичне прогнозування набуває характерних міжнародних рис, виходячи за рамки національних держав.

3. Третій етап (1970-1990 роки). В цей період роль комп'ютерів та комп'ютерного моделювання зростає значно. Політичне прогнозування стало більш складним і точнішим завдяки використанню великої кількості даних та розвитку обчислювальних технологій та все більш пануючим стає глобальне прогнозування на тлі глобалізації, як характерної риси періоду.
4. Четвертий етап (від 1990-х років). З розвитком глобальної інформаційної мережі, науковим осмисленням глобалізації з трансформацією у окрему галузь – глобалістику, і зростанням доступу до інформації, політичне прогнозування стало більш глобалізованим і впливовим. Використання big data, штучного інтелекту та інших сучасних технологій значно полегшило аналіз і прогнозування подій міжнародно-політичного характеру.

Наразі, політичне прогнозування - це складний інтердисциплінарний процес, який включає в себе не лише аналіз інформації, але й використання різноманітних інструментів, включаючи комп'ютерне моделювання, статистику, соціологію, економіку і політологію. Важливо зазначити, що навіть найсучасніші методи не гарантують 100% точних прогнозів, оскільки політика дуже складна і непередбачувана галузь.

Політичне прогнозування - це процес аналізу, оцінки та передбачення політичних подій, розвитку суспільства та держави. Цей процес включає в себе аналіз минулих та поточних подій, щоб зробити передбачення щодо майбутніх політичних тенденцій.

Глобалістика - це міждисциплінарна галузь науки, яка вивчає глобальні процеси, які впливають на розвиток сучасного світу. Концептуальні засади глобалістики включають наступні ключові аспекти:

1. Глобалізація. Глобалістика визнає глобалізацію як основний процес, що формує сучасний світ. Цей процес включає в себе зближення економічних, політичних, соціокультурних та технологічних аспектів світового розвитку, що призводить до зростання взаємозалежності між країнами та регіонами.
2. Комплексність та міждисциплінарність. Глобалістика використовує підходи з різних наукових дисциплін, таких як економіка, політологія, соціологія, культурологія, географія та інші, для аналізу та розуміння глобальних проблем та явищ.
3. Глобальні виклики. Глобалістика вивчає глобальні проблеми, які ставлять виклик сучасному світовому співтовариству, такі як кліматичні зміни, розповсюдження ядерної зброї, міграція, боротьба з бідністю та інші.
4. Міжнародні відносини та глобальне управління. Глобалістика вивчає взаємодію міжнародних акторів, таких як держави, міжнародні організації, неприбуткові організації та транснаціональні корпорації. Також досліджується проблема глобального управління та способи вирішення міжнародних конфліктів.
5. Локальна та глобальна взаємодія. Глобалістика враховує взаємодію між глобальними та локальними рівнями розвитку. Вона аналізує, як глобальні тенденції впливають на життя і інтереси окремих країн, регіонів та локальних спільнот.
6. Соціокультурний вимір. Глобалістика вивчає вплив глобалізації на культурну різноманітність, ідентичність та способи життя людей у різних частинах світу.

Глобалістика сприяє розумінню та аналізу сучасних світових проблем та явищ, а також розробці стратегій для розв'язання цих проблем та досягнення сталих глобальних характеристик. Вона розвиває міждисциплінарний підхід до вивчення глобальних питань та прагне забезпечити більше збалансоване та стає глобальне управління.

Глобалістика надає інструменти для аналізу та розуміння глобальних викликів та можливостей, які виникають у зв'язку з глобалізацією.

Прогнозування в міжнародних відносинах відіграє важливу роль у формуванні та втіленні зовнішньої політики країн і міжнародних організацій. Це важливий інструмент для аналізу та реагування на міжнародні події та тенденції.

До основних функцій прогнозування в міжнародних відносинах можна віднести:

На рівні держави:

- ✓ Аналіз загроз і можливостей. Прогнозування допомагає країнам та організаціям аналізувати поточні та майбутні загрози і можливості у міжнародних відносинах. Це може включати в себе передбачення політичних, економічних, соціокультурних і військових подій.
- ✓ Планування стратегій. Прогнозування допомагає країнам і організаціям розробляти стратегії і тактику відповідно до майбутніх подій. Вони можуть адаптувати свою зовнішню політику та реагувати на зміни в міжнародному оточенні.
- ✓ Планування зовнішньої політики. Прогнозування допомагає формулювати зовнішню політику країн та міжнародних організацій, дозволяючи їм визначити стратегічні цілі, інтереси та пріоритети в міжнародних відносинах.

- ✓ Дипломатія і переговори. Засноване на прогнозах розуміння майбутніх подій і інтересів інших країн може допомогти під час дипломатичних переговорів і встановлення взаємовигідних стосунків.
- ✓ Конфліктологія і миротворчість. Прогнозування може допомогти виявити можливі конфлікти та ризики ескалації конфліктів. Воно також може сприяти розробці стратегій миротворчості та урегулюванню конфліктів.
- ✓ Економічна інтеграція. У міжнародних економічних відносинах прогнозування допомагає країнам розробляти політику торгівлі, інвестицій і фінансів, а також брати участь у регіональних та міжнародних економічних об'єднаннях.
- ✓ Гуманітарні питання. Прогнозування також важливе у відношенні до гуманітарних криз, таких як природні катастрофи, міграція, голод і війни. Воно допомагає агентствам гуманітарної допомоги та організаціям реагувати на екстрені ситуації і розробляти плани допомоги.

На світовому рівні:

- ✓ Передбачення міжнародних подій. Прогнозування дозволяє аналізувати глобальні тренди, геополітичні ризики, економічні зміни та інші чинники, що можуть вплинути на міжнародний порядок. Це допомагає урядам та міжнародним організаціям бути готовими до різних сценаріїв розвитку подій.
- ✓ Управління кризами. Прогнозування може служити інструментом для виявлення можливих кризових ситуацій і розробки стратегій для їх запобігання або подолання. Важливо бути готовим до непередбачуваних обставин.
- ✓ Передбачення геополітичних конфліктів. Аналіз міжнародних трендів дозволяє передбачати можливі конфлікти та зміни у геополітичних відносинах, що допомагає уникнути конфліктів або готуватися до них.

- ✓ Розробка стратегій міжнародного співробітництва. Прогнозування допомагає визначити можливості для співпраці між країнами та міжнародними організаціями у різних сферах, включаючи торгівлю, економіку, безпеку, середовище та глобальні проблеми.
- ✓ Сприяння стабільності і безпеці. Прогнозування може допомогти забезпечити стабільність та безпеку на міжнародному рівні. Це може включати в себе прогнозування можливих загроз для світового миру та розробку заходів для їх запобігання.
- ✓ Оцінка ризиків та можливостей. Прогнозування допомагає визначити можливі ризики та можливості, пов'язані з рішеннями у міжнародних відносинах, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення та планувати дії.

Враховуючи складність сучасного світу та швидкість змін, роль прогнозування в міжнародних відносинах стає все більш важливою для країн та міжнародних організацій у забезпеченні стабільності, безпеки та здатності реагувати на виклики та можливості, що виникають на світовій арені. Воно грає важливу роль в міжнародних відносинах, оскільки допомагає урядам, міжнародним організаціям та дипломатам аналізувати та планувати свої дії в умовах надзвичайної складності та невизначеності, що характеризують собою XXI століття.

Починаючи з другої половини XX ст., можна виділити дві наукові школи політичного прогнозування між якими чітко проглядається полеміка, суть якої можна звести до того, що представляє собою базовий конструкт міжнародних відносин. Ці школи отримали свої назви саме від так званих відправних точок в процесі політичного прогнозування: «ідеалісти» і «реалісти».

Ідеалістична школа в міжнародних відносинах визнає значення моральних принципів, ідеалів та етичних стандартів у вирішенні міжнародних конфліктів та співпраці між країнами. Її представники підкреслюють, що, незважаючи на геополітичні інтереси, держави повинні діяти на основі

загальних гуманітарних цінностей та зусиль з підтримки миру, прав людини та міжнародної справедливості. Найяскравішими представниками ідеалістичної школи в міжнародних відносинах є Вудро Вільсон (Woodrow Wilson), 28-й президент Сполучених Штатів Америки та автор Концепції чотирнадцятих пунктів, він підтримував ідею створення Ліги Націй як міжнародної організації, що мала б розв'язувати міжнародні конфлікти та зберігати мир. Мартін Лютер Кінг (Martin Luther King), лідер громадянського руху за права людини та рівність рас, його промови та діяльність спрямовані на вирішення расових проблем і пропаганду ненасильницького спротиву. Махатма Ганді (Mahatma Gandhi), індійський національний лідер, який активно виступав за ненасильницький спротив та від'єднання Індії від британської імперії. Альберт Швейцер (Albert Schweitzer), французький лікар, філософ та гуманіст, який працював в Африці та присвятив своє життя допомозі іншим та просуванню ідеї миру.

Ці ідеологи та діячі, як і багато інших ідеалістів, сприяли підвищенню уваги до гуманітарних аспектів міжнародних відносин і підкреслювали важливість міжнародного співробітництва, прав людини та ідеалів справедливості та миру.

Реалістична школа в міжнародних відносинах підкреслює роль національних інтересів, влади та безпеки в міжнародних відносинах і вважає, що держави діють в першу чергу відповідно до своїх власних стратегічних інтересів. Вона вважає, що в міжнародних відносинах ані ідеали, ані моральні цінності не мають вирішального значення. Найяскравішими представниками реалістичної школи в міжнародних відносинах є Ганс Моргентау (Hans Morgenthau), американський політолог та один із батьків сучасної реалістичної теорії міжнародних відносин, він підкреслював, що держави завжди діють відповідно до своїх власних інтересів та реагують на реальність геополітичних обставин. Генрі Кіссінджер (Henry Kissinger), американський політик і дипломат, який відомий своєю реалістичною позицією в міжнародних

відносинах, він обіймав посади державного секретаря США та грав ключову роль у здійсненні зовнішньої політики США. Джордж Кеннан (George F. Kennan), американський дипломат і політолог, один із ідеологів доктрини Трумена, його реалістичний погляд полягав у тому, що Сполучені Штати повинні стримувати розповсюдження комунізму в світі. Кеннет Уолц (Kenneth Waltz), американський політолог, автор теорії структурного реалізму, він розглядає структуру системи міжнародних відносин як ключовий фактор, що впливає на поведінку держав.

Ці представники реалістичної школи наголошують на реальних інтересах, безпеці та стратегічних розрахунках держав в міжнародних відносинах, і їхні погляди впливають на формулювання зовнішньої політики та міжнародних відносин багатьох країн.

Вони ставлять на перше місце розуміння реальних обмежень та інтересів держав у міжнародних відносинах та визнають конфлікти як неодмінну частину міжнародного порядку.

Сучасна політична аналітика, як підгалузь політичної науки виділяє ряд підходів до процесу політичного прогнозування, основною метою яких є структуризація та накопичення наукової методології в галузі.

В загальному розумінні, під політичним прогнозуванням слід розуміти процес аналізу, передбачення та оцінки можливих подій, розвитку ситуацій та тенденцій у політиці.

Аналітичний підхід. Він базується на систематичному аналізі даних, інформації і статистики для виявлення тенденцій та напрямів на політичній мапі світу. Аналітики використовують історичні дані, ретроспективні дослідження подій і поточну інформацію для прийняття рішень і прогнозування майбутніх подій. В рамках цього підходу вивчаються минулі

тенденції і події, щоб зрозуміти, які фактори сприяли певним подіям і чому. На цій основі розробляються моделі та сценарії для прогнозування.

В рамках аналітичного підходу в політичному прогнозуванні можна виділити кілька основних етапів, які допомагають систематизувати і аналізувати інформацію, щоб зробити об'єктивні та обґрунтовані прогнози.

Основні етапи аналітичного підходу включають:

1. Формулювання завдань і визначення цілей. Перший етап полягає у визначенні завдань і цілей аналізу. Що саме потрібно прогнозувати і з якою метою.
2. Збір інформації. На цьому етапі збираються всі доступні дані і інформація, що може бути важливою для аналізу.
3. Аналіз і обробка даних. Зібрані дані обробляються та аналізуються, використовуючи різні методи аналізу, включаючи статистичний аналіз, текстовий аналіз, графічний аналіз та інші техніки.
4. Розробка моделей та сценаріїв. На основі аналізу розробляються математичні моделі, сценарії і прогностичні інструменти для відтворення можливих варіантів розвитку конкретної політичної ситуації.
5. Прогнозування і оцінка ризиків. На цьому етапі формуються прогнози на основі розроблених моделей і сценаріїв, також оцінюються ризики та можливі наслідки різних альтернативних прогнозів.
6. Підготовка звіту і зворотній зв'язок. Поліваріантні результати прогнозування оформлюються у вигляді звіту, який може бути переданий клієнтові або використаний для прийняття рішень. Зворотній зв'язок тут є важливою частиною процесу.
7. Перегляд і коригування. Політична ситуація може змінюватися, тому і прогнози повинні регулярно оновлюватися та коригуватися на основі нових даних і подій.

Ці етапи можуть виконуватися послідовно або паралельно, залежно від конкретних завдань і умов. Аналітичний підхід допомагає систематизувати інформацію, виявити закономірності і тренди, і на цій основі зробити об'єктивні прогнози в політичній сфері.

Квалітативний (якісний) підхід. Цей підхід заснований на аналізі якісних даних та може бути корисним для розуміння соціокультурних аспектів інших чинників, що впливають на політичні процеси.

Квалітативний підхід в політичному прогнозуванні спрямований на розуміння глибинних процесів, динаміки влади, ролі інституцій, а також інших якісних аспектів політичного життя. Цей підхід розглядає не тільки числові дані, але й якісні аспекти політики, такі як культура, історія, соціологічні фактори, психологія та інші аспекти, які важко виміряти числами.

Основні характеристики квалітативного підходу в політичному прогнозуванні включають:

- ✓ Глибинний аналіз контексту. Він сприймає політичні явища як частину ширшого соціокультурного і історичного контексту та досліджує інституції, традиції, культурні особливості і інші аспекти, що впливають на політичні процеси.
- ✓ Якісний аналіз інформації. Квалітативний аналіз використовує якісний методи дослідження, такі як інтерв'ю, спостереження, аналіз текстів, фокус-групи та інші, для отримання глибшого розуміння політичних явищ та сприяє діалогу і співпраці політичних акторів з науковцями, експертами і іншими учасниками політичного процесу.
- ✓ Теоретична основа. Цей аналіз використовує наукові теорії і концепції для розуміння і пояснення політичних явищ, розвиває теоретичні рамки для аналізу схожих ситуацій, разом з тим вимагає інтерпретації і розуміння складних ситуацій, допомагає вивчити суб'єктивність і

мотивацію політичних акторів. В рамках цього підходу часто використовуються ключові концепти, такі як влада, легітимність, ідентичність, конфлікт і співпраця, для аналізу політичних процесів.

- ✓ Контекстуалізація. Квалітативний підхід розглядає політичні явища в контексті їхньої історії і еволюції, надає розуміння причинно-наслідкових зв'язків, і відповідає на запитання які процеси призводять до певних політичних результатів.

Квалітативний підхід дозволяє отримувати більш глибоке і розширене розуміння політичних явищ і може бути особливо корисним у випадках, коли числові дані не вичерпно описують ситуацію. Він допомагає розкрити тонкі деталі і особливості політичних процесів, що іноді можуть бути важливими для прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень.

Квалітативний підхід в політичному прогнозуванні передбачає широке використання системного аналізу, якісних аспектів політики, таких як культурні, історичні, соціальні, психологічні, теоретичні та інші аспекти, для розуміння та прогнозування подій та процесів у політичній сфері.

Основні етапи квалітативного підходу в політичному прогнозуванні включають:

1. Постановка завдання. Визначення мети аналізу та конкретних завдань, які мають бути вирішені.
2. Збір даних. Збір якісних даних, які включають в себе інтерв'ю, аналіз текстів, архіви, спостереження, фокус-групи та інші джерела, тут важливо використовувати різні джерела для отримання різноманітної інформації.
3. Аналіз даних. Оцінка та аналіз зібраних даних, що включає в себе інтерпретацію текстів, виявлення ключових тем і патернів, класифікацію інформації та інші методи аналізу.

4. Теоретичний аналіз. Використання теорій та концепцій політичних наук для розуміння і пояснення отриманих даних. На цьому етапі важливо побудувати фреймворк для розуміння політичних процесів.
5. Формулювання гіпотез та сценаріїв. На основі аналізу даних і теоретичних підходів створюються гіпотези та можливі сценарії розвитку подій із зазначенням їх ймовірності.
6. Підготовка звіту. Оформлення результатів аналізу та прогнозування у вигляді звіту, який може бути використаний для прийняття рішень, комунікації зі зацікавленими сторонами та інших цілей.
7. Перегляд і коригування. Регулярний перегляд та коригування прогнозів на основі нових даних, подій та відгуків.

Ці етапи дозволяють проводити системний та комплексний аналіз політичних процесів і подій, що робить квалітативний підхід корисним для розуміння складних політичних ситуацій, де числові дані не завжди відображають всю сутність ситуації.

Соціально-психологічний підхід в політичному прогнозуванні вивчає вплив психологічних та соціальних факторів на політичні явища, рішення політичних акторів та поведінку громадян. Цей підхід базується на розумінні того, що політичні події та процеси не завжди визначаються об'єктивними факторами, а часто вони є результатом психологічних реакцій та соціальних взаємодій, він враховує вплив громадської думки, настроїв і психології на політичні рішення і дії та аналізує соціальні й психологічні фактори, які можуть впливати на поведінку політичних акторів і громадян.

Основні аспекти соціально-психологічного підходу в політичному прогнозуванні включають:

- ✓ Аналіз масової психології. Вивчення психологічних механізмів, що впливають на громадянську поведінку та реакцію громадян на політичні

події, що включає в себе вивчення суспільної думки, стереотипів, сприйняття політичних фігур тощо.

- ✓ Роль і мотивація політичних акторів. Дослідження психологічних факторів, які впливають на рішення політичних лідерів, партій, груп та інших політичних акторів, може включати аналіз мотивації, цілей, страхів, амбіцій тощо.
- ✓ Комунікація та медіа. Розуміння впливу медіа та політичної комунікації на усвідомлення громадянами політичних подій і прийняття рішень, аналіз пропаганди, медійних кампаній, впливу соціальних мереж тощо.
- ✓ Соціальні групи та ідентичність. Вивчення впливу соціальних груп, ідентичності і колективної самосвідомості на політичну поведінку, розуміння, які соціальні категорії можуть об'єднувати чи розділяти громадян в політичному контексті.
- ✓ Психологічні аспекти прийняття рішень. Виокремлення того, які психологічні механізми впливають на процеси прийняття політичних рішень, включаючи розуміння ризиків, страхів, когнітивні перекося і емоційну реакцію.
- ✓ Масова мобілізація та політична участь. Вивчення того, як соціальні та психологічні чинники впливають на участь громадян у політичних процесах, активність громадян у виборах, масових протестах і акціях, визначення основних спускових механізмів то точок біфуркації суспільства.
- ✓ Прогнозування реакції громадян. Варіанти сценаріїв, як громадяни відреагують на конкретні політичні події або рішення, враховуючи психологічні та соціальні фактори.

Соціально-психологічний підхід доповнює інші підходи у політичному прогнозуванні, дозволяючи зрозуміти, чому певні події або рішення можуть мати ті чи інші наслідки в суспільстві. Він надає можливість більш точного передбачення реакцій громадян і політичних акторів на зміни в політиці і

суспільстві. Він передбачає аналіз впливу соціальних та психологічних факторів на політичні явища та рішення політичних акторів.

Основні етапи соціально-психологічного підходу в політичному прогнозуванні дещо схожі з попередніми підходами і включають наступні кроки:

1. Визначення дослідницької мети та цілей. Перший етап полягає у визначенні мети дослідження та конкретних цілей, які необхідно досягти. Наприклад, ціль може бути вивчення впливу соціально-психологічних факторів на громадянську поведінку під час виборів.
2. Збір інформації. Збір якісних та кількісних даних, пов'язаних із соціальними та психологічними аспектами політичних явищ.
3. Аналіз соціальних та психологічних факторів. Оцінка впливу соціальних і психологічних факторів на політичні явища.
4. Використання теорій і концепцій. Використання соціально-психологічних теорій і концепцій для розуміння та пояснення спостережених явищ.
5. Розробка гіпотез і сценаріїв. Формулювання гіпотез і можливих сценаріїв, які передбачають вплив соціально-психологічних факторів на політичні події.
6. Прогнозування та оцінка наслідків. Вивчення та оцінка можливих ризиків і вигод, що можуть виникнути внаслідок впливу соціально-психологічних факторів на політичні події або рішення.
7. Підготовка звіту та зворотній зв'язок.
8. Перегляд і коригування.

Соціально-психологічний підхід дозволяє краще розуміти та передбачати поведінку громадян, реакцію на політичні рішення та події, а також вплив психологічних факторів на рішення політичних акторів. Він є важливою складовою для розуміння політичного сприйняття і впливу на суспільство.

Геополітичний підхід в політичному прогнозуванні є одним із ключових підходів у дослідженні політичних явищ і міжнародних відносин. Він ставить акцент на географічне положення, ресурси, територіальні простори та їх вплив на політичні рішення та взаємодію між країнами та регіонами.

Основні характеристики геополітичного підходу включають:

- ✓ Географічне положення. Аналіз впливу географічного розташування країни чи регіону на її політичну позицію та можливості впливу на міжнародні події. Географічні особливості можуть включати доступ до моря, кордони з іншими країнами, природні ресурси та кліматичні умови тощо.
- ✓ Територіальні конфлікти. Дослідження проблем та конфліктів, пов'язаних з територіальними питаннями, а також роль географічного ландшафту у виникненні та розв'язанні конфліктів чи територіальних зазіхань.
- ✓ Ресурсна база. Аналіз доступу до ресурсів (нафти, газу, води, мінералів тощо) і їх вплив на економіку та політику країни, ресурсні конфлікти і суперечки також розглядаються з точки зору геополітики.
- ✓ Транспортні та комунікаційні маршрути. Вивчення ролі логістичних мереж, які з'єднують регіони і країни, у формуванні економічних, соціальних та політичних зв'язків.
- ✓ Безпекові питання. Аналіз геополітичних чинників, що впливають на безпеку та обороноздатність країни чи регіону, включаючи стратегічні пункти, військову доктрину та внутрішню стабільність.
- ✓ Міждержавні відносини. Вивчення взаємодії країн та регіонів з урахуванням як історичної пам'яті так і геополітичних інтересів і конфліктів.

- ✓ Геополітичні стратегії. Розробка політичних, економічних, військових варіантів стратегій на основі геополітичного аналізу для забезпечення національних інтересів.
- ✓ Геополітична конкуренція. Аналіз конкуренції між країнами або геополітичними блоками за вплив, ресурси, стратегічні позиції або світову гегемонію.

Геополітичний підхід в політичному прогнозуванні включає кілька основних етапів, що допомагають аналізувати та передбачати міжнародні події та розвиток ситуацій.

1. Аналіз геополітичного контексту. Початковий етап передбачає аналіз геополітичного контексту регіону або країни, який включає в себе розташування, кордони, природні ресурси, стратегічні позиції та інші фактори, які можуть впливати на події і відносини.
2. Вивчення історичного контексту. Розуміння історичних подій та конфліктів, які можуть мати вплив на поточну ситуацію, важливо враховувати минулі договори, війни, територіальні спори та інші історичні аспекти, що являють собою історичну пам'ять.
3. Аналіз геополітичних акторів. Вивчення ролі різних геополітичних акторів, таких як країни, міжнародні організації, впливові лідери, геополітичні блоки та інші учасники міжнародних відносин.
4. Оцінка ризиків і можливостей. Аналіз потенційних ризиків та можливостей, що випливають із геополітичного контексту, що може включати в себе оцінку викликів та загроз для безпеки, економічних можливостей та інших аспектів.
5. Прогнозування наслідків. Розробка сценаріїв та прогнозів можливих наслідків геополітичних рішень та подій.
6. Стратегічне планування. Розробка стратегій і дій на основі аналізу геополітичного контексту та прогнозів, тут важливо враховувати можливість адаптації до змін у геополітичному середовищі.

7. Моніторинг і аналіз. Після розробки стратегій і прийняття рішень важливо постійно моніторити та аналізувати геополітичну ситуацію, оновлювати прогнози та, за необхідності, коригувати стратегії.

Геополітичний підхід допомагає розуміти, як географічні, історичні та стратегічні фактори впливають на міжнародні відносини та політичні рішення. Він дозволяє більш повно і об'єктивно оцінювати геополітичну обстановку та розробляти ефективні стратегії відповіді і часто використовується для аналізу та передбачення глобальних та регіональних геополітичних трендів.

Прогнозування на основі трендів - це один із підходів у політичному прогнозуванні, який базується на поточному аналізі і визначенні довгострокових та короткострокових тенденцій та трендів в політиці, суспільстві і на світовій арені, цей підхід допомагає передбачити можливі політичні наслідки та розвиток подій на основі виявлених трендів.

Політичні тренди - це довгострокові і сталі напрямки або шаблони в політичних подіях, рішеннях, ідеях і поведінці, вони вказують на зміни та розвиток у політичній сфері та можуть бути визначені як загальні напрямки або тенденції, що властиві політичному життю на макрорівні та мають як сталий та тривалий так і короткотерміновий і змінний характер. Політичні тренди є важливим інструментом для розуміння та передбачення політичного розвитку у різних регіонах світу та допомагають аналізувати важливі події та процеси у політиці, а також розробляти стратегії та приймати рішення на основі цих трендів.

Основні характеристики прогнозування на основі трендів включають:

- ✓ Аналіз інформації. Прогнозування на основі трендів вимагає збору, аналізу та оцінки big data з різних джерел, включаючи статистику, звіти, аналітичні дослідження, медійні джерела тощо.

- ✓ Визначення трендів. Тренди можуть бути пов'язані з політичними, економічними, соціокультурними, екологічними та іншими аспектами, аналізуючи дані, тут потрібно визначити довгострокові зміни і шаблони у цих сферах. Зазвичай політичні тренди зосереджені у наступних сферах: зміни у владних структурах, соціокультурні зміни, зміни в системі міжнародних відносин, включно з конфліктами, війнами і появами нових акторів, технологічний прогрес, економічні тренди, Глобалізація, Політичні рухи та популярність ідеологій, Питання глобальних проблем сучасності.
- ✓ Прогнозування на основі трендів. Після визначення трендів, настає час для прогнозів та передбачень, як ці тренди можуть впливати на політичну ситуацію в майбутньому.
- ✓ Врахування невизначеності. Прогнози на основі трендів повинні враховувати можливу невизначеність і зміну умов, які можуть вплинути на розвиток подій, тренди можуть бути перервані непередбачуваними подіями.
- ✓ Стратегічне планування. Прогнози на основі трендів допомагають політичним лідерам і особам, що приймають рішення розробити стратегії та політичні програми, щоб адаптуватися до майбутніх змін.
- ✓ Моніторинг і коригування. Прогнози на основі трендів мають бути періодично оновлювані, оскільки нові дані та події можуть вплинути на тренди і змінити прогнози.

Цей підхід допомагає зрозуміти, які фактори та процеси можуть формувати майбутню політичну ситуацію і дозволяє приймати обґрунтовані рішення на основі виявлених трендів, він враховує, що події та процеси у політиці часто мають тенденцію до продовження існуючих та попередніх станів справ, і можна передбачити майбутні розвиток на основі аналізу цих трендів. Проте важливо пам'ятати, що жоден тренд не є абсолютно точним, і завжди існує ступінь невизначеності інших впливів в політиці та суспільстві.

Прогнозування на основі трендів може бути корисним для передбачення майбутніх подій та розвитку ситуацій, особливо в тих випадках, коли існують сталий соціокультурний та історичний контекст. Однак важливо також розуміти, що тренди можуть змінюватися під впливом нових факторів, тому він повинен доповнюватися іншими методами та підходами до політичного прогнозування для отримання більш точних та комплексних результатів.

Ці підходи можуть використовуватися окремо або в поєднанні для розробки більш точних та надійних політичних прогнозів. Важливою частиною політичного прогнозування є постійне оновлення та коригування прогнозів з урахуванням нових подій та змін в політичному середовищі. І в цьому контексті потрібно враховувати, що жоден підхід не гарантує 100% точності, але вони допомагають зрозуміти та управляти ентропією політичних процесів.

В межах визначених підходів, політичне прогнозування використовує різноманітні методи та інструменти для передбачення майбутніх подій і трендів у сфері політики і міжнародних відносин.

Основні методи політичного прогнозування включають:

- ✓ Аналіз даних і статистики. Аналіз історичних даних і статистики дозволяє вивчати минулі тенденції і розвиток подій у політичній сфері. Цей метод допомагає визначити закономірності та кореляції між різними факторами і подіями.
- ✓ Експертні оцінки. Експерти з політики, міжнародних відносин і інших суміжних галузей надають свої оцінки і прогнози на основі свого досвіду і знань. Експертні консультації можуть бути цінним джерелом інформації.
- ✓ Моделювання і сценарійний аналіз. Математичне моделювання і сценарійний аналіз дозволяють створити формальні моделі, які

враховують різні фактори і їх взаємодію для передбачення можливих сценаріїв розвитку подій.

- ✓ Опитування і соціологічні дослідження. Опитування громадян і соціологічні дослідження можуть допомогти вивчити громадську думку і настрої громадян, що є важливим фактором в політичних рішеннях.
- ✓ Аналіз масс-медіа. Моніторинг засобів масової інформації, таких як новинні канали, аналітичні статті і соціальні медіа, дозволяє визначити тенденції в громадському дискурсі і реакції на політичні події і рішення вищого керівництва держави.
- ✓ Порівняльний аналіз. Порівняльний аналіз політичних процесів і розвитку країн допомагає ідентифікувати схожість і відмінності між різними контекстами і виробляти висновки щодо можливих перспектив та/або трендів.
- ✓ Моделі і симуляція. Використання комп'ютерних моделей і симуляцій дозволяє аналізувати складні системи та їхню динаміку для передбачення результатів різних впливів і сценаріїв.
- ✓ Спеціалізовані програми та інструменти. Існують спеціальні програми та інструменти для політичного прогнозування, які використовують штучний інтелект, аналіз Big Data, машинне навчання і інші технології для обробки та аналізу великих обсягів даних.
- ✓ Аналіз ризиків. Аналіз потенційних ризиків та їхніх наслідків допомагає планувати заходи для мінімізації негативних наслідків небажаних подій в політичному прогнозуванні..
- ✓ Системний аналіз. Використання для розуміння взаємозв'язків і взаємозалежностей в поліваріантній системі міжнародних відносин.

Ці методи часто використовуються в поєднанні для створення більш точних та надійних політичних прогнозів, тут важливою є постійна актуалізація та коригування прогнозів з урахуванням нових даних і змін в політичному середовищі.

Рівні політичного прогнозування

Зазвичай, політичне прогнозування як складний процес, може бути розділений на різні рівні з точки зору масштабів досліджуваної проблеми.

Глобальний рівень. Глобальне політичне прогнозування, це прогнозування подій та тенденцій на глобальному масштабі. Воно спрямоване на аналіз глобальних політичних, економічних, соціокультурних та екологічних явищ для розуміння їх впливу на міжнародні відносини та світовий порядок.

Основні аспекти глобального політичного прогнозування включають в себе:

- ✓ Міжнародні відносини. Аналіз міжнародних суперечок, дипломатичних відносин, міжнародних угод та співробітництва між країнами.
- ✓ Глобальні конфлікти. Прогнозування потенційних конфліктів на світовому рівні, включаючи війни, тероризм, та інші загрози міжнародній безпеці.
- ✓ Світова економіка. Аналіз глобальних економічних тенденцій, таких як економічне зростання, торгівля, фінансові ринки та валютні курси.
- ✓ Соціокультурні зміни. Розуміння впливу соціокультурних процесів, таких як міграція, демографічні зміни, релігійні та культурні тенденції, на глобальний порядок.
- ✓ Екологічні питання. Врахування впливу екологічних проблем, таких як зміна клімату та екологічні кризи, на глобальну безпеку та світовий розвиток.
- ✓ Технологічний розвиток. Аналіз технологічних інновацій та їх вплив на глобальний розвиток та світову політику.

Глобальне політичне прогнозування базується на зборі та аналізі великої кількості інформації з різних джерел, включаючи дані, експертні оцінки та наукові дослідження, воно допомагає управлінцям, політикам та громадськості краще розуміти складні глобальні виклики та робити обґрунтовані рішення для майбутнього.

Мета Глобального політичного прогнозування полягає у передбаченні та аналізі глобальних змін та їх коригування задля:

Забезпечення глобальної безпеки. Глобальне політичне прогнозування допомагає передбачати міжнародні конфлікти, терористичні загрози та інші ризики для міжнародної безпеки, що дозволяє країнам та міжнародним організаціям робити заходи для запобігання конфліктам та забезпечення стабільності.

Планування політики. Глобальне політичне прогнозування надає урядам та організаціям інформацію для розробки стратегій та політики щодо міжнародних відносин, торгівлі, зовнішньої політики, екології та інших сфер.

Економічного розвитку. Прогнозування глобальних політичних та економічних тенденцій допомагає компаніям та урядам розвивати ефективні стратегії співпраці на міжнародних ринках, інвестицій та торгівлі.

Збереження ресурсів. Глобальне прогнозування екологічних та кліматичних змін допомагає розвивати стратегії для збереження природних ресурсів та управління екосистемами.

Розвитку суспільства. Прогнозування соціокультурних тенденцій дозволяє суспільству адаптуватися до змін, розвивати освіту та культуру, та забезпечувати соціальну стабільність.

Наукового розвитку. Глобальне прогнозування сприяє розвитку наукових досліджень, підтримує інновації та сприяє розповсюдженню новітніх технологій.

Загалом, мета глобального політичного прогнозування полягає в забезпеченні здатності суспільства та урядів адаптуватися до змін у світовому середовищі та розвивати стратегії для забезпечення міжнародної стабільності, економічного зростання та світового благополуччя.

Регіональний рівень. Регіональне політичне прогнозування це прогнозування подій та тенденцій у конкретних регіонах світу, таких як Європа, Північна Америка, Азія тощо, що може включати в себе аналіз політики регіональних блоків, дипломатичних відносин та конфліктів.

Основні аспекти регіонального політичного прогнозування включають в себе:

- ✓ Аналіз політичної ситуації. Включає в себе оцінку поточних політичних процесів, політичних партій, лідерів і політичних конфліктів в даному регіоні.
- ✓ Геополітичний контекст. Розглядає вплив геополітичних чинників на політику та стабільність регіону.
- ✓ Економічні аспекти. Враховує вплив економічних чинників на політичні рішення та стабільність.
- ✓ Соціокультурні чинники. Розглядає вплив соціокультурних аспектів на політичну атмосферу та події в регіоні.
- ✓ Політичні ризики. Оцінка можливих політичних ризиків які можуть вплинути на стабільність регіону.
- ✓ Суспільна думка. Дослідження відношення населення регіону до політичних питань та публічної думки щодо питань національних та регіональних інтересів.

Регіональне політичне прогнозування є важливим інструментом для урядів, регіональних організацій з точки зору розробки стратегій і прийняття рішень у регіоні, воно дозволяє краще розуміти та реагувати на політичні та

соціальні зміни в даному регіоні, забезпечуючи більшу стабільність та розвиток.

Метою регіонального політичного прогнозування є розуміння, аналіз та передбачення подій та тенденцій, які відбуваються в конкретному географічному регіоні, а саме:

Розуміння політичних процесів. Одне із основних завдань - це аналіз політичних процесів, що мають місце в даному регіоні.

Попередження конфліктів. Метою є виявлення можливих політичних конфліктів, терористичних загроз і інших негативних явищ, які можуть виникнути в регіоні та розробка стратегій для їх попередження.

Забезпечення стабільності і розвитку. Регіональне політичне прогнозування допомагає забезпечити стабільність та сприяє розвитку регіону що дозволяє адаптувати політику та стратегії розвитку до змін у регіональному політичному середовищі.

Ефективне прийняття рішень. Регіональне політичне прогнозування надає ключову інформацію для прийняття обґрунтованих політичних рішень на рівні регіону.

Підготовка до викликів та непередбачених подій. Регіональне прогнозування допомагає підготувати регіон до непередбачених подій, таких як природні катастрофи або інші кризові ситуації.

Мета регіонального політичного прогнозування полягає в тому, щоб розробляти ефективні стратегії та політику, що відповідають потребам конкретного регіону, сприяють стабільності та розвитку та зменшують ризики конфліктів і кризових ситуацій.

Національний рівень. Національне політичне прогнозування, це прогнозування політичних подій в окремих країнах. Його ключовою

характеристикою є розуміння і передбачення політичних процесів та явищ, які відбуваються на національному рівні.

Національне політичне прогнозування використовується задля:

- ✓ Розуміння політичних процесів. Воно спрямоване на аналіз та розуміння подій і рішень національного уряду, політичних партій, громадськості та інших акторів в країні.
- ✓ Попередження криз і конфліктів. Однією з ключових цілей національного політичного прогнозування є ідентифікація можливих конфліктів і кризових ситуацій, які можуть виникнути в країні та розробка стратегій для їх запобігання або керування.
- ✓ Прийняття обґрунтованих рішень. Воно надає політичним лідерам, уряду та громадськості інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих рішень.
- ✓ Забезпечення стабільності та розвитку. Національне політичне прогнозування спрямоване на підтримання стабільності в країні та сприяє розвитку економіки, соціальних сфер, інфраструктури та інших аспектів життя.
- ✓ Вплив на політичний процес. Воно може впливати на прийняття політичних рішень, допомагати визначати стратегії політичних партій і лідерів, а також впливати на громадську думку та виборців.

Національне політичне прогнозування важливо для забезпечення стабільності, розвитку та розв'язання проблем в країні та базується на аналізі даних, оцінці тенденцій та розумінні політичного середовища, що дозволяє урядовим і громадським організаціям реагувати на виклики та можливості, які виникають національному рівні.

Мета національного політичного прогнозування полягає в розумінні, аналізі та передбаченні політичних подій та процесів, які відбуваються на національному рівні в конкретній країні.

Основні завдання національного політичного прогнозування включають:

Аналіз політичних тенденцій. Метою є виявлення і аналіз змін у політичних тенденціях, які відбуваються в країні.

Прогнозування розвитку подій. Основна мета полягає в передбаченні можливих подій та розвитку ситуацій, які можуть виникнути національному рівні.

Попередження кризових ситуацій. Національне політичне прогнозування допомагає вчасно виявляти можливі кризові ситуації, такі як конфлікти, соціальні напруження або економічні проблеми.

Забезпечення стабільності і розвитку. Що включає в себе підтримку стабільності в країні та сприяння розвитку різних сфер, таких як економіка, соціальна політика, освіта, охорона здоров'я тощо.

Прийняття обґрунтованих рішень. Національне політичне прогнозування надає інформацію для обґрунтування прийнятих політичних рішень і стратегій.

Підвищення ефективності урядової політики. Мета полягає в покращенні ефективності виконання політичних програм та стратегій.

Національне політичне прогнозування є важливим інструментом для сучасних країн, оскільки воно допомагає керувати політичними процесами, забезпечувати стабільність та розвиток, а також адаптувати політику до змін у світовому контексті.

Локальний рівень. Локальне політичне прогнозування - це процес аналізу і передбачення політичних подій і процесів на рівні місцевих спільнот, територіальних одиниць або інших обмежених географічних областей

Основні аспекти локального політичного прогнозування включають:

- ✓ Розуміння специфіки місцевої політики. Локальне політичне прогнозування включає вивчення місцевих політичних, економічних, соціокультурних та інших факторів, які впливають на розвиток конкретної локальної громади.
- ✓ Попередження конфліктів і проблем. Локальне політичне прогнозування дозволяє виявити конфлікти та проблеми, що можуть виникнути в місцевій спільноті, і приймати заходи для їх запобігання чи вирішення.
- ✓ Забезпечення ефективного управління ресурсами. Прогнозування допомагає раціонально розподіляти ресурси, такі як бюджетні кошти, земля, інфраструктура і інші активи, для забезпечення розвитку місцевої спільноти.
- ✓ Забезпечення розвитку місцевої громади. Локальне політичне прогнозування сприяє розвитку і вдосконаленню місцевих ініціатив і програм, що відповідають потребам спільноти.
- ✓ Аналіз місцевих політичних процесів. Дослідники локального політичного прогнозування досліджують місцеві політичні інституції, виборчі процеси, прийняття рішень на місцевому рівні та роль громадських груп у формуванні політики.

Мета локального політичного прогнозування полягає в розумінні, аналізі та передбаченні політичних подій та процесів на рівні місцевих спільнот, територіальних одиниць чи інших обмежених географічних областей. Основні завдання локального політичного прогнозування включають:

Попередження та управління ризиками. Прогнози дозволяють ідентифікувати можливі ризики, які можуть вплинути на місцеву спільноту.

Підтримка розвитку місцевої спільноти. Локальне прогнозування визначає можливості для розвитку місцевих ресурсів, інфраструктури, соціокультурного та економічного потенціалу.

Раціональне прийняття рішень. Аналіз та прогнози політичних процесів допомагають приймати обґрунтовані рішення з урахуванням наслідків для місцевої спільноти та її розвитку.

Стимулювання розвитку інфраструктури. Прогнози можуть вказувати на необхідність розвитку і покращення інфраструктури територій.

Загалом, мета локального політичного прогнозування полягає в підготовці місцевих органів влади до ухвалення рішень, які забезпечують стабільність, розвиток і підвищення якості життя мешканців місцевості.

Індивідуальний рівень. Індивідуальне політичне прогнозування — це процес аналізу і передбачення політичних подій і розвитку подій на рівні окремих осіб, груп або організацій. Цей вид прогнозування спрямований на задоволення потреб та інтересів конкретних осіб або груп в політиці та може бути застосований в різних контекстах. На цьому рівні розглядаються питання стратегій окремих політиків, їх вплив на політичні рішення та співвідношення сил у політиці.

- ✓ Аналіз особистих інтересів. Індивідуальне прогнозування розпочинається з аналізу політичних інтересів і потреб конкретної особи або групи осіб, що включає в себе вивчення їхніх переконань, цінностей, соціокультурного контексту і власних цілей.
- ✓ Прогнозування реакцій. Індивіди або групи можуть намагатися передбачити, як різні політичні рішення або події вплинуть на їхнє життя, що може включати оцінку наслідків рішень, можливостей для отримання підтримки від політичних партій або впливових осіб тощо.
- ✓ Взаємодія з політичними процесами. Індивіди або групи можуть брати активну участь у політичних процесах, наприклад, у виборчих кампаніях, лобіюванні, акціях громадянської непокорі, вони можуть намагатися впливати на політичні рішення для захисту своїх інтересів.

- ✓ Прийняття політичних рішень. На підставі аналізу та прогнозів індивіди приймають власні політичні рішення, як то голосування на виборах, підтримку конкретних кандидатів або підтримка політичних рухів та ініціатив.

Індивідуальне політичне прогнозування важливо для особистого впорядкування у політичному світі та захисту особистих інтересів. Кожна людина має власні погляди і цілі, і цей підхід допомагає враховувати їх в контексті політичних рішень.

Основні завдання індивідуального політичного прогнозування полягають в наступному:

Підвищення свідомості. Індивідуальне прогнозування політичних подій допомагає підвищити рівень свідомості громадян щодо поточних політичних питань та ризиків, свідками яких вони стали.

Прийняття свідомих рішень. Прогнозування політичних подій допомагає громадянам приймати більш свідомі рішення при виборі політичних лідерів, голосуванні за конкретні ініціативи або участі в громадських акціях непокори.

Захист власних інтересів. Індивідуальне прогнозування дозволяє особам захищати свої особисті інтереси та права в умовах політичних змін і реформ.

Підготовка до можливих наслідків. Прогнозування допомагає індивідам підготуватися до можливих наслідків політичних рішень та подій, включаючи економічні, соціальні та правові наслідки.

Саморозвиток та навички аналізу. Вивчення політичних аспектів та спроби прогнозувати події сприяють розвитку аналітичних та критичних навичок особи.

Отже, мета індивідуального політичного прогнозування полягає у підвищенні рівня громадянської участі в політичних процесах.

Кожен з цих рівнів вимагає свого підходу до аналізу та прогнозування подій. Інформація та конкретні методи дослідження можуть варіюватися в залежності від масштабу і складності аналізу.

Фактори впливу на процес розробки політичного прогнозу

На процес розробки прогнозу в міжнародних відносинах впливають різноманітні фактори.

Політичні фактори. Внутрішні та міжнародні політичні події та рішення впливають на прогнозування міжнародних відносин. Зміни у владі, зовнішні політичні рішення, конфлікти та співпраця між країнами можуть внести значні корективи в прогнози.

Економічні фактори. Економічні показники, такі як зростання ВВП, інфляція, валютні курси, торгівля та інвестиції, мають велике значення для розробки прогнозів в міжнародних відносинах, економічні кризи та розвиток ринків також впливають на прогнозні сценарії.

Соціокультурні фактори. Соціокультурні зміни, включаючи демографічні тенденції, релігійні та культурні впливи, а також громадські настрої, можуть визначати напрямок міжнародних відносин і впливати на прогнози.

Безпекові фактори. Міжнародні конфлікти, загрози тероризму, інші збройні конфлікти чи їх загрози, а також збройні амбіції держав впливають на безпеку та ризики в міжнародних відносинах.

Екологічні фактори. Зміни клімату, природні катастрофи та інші екологічні аспекти можуть впливати на міжнародні відносини, зокрема у контексті співпраці у вирішенні глобальних екологічних проблем.

Міжнародні угоди та організації. Діяльність міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний Валютний Фонд,

Світова Торговельна Організація та інші, має великий вплив на міжнародні відносини та може впливати на розробку прогнозів.

Геополітичне розташування. Географічне положення країни або регіону, її сусіди та геостратегічний контекст також грають важливу роль у розробці прогнозів.

Ці фактори взаємодіють між собою, і вивчення їх впливу на міжнародні відносини є важливою складовою роботи аналітиків і дослідників у цій галузі.

ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ

1. Охарактеризуйте роль політичного прогнозування в сучасній системі міжнародних відносин.
2. Охарактеризуйте функції прогнозування в міжнародних відносинах на рівні держави.
3. Охарактеризуйте функції прогнозування в міжнародних відносинах на світовому рівні.
4. Дослідить наукові школи політичного прогнозування.
5. Охарактеризуйте основні етапи аналітичного підходу в політичному прогнозуванні.
6. Охарактеризуйте основні етапи квалітативного підходу в політичному прогнозуванні.
7. Який з підходів в політичному прогнозуванні є найбільш перспективним з точки зору міжнародних комунікацій.
8. Охарактеризуйте основні етапи прогнозування на основі трендів як підходу в політичному прогнозуванні.
9. Дослідить основні рівні політичного прогнозування.
10. Визначте основні фактори впливу на процес розробки політичного прогнозу.

ТЕМА 5.

МІЖНАРОДНІ ПРОГРАМИ ТА ГРАНТИ: ЗМІСТ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ПОРЯДОК РОЗРОБКИ. ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВИХ ПРОЕКТІВ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПРОГРАМАМИ.

Постнекласична наука характеризується більшою складністю, інтердисциплінарністю та прагненням до новаторських підходів і саме тому однією з характерних рис постнекласичної науки ХХІ століття стає грантова підтримка, як дієвий механізм фінансової допомоги у наукових дослідженнях на всіх рівнях складності та різної направленості.

Грантова підтримка в цій науковій парадигмі відіграє значну роль у забезпеченні розвитку інноваційних досліджень та вирішенні складних проблем. Гранти стимулюють дослідження, що перетинають кордони традиційних наукових дисциплін, стаючи тим самим інтердисциплінарними проектами, фінансування яких сприяє появі нових ідей та підходів у розв'язанні складних проблем.

Грантова підтримка дозволяє вченим втілювати новаторські ідеї та перспективні концепції в реальні проекти, що відкриває шлях для розвитку нових наукових напрямків та підтримує новаторство у науці, тим самим гранти можуть фінансувати дослідження, спрямовані на створення нових методів

аналізу, моделювання або дослідження, що є важливим для розвитку постнекласичної науки та, враховуючи складні глобальні проблеми сучасного світу (такі як зміни клімату, розвиток технологій, медичні виклики, військові дії тощо), гранти дозволяють науковцям зосередитися на розв'язанні цих складних проблем.

Забезпечення фінансової підтримки дозволяє дослідникам мати доступ до необхідних ресурсів, лабораторних установок, технологій та інших засобів для реалізації своїх проектів не зважаючи на відстань або дороговизну таких установок, особливо це сприяє дослідженням молодих науковців, надаючи їм можливість реалізувати свої ідеї та розвивати власні дослідницькі напрямки.

Грантова підтримка в сучасній науці сприяє розвитку інноваційних ідей та досліджень, що мають значний вплив на сучасні наукові та технологічні виклики.

Сучасна грантова діяльність відображає останні тенденції, потреби та виклики суспільства. Серед основних трендів у цій галузі, можна виокремити кілька ключових аспектів, які визначають характерні риси грантової діяльності у науково-дослідницькій сфері.

Цифрові Технології та Інновації. Зростання цифрових технологій відкриває нові можливості для грантової діяльності. Це може бути фінансування проектів з інформаційних технологій, штучного інтелекту, кібербезпеки та інших інноваційних сфер, що бурхливо розвиваються в сучасному світі.

Сприяння Інклюзії та Рівності. Сучасні гранти акцентують увагу на різноманітності, інклюзивності та рівноправ'ї. Це може включати фінансування проектів, спрямованих на підтримку жінок, молоді, меншин, людей з інвалідністю та інших соціально мало захищених категорій населення.

Сталий Розвиток та Екологія. Гранти дедалі більше спрямовані на проекти, які сприяють збереженню навколишнього середовища, відновленню природних ресурсів та розвитку сталої економіки. Це можуть бути інноваційні проекти з відновлення екосистем, розробка та використання відновлювальних джерел енергії тощо.

Глобальні Виклики та Реагування на Кризи. Грантова діяльність в реальному часі реагує на глобальні проблеми, такі як пандемії та інші кризи здоров'я, глобальні зміни клімату, соціальні протести, військові конфлікти та пов'язані з ними гуманітарні кризи і інші складні виклики. Підтримка обдарованої Молоді. Сучасні гранти віддають перевагу підтримці молодіжних проектів, стартапів, ініціатив, що сприяють новаторським підходам та молодіжним науково-дослідницьким програмам та підприємництву.

Соціальна Відповідальність Бізнесу. Багато місцевих компаній звертаються до грантової діяльності як до засобу реалізації своєї соціальної відповідальності, фінансуючи проекти та ініціативи, що мають позитивний соціальний вплив.

Відкритість, Прозорість та Партнерство. Сучасна грантова діяльність відкрита до партнерства з різними сторонами - від інших наукових установ до урядових органів та громадських організацій. Прозорість у розподілі коштів і відкритість у відборі проектів стають ключовими принципами грантодавців.

Сучасна грантова діяльність є адаптивною до змін у світі та відповідає актуальним викликам суспільства, спрямовуючи фінансування на ініціативи, які мають потенціал позитивно вплинути на різні сфери життя та допомогти вирішити складні проблеми сьогодення.

Грант - це такий вид фінансової підтримки, який надається організаціями, фондами, установами або урядовими структурами іншим

організаціям, окремим громадянам чи групам громадян з метою фінансування проектів, програм, наукових досліджень, навчання, благодійних ініціатив або розвитку інших специфічних сфер.

Гранти можуть бути виділені для різних цілей, включаючи наукові дослідження, освітні програми, розвиток громад, захист навколишнього середовища, медичні проекти, культурні ініціативи, розвиток бізнесу та інше.

Гранти можуть бути виділені з різних джерел, таких як урядові структури, приватні фонди, благодійні організації, міжнародні фонди або корпорації.

Організації, що надають гранти, встановлюють власні умови та критерії для отримання фінансування, що може включати вимоги до проекту, бюджету, обґрунтування його значимості, термінів виконання та інші умови.

Зазвичай гранти виділяються в результаті конкурсних процедур, де заявники подають свої пропозиції проектів або програм, а потім вибирається найбільш обґрунтована та відповідна критеріям пропозиція.

Отримувачі грантів зобов'язані представляти звіти про використання отриманих коштів та досягнуті результати, щоб забезпечити виконання умов фінансування.

Гранти є важливим інструментом підтримки різноманітних ініціатив та проектів і грають важливу роль у розвитку різних галузей, стимулюючи інновації, дослідження та розвиток суспільства.

Гранти виконують кілька важливих функцій, які сприяють розвитку науки, освіти, культури, громадянського суспільства та інших сфер життєдіяльності.

- ✓ *Фінансова Підтримка.* Це одна з основних функцій грантів - надання фінансової підтримки для реалізації проектів, досліджень або програм, які можуть бути важливими для розвитку суспільства.

- ✓ *Стимулювання Інновацій.* Гранти можуть стимулювати інновації та новаторські підходи у різних сферах, сприяючи розвитку нових технологій, ідей чи методів роботи.
- ✓ *Розвиток Науки та Досліджень.* Шляхом направленої фінансування, гранти стимулюють розвиток наукових досліджень не лише у великих науково-дослідницьких установах, але й у малочисельних молодіжних групах науковців, що допомагає розвивати наукові теорії та швидше втілювати їх у життя.
- ✓ *Підтримка Освіти.* Гранти сприяють розвитку та розповсюдженню освіти, фінансуючи стипендії, освітні програми та ініціативи, що підвищують рівень знань та компетентностей як сучасної молоді так і літніх людей.
- ✓ *Розвиток Громадянського Суспільства.* Гранти підтримують роботу громадських організацій, благодійних фондів та інших неурядових установ для розвитку громадянського суспільства.
- ✓ *Сприяння Культурному Розвитку.* Грантові кошти можуть використовуватися для розвитку мистецтва, культурних програм, збереження культурної спадщини та підтримки культурних ініціатив.
- ✓ *Соціальна Підтримка.* Гранти можуть фінансувати соціальні ініціативи, які спрямовані на розвиток соціальних служб, підтримку уразливих груп населення, вирішення соціальних проблем, гуманітарних криз тощо.
- ✓ *Розвиток Бізнесу та Економіки.* Гранти також можуть бути використані для підтримки інноваційних бізнес-проектів, стартапів чи розвитку малого та середнього бізнесу для стимулювання економічного розвитку.

Гранти відіграють важливу роль у підтримці різноманітних ініціатив та проектів, що мають соціальну, наукову, культурну та економічну значимість.

Грантова діяльність ґрунтується на кількох ключових принципах, що визначають її ефективність та справедливість. Ці принципи визначаються

цілями фінансування, вимогами організацій, що надають гранти, та очікуваними результатами.

- ✓ **Прозорість та Об'єктивність.** Процес надання грантів має бути прозорим та об'єктивним, з чіткими критеріями відбору проектів. Це означає, що відбір повинен ґрунтуватися на об'єктивних параметрах, неупереджених критеріях та чітких процедурах відбору та усі учасники мають доступ до інформації про процес відбору, критерії відбору проектів, умови та правила подання заявок тощо
- ✓ **Справедливість та Недискримінація.** Грантова діяльність має бути недискримінаційною, тобто не повинна ґрунтуватися на расових, гендерних, етнічних чи інших формах дискримінації. Всі можуть мати рівний доступ до інструментів та можливостей отримання гранту.
- ✓ **Професійність та Відкритість.** Організації, які реалізують грантові програми, повинні діяти професійно та відкрито, що включає в себе чітке та зрозуміле оцінювання заявок, дотримання умов та вимог, а також ефективне використання фінансових ресурсів.
- ✓ **Відповідальність та Звітність.** Отримувачі грантів зобов'язані бути відповідальними за використання виділених коштів та представляти звіти про результати виконаної роботи. Це сприяє ефективному використанню фінансових ресурсів та оцінці досягнень і стосується як фінансової, так і програмної звітності.
- ✓ **Інноваційність та Розвиток.** Грантова діяльність сприяє розвитку нових ініціатив, ідей та рішень, що можуть призвести до інноваційних та значущих змін у різних галузях, вона може підтримувати новаторські підходи, дослідження нових технологій та методів роботи тощо.
- ✓ **Досяжні Цілі та Результати.** Грантова програма має визначені цілі та очікувані результати. Проект, що отримує грант, повинен мати чітку мету та план досягнення цілей, які можна виміряти.

- ✓ **Урахування Різноманітності та Інклюзивності.** Принцип грантової діяльності полягає в урахуванні різноманітності та інклюзивності. Гранти можуть сприяти розвитку проектів, які обслуговують різні групи населення та вирішують проблеми усієї спільноти.
- ✓ **Ефективність та Результативність.** Оцінка ефективності та результативності проектів є важливою складовою грантової діяльності. Гранти надаються з метою досягнення певних результатів або мети, тому оцінка досягнень важлива для подальшого вдосконалення програми. Організації, які отримують гранти, повинні забезпечити, що кошти будуть використані відповідно до запланованих цілей.
- ✓ **Співпраця та Партнерство.** Сучасна грантова діяльність відкрита до партнерства та співпраці, що дозволяє ефективно використовувати ресурси, обмінюватися знаннями та досвідом. Це може включати співпрацю з іншими фінансовими установами, громадськими організаціями, урядовими структурами та іншими партнерами.

Ці принципи визначають основні цінності та керуючі принципи грантової діяльності, сприяючи розвитку справедливого та ефективного процесу надання фінансової підтримки, вони формують основу ефективної та етичної грантової діяльності, сприяючи розвитку проектів та ініціатив, які мають значний вплив на суспільство та науку.

Існує декілька основних видів грантів, які відрізняються за своєю метою, цілями та умовами надання.

Дослідницькі гранти. Це фінансова підтримка, яку отримують дослідники (науковці) для здійснення наукових досліджень у різних галузях науки. Ці гранти призначені для підтримки та сприяння науковим дослідженням, які можуть мати великий науковий, технологічний або соціальний вплив. Вони забезпечують фінансові ресурси для здійснення

наукових досліджень, включаючи оплату робочого часу, закупівлю обладнання, проведення експериментів та інше. Метою дослідницьких грантів є сприяння розвитку наукових знань у певній галузі, стимулювання інновацій та новаторських ідей. Зазвичай отримання дослідницького гранту передбачає участь у конкурсному відборі, де проекти оцінюються за критеріями наукової новизни, актуальності та можливого впливу. Існують різні типи дослідницьких грантів, включаючи гранти для науковців-початківців, гранти для великих інтердисциплінарних проектів, для міжнародних груп дослідників, гранти для специфічних досліджень та багато інших.

Дослідницькі гранти є важливим інструментом підтримки наукових досліджень та сприяють розвитку наукових знань, технологій та інновацій. Вони є одним із способів фінансування для вчених, які прагнуть розширити межі знань та внести важливий внесок у свою галузь.

Освітні гранти. Це фінансова підтримка, яку можуть отримати студенти, викладачі, науково-педагогічні працівники або інші особи, які бажають отримати освіту або пройти навчання в певній області з метою підвищення кваліфікації. Вони спрямовані на підтримку освітніх ініціатив, таких як стипендії для здобувачів освіти, розробку та написання навчальних матеріалів чи нових навчальних курсів для науково-педагогічних працівників або розвиток освітніх програм чи спеціальностей, підтримка освітніх закладів. Отримання освітнього гранту зазвичай передбачає відповідні умови та вимоги, такі як високий рівень академічних досягнень, написання есе або проекту, відбір через конкурс тощо. Вони як правило спрямовані на підтримку освітніх ініціатив, сприяючи розвитку освіти в різних сферах та рівнях - від студентів до професіоналів. Гранти можуть бути призначені для традиційного навчання в університетах, онлайн-курсів, стажування, дистанційного навчання, досліджень та інших форм освіти. Це є важливим інструментом розвитку спільства, оскільки освітні гранти сприяють підвищенню рівня освіти,

забезпечуючи можливість навчання для тих, хто не має достатніх фінансових можливостей для самостійного оплати освіти та саморозвитку. Освітні гранти грають ключову роль у підтримці освіти, сприяючи зростанню знань, розвитку професійних навичок та підвищенню рівня освіченості суспільства.

Соціальні гранти. Це форма фінансової підтримки, яка призначена для реалізації соціальних проектів та програм, спрямованих на вирішення соціальних проблем або покращення благополуччя специфічних груп або суспільства в цілому. Вони можуть бути спрямовані на розвиток громадських організацій, благодійність, соціальні ініціативи, розвиток соціальних служб та сприяння участі громадян у вирішенні нагальних соціальних проблем, таких як бідність, безробіття, екологічні проблеми, медична допомога, освіта, розвиток громад, права людини тощо. Гранти можуть бути виділені на соціальні проекти громадських організацій, неприбуткових фондів, активістів, дослідників та інших учасників, які працюють над розв'язанням конкретних соціальних проблем. Соціальні гранти часто сприяють створенню спільнот, що об'єднуються навколо спільної мети розв'язання певної соціальної проблеми. Проекти, фінансовані за рахунок соціальних грантів, можуть включати співпрацю з владою, громадськістю, бізнесом, щоб досягти максимального соціального впливу. Соціальні гранти сприяють розвитку громадянського суспільства, заохочуючи активну участь громадян у вирішенні соціальних проблем. Вони є важливим інструментом у підтримці та розвитку соціальних ініціатив, спрямованих на покращення життя людей, підвищення рівня благополуччя та розв'язання соціальних проблем суспільства.

Стартап-гранти. Це вид фінансової підтримки, наданої стартапам або підприємцям для реалізації їхніх бізнес-ідей, розробки продукту або послуги, запуску нового бізнесу та забезпечення його початкового розвитку. Ці гранти

призначені для надання фінансової підтримки на початкових етапах стартапу для реалізації бізнес-ідеї та першого запуску продукту або послуги. Стартап-гранти спрямовані на підтримку інноваційних ідей, технологій чи послуг, які можуть мати значний вплив на ринок або вирішити конкретні проблеми. Отримання стартап-гранту може передбачати участь у конкурсі, представлення бізнес-плану, прототипу продукту, демонстрацію потенційного впливу ідеї тощо. Окрім фінансової підтримки, деякі програми стартап-грантів можуть надавати супровід, консультації, менторство та\або доступ до мережі контактів та ресурсів. В основному стартап-гранти оцінюються грантодавцями з точки зору потенціалу продукту або послуги на ринку, його конкурентоспроможності, можливості масштабування та стійкості бізнес-моделі. Вони сприяють розвитку різних індустрій, включаючи технології, біотехнології, енергетику, медицину, соціальні інновації та інші сфери. Стартап-гранти відіграють важливу роль у стимулюванні інновацій, підтримці підприємницьких ініціатив та сприянні появі нових ідей та технологій на ринку. Вони можуть стати ключовим етапом для розвитку успішного бізнесу та його початкового зростання.

*Отже, **грантова діяльність - це процес отримання фінансової підтримки (гранту) від урядових органів, благодійних організацій, фондів, корпорацій або інших установ (грантодавців) з метою фінансування конкретного проекту, дослідження, програми чи ініціативи.***

Ключовими аспектами грантової діяльності є наступні:

Пошук Фінансування. Основна мета грантової діяльності - знаходження фінансування для реалізації конкретного проекту чи ініціативи. Це може бути пов'язано з науковими дослідженнями, освітніми програмами, благодійними заходами, розвитком громадських організацій тощо.

Пошук фінансування через грантову діяльність може бути складним, але деякі кроки можуть спростити цей процес:

- ✓ Дослідіть наявні джерела грантів. Важливо зрозуміти, які організації або установи (державні, приватні, неприбуткові фонди, міжнародні організації тощо) надають гранти у вашій сфері діяльності.
- ✓ Визначте цілі вашого проекту. Маючи чітке уявлення про мету та обсяг вашого проекту, ви зможете легше знайти відповідні програми грантів.
- ✓ Вивчіть вимоги та критерії гранту. Кожна програма грантів має свої вимоги та критерії для подачі заявки. Важливо докладно ознайомитися з цими вимогами та переконатися, що ваш проект відповідає їм.
- ✓ Розробіть пропозицію проекту. Сформууйте чітку та переконливу пропозицію проекту, де ви відобразите свої цілі, стратегію, потреби у фінансуванні та очікувані результати.
- ✓ Подайте заявку на грант. Після вивчення вимог програми гранту та підготовки пропозиції, подайте заявку відповідно до вказаних термінів та у форматі, запропонованому організатором.
- ✓ Слідкуйте за оновленнями та можливостями. Часто програми грантів мають регулярні оновлення та\або нові можливості. Слідкуйте за ними та долучайтеся до програм, які відповідають вашим потребам та цілям.
- ✓ Підготуйтеся до конкуренції. Зазвичай, конкуренція за гранти є великою, тому важливо підготуватися до неї, забезпечивши якісну та цікаву пропозицію проекту.

Фінансування через грантову діяльність вимагає наполегливості, досліджень та готовності до великої конкуренції.

Розробка Проекту. Для отримання гранту необхідно розробити детальний план проекту або програми, який відповідає критеріям фінансуючої організації.

- ✓ Розробка проекту гранту - це процес створення детального плану або пропозиції, яка містить ідеї, цілі, стратегію та бюджет для отримання фінансової підтримки для конкретного проекту. Вивчення Вимог Гранту. Ознайомтеся з усіма вимогами, які встановлює організація чи фонд, що

виділяє грант. Це можуть бути тематичні обмеження, умови подання заявки, терміни та інші вимоги.

- ✓ **Сформулюйте Цілі та Мету Проекту.** Чітко визначте, що ви хочете досягти завдяки цьому проекту, що повинно бути конкретно, вимірювано, досяжно та реалістично.
- ✓ **Опишіть Вашу Стратегію.** Поясніть, як саме ви плануєте досягти цілей проекту. Опишіть план дій, розкажіть про методи, інструменти та ресурси, які ви плануєте використовувати.
- ✓ **Бюджет Проекту.** Опишіть детальний бюджет, в якому ви визначите всі витрати, які будуть потрібні для реалізації проекту. Будьте чіткі та реалістичні у визначенні витрат.
- ✓ **Моніторинг та Оцінка.** Опишіть, як ви будете оцінювати та контролювати прогрес вашого проекту, що може включати в себе систему звітності, механізми внутрішнього контролю, аудиту та оцінки результатів.
- ✓ **Напишіть Пропозицію.** Після виконання всіх попередніх кроків складіть пропозицію проекту, яка містить усю необхідну інформацію відповідно до вимог грантодавця.
- ✓ **Редагування та Перевірка.** Перевірте вашу пропозицію на наявність будь-яких помилок, переконайтеся, що вона логічна, чітка та повна. Редагуйте текст для усунення будь-яких недоліків чи недорозумінь.
- ✓ **Подання Заявки.** Подайте вашу пропозицію відповідно до вимог грантодавця та в установлені терміни.

Розробка проекту гранту - це складний, але важливий процес, який вимагає уважності до деталей, чіткості у формулюванні та здатності логічно представити ваші ідеї та плани.

Подання Заявки. Після розробки проекту потрібно подати заявку на отримання гранту до відповідної організації. Заявка може включати опис

проекту, бюджет, план дій, обґрунтування потреби у фінансуванні та інші документи за вимогою грантодавця.

- ✓ Ознайомтеся з вимогами. Ретельно вивчіть всі вимоги та умови, які накладає організація або фонд, що надає грант. Визначте, чи ваш проект відповідає цим вимогам.
- ✓ Підготуйте всі необхідні матеріали. Зберіть всю необхідну документацію, включаючи вашу пропозицію проекту, бюджет, резюме, листи рекомендацій (якщо необхідно) та інші документи, вимоги до яких вказані у вимогах гранту.
- ✓ Створіть чітку та переконливу заявку. Використовуйте чітку та професійну мову, щоб описати ваш проект. Дотримуйтеся вимог до стилю, формату та обсягу тексту.
- ✓ Перевірте документи на відповідність. Переконайтеся, що всі документи відповідають вимогам та надані вчасно. Перевірте текст на граматичні помилки.
- ✓ Дотримуйтеся термінів. Важливо подати заявку вчасно. Уникайте затримок у подачі, оскільки багато програм грантів не приймають заявки після визначеного в умовах терміну.
- ✓ Зберігайте копії. Зберігайте копії усіх поданих документів та відправлених заявок для подальшого використання та моніторингу процесу.
- ✓ Готуйтеся до подальших етапів. Незалежно від рішення грантодавця, будьте готові до подальших етапів. Якщо ваша заявка буде прийнята, підготуйтеся до подальшої роботи над проектом. Якщо ні, сконцентруйтеся на покращенні пропозиції або пошуку нових можливостей.

Подання заявки на грант вимагає уваги до деталей та точності у виконанні всіх вимог. Будьте терплячими, оскільки процес отримання гранту може зайняти час.

Оцінка та Відбір. Грантодавець проводить оцінку заявок та вибирає проекти для фінансування на основі певних визначених критеріїв, таких як якість проекту, його реалістичність, соціальна значимість тощо.

Процес оцінки та відбору грантових заявок може відрізнятися залежно від конкретної програми чи фонду, але є загальні риси.

- ✓ Перевірка на відповідність вимогам. Грантодавець спочатку перевіряє, чи відповідає ваша заявка основним критеріям, які були вказані в інструкціях або керівництві з подання заявок.
- ✓ Оцінка якості заявки. Заявка оцінюється щодо якості інформації, її структури, чіткості, логічності та планування проекту, на скільки осяжно висвітлено цілі, стратегію та потенційні результати.
- ✓ Оцінка фінансової сторони. Бюджет вашого проекту також оцінюється на предмет реалізму, докладності та відповідності цілям проекту. Грантодавцю важливо переконатися, що гроші будуть витрачені раціонально та ефективно.
- ✓ Експертна оцінка. Заявки можуть бути оцінені експертами, які мають досвід у вашій галузі, які можуть оцінити потенціал та цінність вашого проекту.
- ✓ Подальші раунди відбору. Деякі програми грантів можуть проводити кілька раундів відбору, включаючи інтерв'ю, презентації проекту, додаткові запитання чи інші етапи, що дозволяють більш детально оцінити заявки та вибрати найкращі проекти.
- ✓ Прийняття рішення. Після оцінки, грантодавець приймає рішення про те, які проекти отримають фінансування.

Важливо розуміти, що процес оцінки та відбору заявок може бути конкурентним, і не всі подані проекти отримають грант. Чіткість, логіка, реалізм і потенційний соціальний та/або науковий вплив проекту є ключовими факторами, які допомагають пройти конкурсну відбіркову процедуру.

Реалізація Проекту. Після схвалення проекту і отримання гранту розпочинається реалізація запропонованих заходів згідно з планом, визначеним у заявці на грант.

- ✓ Створення Робочого Графіку. Розробіть детальний графік з усіма етапами проекту, датами та відповідальними особами. Це допоможе тримати проект під контролем та вчасно виконувати всі завдання.
- ✓ Створення Команди. Створіть команду однодумців-професіоналів, розподіліть обов'язки та визначте ролі кожного учасника команди.
- ✓ Фінансовий Моніторинг. Слідкуйте за витратами та відповідайте за бюджет. Ведіть точний облік всіх витрат, щоб уникнути перевищення бюджету.
- ✓ Контроль Якості. Встановіть механізми контролю якості для впевненості, що весь проект відповідає вимогам та стандартам, визначеним у заявці на грант.
- ✓ Спілкування та Зв'язки. Підтримуйте комунікацію з грантодавцем, партнерами та зацікавленими сторонами. Важливо вчасно повідомляти про будь-які зміни або проблеми.
- ✓ Оцінка та Покращення. Після завершення проекту проведіть оцінку його результатів та процесів. Визначте, що пішло добре, а що можна покращити в майбутніх проектах.

Реалізація грантового проекту — це важливий етап, і від вас залежить успіх впровадження задуманого. Дотримуйтесь планування, контролюйте процеси та вчасно реагуйте на зміни для успішного завершення проекту.

Звітність. В разі отримання гранту зазвичай потрібно представляти регулярні звіти про використання коштів та досягнуті результати, ще дозволяє грантодавцю переконатися у використанні коштів у відповідності до умов гранту.

- ✓ Ознайомтеся з умовами. Перевірте угоду про грант та вимоги щодо звітності, оскільки вони можуть різнитися від грантодавця до грантодавця.
- ✓ Збережіть усю документацію. Зберігайте всю важливу документацію, пов'язану з проектом (приклади: квитанції, звіти про витрати, договори, звіти про прогрес тощо).
- ✓ Формат звіту. Відповідно до вимог грантодавця складіть звіт у визначеному форматі та обсязі. Важливо чітко й конкретно відобразити всі виконані кроки та досягнуті результати.
- ✓ Опис витрат. Детально опишіть всі витрати, які були здійснені в рамках проекту, що може включати витрати на персонал, обладнання, послуги, адміністративні витрати тощо.
- ✓ Дедедлайн та спосіб подання. Дотримуйтеся умов звітності, включаючи терміни подання звіту та формат його подачі (через онлайн-платформу, електронною поштою, поштою тощо).
- ✓ Підготуйтеся до перевірки. Деякі грантодавці можуть здійснювати перевірки або аудити витрат після подання звіту. Готуйтеся надати додаткову інформацію або пояснення щодо витрат та результатів.
- ✓ Створіть резюме проекту. Підготуйте коротке резюме чи презентацію, яка відображає ключові досягнення та вплив проекту для грантодавця та інших зацікавлених сторін.

Важливо дотримуватися умов звітності, бути чесними та точними у представленні інформації та завжди готуватися до можливих запитань чи перевірок щодо звіту за грантом.

Грантова діяльність важлива для розвитку різних сфер, вона допомагає фінансувати інновації, дослідження та інші корисні проекти, сприяючи розвитку науки, освіти, мистецтва, громадських ініціатив тощо.

Мета грантової діяльності полягає у наданні фінансової підтримки та ресурсів (фінансових, матеріальних або інтелектуальних) для реалізації

проектів, досліджень чи програм, які спрямовані на розвиток, інновації, розв'язання суспільних проблем або розвиток науки та освіти.

У світі існує багато грантових програм та ініціатив, спрямованих на підтримку наукової діяльності. Деякі з них є глобальними та мають широкий вплив на розвиток науки та досліджень у різних галузях, а деякі спрямовані на вирішення певних задач або діють в визначених регіонах. На сайті **Київського національного університету імені Тараса Шевченка** можна знайти актуальну інформацію щодо грантової підтримки наукових досліджень всіх учасників освітньо-наукового процесу. Тут представлені лише деякі з них.

Горизонт Європа (Horizon Europe)

https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_en

7-річна науково-дослідна програма Європейського Союзу. Європейська комісія розробила та затвердила план програми «Горизонт Європа», який передбачає підвищення фінансування науки в ЄС на 50% протягом 2021-2027 років, для подолання кризи, що спричинена поширенням COVID-19.

Портал “Funding and tender opportunities”

<https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>

Портал про можливості отримання на конкурсній основі фінансування з боку Європейської Комісії або відповідних агенцій, пов'язаних із нею.

Грантові можливості від Національного географічного товариства (National Geographic Society)

<https://www.nationalgeographic.org/society/grants-and-investments>

Європейська дослідницька рада (European Research Council)

<https://erc.europa.eu/apply-grant>

Головне завдання Європейської дослідницької ради (ЄДР) - підвищувати науковий рівень європейських країн за допомогою фінансування, що виділяється на конкурсній основі, а також підтримувати передові дослідження за тими напрямками, які пропонуються самими вченими, керуючись при цьому єдиним критерієм - науковою значущістю досліджень.

Гранти ЄДР виділяються для реалізації дослідницьких проектів науковими колективами, які включають дослідників з однієї або декількох країн. Очолює такий колектив керівник дослідження (principle investigator).

Подати заявку на гранти ЄДР можуть як перспективні молоді вчені, так і досвідчені науковці - лідери у своїй сфері. Ніяких обмежень по громадянству і віку здобувачів, а також за тематичними напрямками досліджень не передбачено. Важливо відзначити, що за умовами гранту керівник дослідження зобов'язаний проводити в Європі лише 50% свого робочого часу, тобто немає необхідності в постійному перебуванні в ЄС.

Visegrad+ Grants | Міжнародний Вишеградський Фонд

<https://www.visegradfund.org/apply/grants/visegrad-plus-grants/>

Створений відповідно до угоди, укладеної 9 червня 2000 р., в рамках проекту Вишеградської групи з фінансової підтримки міжнародних ініціатив. Метою Фонду є підтримка співпраці між країнами Вишеградської групи та їх спільного представництва в третіх країнах.

Напрямки: культура та спільна ідентичність, освіта та розбудова потенціалу, інновації, дослідження та розробки, підприємництво,

демократичні цінності та медіа, державна політика та інституційне партнерство, регіональний розвиток, довкілля та туризм, соціальний розвиток

Дедлайни: 1 лютого / 1 червня / 1 жовтня щорічно

HOUSE OF EUROPE

<https://houseofeurope.org.ua/opportunities>

House of Europe (“Дім Європи”) — програма, що фінансується Європейським Союзом, створена для підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС та Великій Британії. Програма фокусується на культурі та креативному секторі, освіті, медицині, соціальному підприємництві, медіа та роботі з молоддю.

Пропонується більш як 20 програм: поїздки на конференції, професійні події, стажування і нетворкінг у ЄС та Великій Британії, навчальні подорожі, резиденції, тренінги та інші можливості. Команда House of Europe підтримує творчу співпрацю та копродукції між українськими організаціями та їхніми партнерами з ЄС і Великої Британії, фінансує розвиток культурної інфраструктури та програм для молоді.

U.S. Civilian Research & Development Foundation, CRDF Global

<https://www.crdglobal.org/>

Фонд цивільних досліджень та розвитку США - некомерційна організація, заснована в 1995 році Національним науковим фондом США згідно з рішенням Конгресу США з метою сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву через надання грантів, технічних ресурсів, проведення навчання для науковців та дослідників.

ЕВРИКА (EUREKA)

<https://www.eurekanetwork.org/open-calls/>

European Research Coordination Agency, «E!» - міжнародна європейська інноваційна науково-технічна програма, створена для здійснення досліджень та розробок конкурентноспроможних на світовому ринку.

Основною метою «EUREKA» є підвищення рівня конкурентоспроможності Європи, сприяючи інноваційному підприємництву між малими та великими підприємствами, науково-дослідними інститутами та університетами.

Відкритий конкурс заявок на мережеві проекти (Open call for Network projects applications)

<https://www.eurekanetwork.org/open-calls/network-projects-all-year>

Мережеві проекти «EUREKA» (Network projects) - міжнародні ринково-орієнтовані інноваційні проекти в галузі досліджень та інновацій, отримали лого «EUREKA», підтримуються державними адміністраціями та державними фінансовими установами, що представляють Програму EUREKA у кожній із її 40+ країн-членів.

Проекти є незалежними один від одного, реалізуються в рамках загальних процедур програми, діють за принципом «знизу -догори», охоплюють всі технологічні галузі цивільного призначення.

Дедлайн 31 грудня 2025 року

Європейське співробітництво в галузі науки і техніки (COST | European Cooperation in Science and Technology)

<https://www.cost.eu/>

Програма науково-технічного співробітництва COST - це інструмент ЄС для створення та підтримки міжнародних наукових та інноваційних мереж, що називаються COST Actions. Дії COST допомагають зв'язати дослідницькі ініціативи по всій Європі та дають змогу вченим розвивати свої ідеї, ділячись ними зі своїми колегами, що стимулює їх дослідження, кар'єру та інновації.

Науковці від України можуть долучитися до вже існуючої COST ACTION на основі встановленої взаємної вигоди (див. Правила участі та здійснення заходів COST на сторінці Документи та керівні принципи) за умови схвалення, можуть бути учасниками вторинних пропозицій на етапі подання, а також стати зовнішнім експертом COST.

NATO, Наука Запади Миру (NATO, The Science for Peace and Security)

<https://www.nato.int/cps/en/natolive/78209.htm>

Усі заходи, що підтримуються Програмою SPS, повинні враховувати один або кілька ключових пріоритетів SPS. Кожна діяльність також повинна мати чіткий зв'язок із безпекою та стратегічними цілями НАТО.

Пріоритетні напрямки програми SPS зосереджені на сучасних викликах безпеки і базуються на Стратегічній концепції НАТО, узгодженій країнами-членами Альянсу на Лісабонському саміті та на стратегічних цілях партнерських відносин НАТО, узгоджених у Берліні.

Фонд Досліджень Глобальних Проблем (Global Challenges Research Fund)

<https://www.ukri.org/research/global-challenges-research-fund/>

Частина офіційної допомоги Великобританії у підтримці передових досліджень та інновацій, що стосуються глобальних проблем у країнах, що розвиваються.

Ці грантові програми та ініціативи створюють можливості для вчених, дослідників та наукових груп отримувати фінансову підтримку для ведення наукових досліджень та інновацій у різних сферах науки і сприяють науковому прогресу по всьому світу.

Це лише не велика частина з переліку фондів, що надають фінансову підтримку в наукових дослідженнях і працюють з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. За детальною інформацією звертайтеся до фахівців сектору проєктної діяльності в НДЧ Університету.

ТЕМИ ДО ОБГОВОРЕННЯ

1. Охарактеризуйте роль грантової діяльності в сучасній науково-дослідницькій діяльності з точки зору науково-педагогічного працівника.
2. Охарактеризуйте роль грантової діяльності в сучасній науково-дослідницькій діяльності з точки зору студента.
3. Визначте ключові тренди грантової підтримки наукової діяльності.
4. Основні мотиви грантодавців в забезпеченні грантової діяльності.
5. Охарактеризуйте основні джерела фінансування у грантовій діяльності.
6. Охарактеризуйте основні функції грантової діяльності з точки зору розвитку науки.
7. Охарактеризуйте основні види грантової підтримки.
8. Охарактеризуйте основні етапи підготовки грантової пропозиції, визначте «підводні камені» на кожному з етапів.
9. Визначте роль звітності в реалізації грантового проєкту.
10. Негативний результат від грантодавця: цінний досвід чи фіаско надій?

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Аналітика, експертиза, прогнозування : Монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Ожеван М. А. та ін. Київ : Наша культура і наука, 2003. 614 с.
- 2 Андрєєва О. Національна безпека України в контексті національної ідентичності і взаємовідносин з Росією Монографія / Ольга Андрєєва. – Київ: Парламентське видавництво, 2009. – 360 с.
- 3 Андрусів В. Прогноз у політиці: розуміння, предмет, методична база. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування. Зб. науково-експертних матеріалів / За ред. М. М. Розумного. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2007. С. 37–42.
- 4 Андрущенко Т. В. С. Хантингтон: зіткнення цивілізацій як політичний прогноз. Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ : ВІР УАН, 2009. Вип. 23. С. 365–373.
- 5 Бжезінський З. Велика шахівниця=The Grand Chessboard: Американська першість та її стратегічні імперативи. З англ. пер. О. Фешовець. Львів; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
- 6 Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин Н. Бостром. — К.: Наш формат, 2020. — 408 с.
- 7 Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пер. з англ. Л. Тарахан, М. Зарицька, Р. Ткачук, Л. Малець. Київ : Основи, 2000. 243 с.
- 8 Ващенко К. О. Політичний аналіз і прогноз в сучасній Україні: монографія. Київ : Логос, 2008. 288 с.

- 9 Ващенко К. О. Політичний аналіз і прогноз: методологія дослідження. Сучасна українська держава: історичні імперативи становлення, тенденції та проблеми розвитку. Київ : ІПіЕНД, 2006. С. 85–100.
- 10 Вишеградські стипендії, що підтримують наукові студії у вищих навчальних закладах регіону V4, а також у країнах Західного Балкану та Східного партнерства. URL: <https://www.visegradfund.org/apply/mobilities/visegrad-scholarship>
- 11 Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доповідь Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. Вид. 3-тє, допов. К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. 248 с.
- 12 Глобальні тренди міжнародних відносин. Монографія. К. : Вадекс, 2020. 524 с.
- 13 Гогвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу [пер. з англ. А. Олійника]. Київ : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. 396 с.
- 14 Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика / Ін-т держ. і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Генеза, 2006. 395 с.
- 15 Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: Теорія, методологія, практика. Київ: Генеза, 2006. С. 12–44.
- 16 Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. Київ: Генеза, 2006. 400 с.
- 17 Горизонт 2020: як написати конкурентоспроможну проєктну заявку? Інформаційні матеріали / укладачі: С.М. Шукаєв, Л.І. Русіна, О.К. Сулема, І.А. Владимирський, Є.А. Огородник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 104 с.
- 18 Губерський Л. В., Камінський Є. Є., Макаренко Є. А. та ін. Інформаційна політика України: європейський контекст, К.: Либідь, 2007, 360 с.
- 19 Губерський Л. В., Камінський Є. Є., Ожеван М. А. та ін. «Інтеграція і різноманітність: нові тенденції політики України в сфері масової

- інформації та нових комунікаційних послуг», інформ. доп., 7
Європейська міністерська конференція з питань політики у сфері засобів
масової інформації, К.: Держтелерадіо України, 2005, 120 с.
- 20 Дан В. Державна політика: вступ до аналізу. Пер. з англ. Г. Є.
Краснокутського; наук. ред. М. О. Баймуратов. Одеса : АО БАХВА, 2005.
504 с.
- 21 Девід Гарві. Бунтівні міста. Від права на місто до міської революції. —
К.: Медуза, 2021
- 22 Дерев'янка С. М., Матвієнків С. М. Політичне прогнозування:
навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ ім. В.
Стефаника, 2022. 146 с.
- 23 Едвард В. Саїд. Орієнталізм. — К.: «Основи», 2001. — 511 с.
- 24 Едвард Саїд. Гуманізм і демократична критика. – К.: [«Медуза»](#), 2014. –
144 с.
- 25 Едвард Саїд. Культура й імперіялізм. — К.: «Критика», 2007. — 608 с.
- 26 Енциклопедія політичної думки / За ред. Д. Міллера; пер. з англ. Н.
Лисюк. Київ : Дух і літера, 2000. 472 с.
- 27 Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора; Пер. з
англ.В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. Київ : Вид-во Соломії
Павличко “Основи”, 2003. 503 с.
- 28 Зеленько Г. Навздогінна модернізація : досвід Польщі та України. Київ :
Критика, 2003. 216 с.
- 29 Кафедра міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій -
URL:
http://www.iir.edu.ua/education/international_information/department_imcct/publications/
- 30 Кафедра міжнародної інформації
URL:http://www.iir.edu.ua/education/international_information/department_imcct/publications/

- 31 Конкурси України для наукової молоді. URL:
<http://www.nas.gov.ua/young/UA>
- 32 Короткий оксфордський політичний словник / Пер. з англ.; за ред. І. Макліна, А. Макмілана. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. 789 с.
- 33 Кресіна І. О., Цветков В. В., Коваленко А. А. Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : Ін Юре, 2003. 495с.
- 34 Крістева Ю. Stabat Mater / Пер. з фр. Христини Сохоцької // Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. — Львів: Літопис, 2002. — С. 662—679.
- 35 Крістева Ю. Полілог / Пер. з фр. Петра Таращука. — Київ: Юніверс, 2005. — 480 с.
- 36 Крістева Ю. Самі собі чужі / Пер. з фр. Зої Борисюк. — Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. — 264 с.
- 37 Крістева Ю. Сили жаху. Есей про відразу // Незалежний культурологічний часопис «І». — № 37. — 2005. — С. 38-53.
- 38 Крістева Ю. Час жінок // Про рівність статей. Збірник / Пер. з фр. під заг. ред. О. Хоми. — К.: ППС-2002, 2007. — С. 25-46.
- 39 Макаренко Є. А, Рижков М. М., Кучмій О. П., Фролова О. М. Міжнародна інформація: терміни і коментарі, К.: Центр вільної преси, 2014, 280 с.
- 40 Макаренко Є. А, Рижков М. М., Кучмій О. П., Фролова О. М. Міжнародна інформація: терміни і коментарі, вид. 3-тє, доповн. та переробл., К.: Центр вільної преси, 2017, 534 с.
- 41 Макаренко Є. А., Піпченко Н. О. Віртуальна дипломатія, К.: Центр вільної преси, 2010, 302 с.

- 42 Макаренко Є. А., Рижков М. М., Ожеван М. А. та ін. Європейські комунікації, К.: Центр вільної преси, 2007, 536 с.
- 43 Макаренко Є. А., Рижков М. М., Піпченко Н. О. та ін. Зовнішньополітичні комунікативні технології, К.: Центр вільної преси, 2016, 416 с.
- 44 Макаренко Є. А., Рижков М. М., Піпченко Н. О. та ін. Комунікативні тренди міжнародних відносин, К.: Центр вільної преси, 2016, 614 с.
- 45 Макаренко Є. А., Рижков М. М., Піскорська Г. А. Інноваційний потенціал України в міжнародних відносинах, К.: Центр вільної преси, 2014, 284 с.
- 46 Матвієнко В. Я. Прогностика: Прогнозування соціальних та економічних процесів: Теорія. Методика. Практика: [навч. посіб.]. Київ : Українські пропілеї, 2000. 484 с.
- 47 Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 492 с.
- 48 Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : Новий Світ-2000, 2016. Т. 1. 516 с.
- 49 Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.
- 50 Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.

- 51 Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
- 52 Політична наука: Методи досліджень : підручник. Рек. МОН. / За ред. О. А. Габрієляна. Київ : ВЦ “Академія”, 2012. 320 с.
- 53 Політологічний енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Укр. Асоціація політологів. [Упоряд. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка]. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
- 54 Політологія : сучасні терміни і поняття. Короткий навчальний словник-довідник / укладач В. М. Піча; наук. ред. Л. Д. Климанської, Я. Б. Турчин, Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 516 с.
- 55 Почепцов Г. Г. Теория коммуникации, М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 2001, 656 с.
- 56 Регіональні аспекти зовнішніх стратегій США та Європи, К: Центр вільної преси, 2016, 528 с.
- 57 Саймон Г. Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції : Пер. з англ. Перероб. і допов. Київ : АртЕк, 2001. 392 с.
- 58 Сімона де Бовуар. Друга стаття. У 2-ох томах. Пер. з французької: Наталя Воробйова, Павло Воробйов, Ярослав Собко. Київ. Основи. 1994, 1995.
- 59 Співак, Гаятрі Чакраворті. В інших світах. Есеї з питань культурної політики. — К.: Вид. дім «Всесвіт», 2006.
- 60 Стоун Д. Парадокс політики: Мистецтво вироблення політичних рішень / Пер. з англ. О. Буценко. 2-е вид., переробл. і доп. Київ : ВД “Альтернативи”, 2001. 304 с.
- 61 Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах, К.: Vadex, 2018, 542 с.
- 62 Стратегічні комунікації, К.: Vadex, 2019, 446 с.
- 63 Українська дипломатична енциклопедія: в 2 т., К.: Знання України, 2004.

- 64 Українська дипломатична енциклопедія: у 5 т., Харків: Фоліо, 2013.
- 65 Український форум благодійників. URL: <https://ufb.org.ua/main.htm>
- 66 Франц Фанон. Гнані і голодні. — Київ: «Вперед», 2016. — 227 стор.
- 67 Юськів Б. М. Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід: Монографія. Рівне : “Перспектива”, 2006. 203 с.
- 68 Гарфінкель Г. Дослідження з етнометодології; [переклад з англійської Віктора Шовкуна, науковий редактор Вахтанг Кебуладзе]. – К.: Курс, 2005. – 340 с.
- 69 Beck, Ulrich (2005) Power in the Global Age. Cambridge: Polity Press.
- 70 Beck, Ulrich (2013) German Europe. Cambridge: Polity Press.
- 71 Beck, Ulrich and Ciaran Cronin (2014) Cosmopolitan Vision. Cambridge: Polity Press.
- 72 Beck, Ulrich. (2009). World at Risk. Cambridge: Polity Press.
- 73 Berger, P. L. and T. Luckmann (1966), The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge, Garden City, NY: Anchor Books.
- 74 Bhabha, Homiy (1984) "Representation and the colonial text: a critical exploration of some forms of mimeticism". The Theory of Reading. Ed. Frank Gloversmith. Brighton, Sussex: Harvester Press.
- 75 Bhabha, Homiy (1991). "A question of survival: nations and psychic states.". Psychoanalysis and Cultural Theory: Thresholds. Ed. James Donald. New York: St. Martin's Press.
- 76 Bhabha, Homiy (1994). The Location of Culture, Routledge.
- 77 Bhabha, Homiy (1996). "Postmodernism/postcolonialism". Critical terms for art history. Eds. Robert S. Nelson and Richard Shiff. Chicago: University of Chicago Press,.
- 78 Bhabha, Homiy (2006). "The Black Savant and the Dark Princess".
- 79 Bourdieu, Pierre (1977) Outline of a Theory of Practice. Trans. Richard Nice. Cambridge, U.K.: [Cambridge University](https://www.cambridge.org) Press.

- 80 Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Trans. Richard Nice. Cambridge, MA: [Harvard University](#) Press.
- 81 Bourdieu, Pierre (1990) *In Other Words: Essays towards a Reflexive Sociology*. Trans. Matthew Adamson. Stanford, CA: [Stanford University](#) Press.
- 82 Bourdieu, Pierre. 2000. *Pascalian Meditations*. Trans. Richard Nice. Cambridge, U.K.: Polity.
- 83 Butler, Judith (1982), "Lesbian S & M: the politics of dis-illusion", in Linden, Robin Ruth (ed.), *Against sadomasochism: a radical feminist analysis*, East Palo Alto, California: Frog in the Well
- 84 Butler, Judith (1993). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge.
- 85 Butler, Judith (2004). *Undoing gender*. New York: Routledge.
- 86 Butler, Judith (2006) [1990]. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- 87 de Grey, Aubrey (1999). *The Mitochondrial Free Radical Theory of Aging*. Austin: R.G. Landes Company.
- 88 de Grey, Aubrey; Rae, Michael (2007). *Ending Aging: The Rejuvenation Breakthroughs that Could Reverse Human Aging in Our Lifetime*. New York: St. Martin's Press.
- 89 Frantz Fanon, *Black Skin, White Masks*, New York: Grove Press, 1967, 222 pp.
- 90 Frantz Fanon, *The Wretched of the Earth*, New York: Grove Press, 2004, 251 pp.
- 91 Gilles Deleuze (1972), Félix Guattari *L'Anti-Oedipe*. — P.: Minuit.
- 92 Gilles Deleuze (1980), Félix Guattari *Mille plateaux*. — P.: Minuit.
- 93 Gilles Deleuze (1991), Félix Guattari *Qu'est-ce que la philosophie?*. — P.: Minuit.

- 94 Goffman, Erving (1961), *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Garden City, NY: Anchor Books, Doubleday & Co.
- 95 Goffman, Erving (1963), *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- 96 Goffman, Erving (1971), *Relations in public: Microstudies of the public order*. New York: Basic Books.
- 97 Goffman, Erving (1981), *Forms of talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- 98 Hall, Stuart (1971). *Deviancy, Politics and the Media*. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies.
- 99 Hall, Stuart (1981). "Notes on Deconstructing the Popular". In: *People's History and Socialist Theory*. London: Routledge.
- 100 Hall, Stuart (2016). *Cultural Studies 1983: A Theoretical History*. Slack, Jennifer, and Lawrence Grossberg (eds), Duke University Press.
- 101 Hall, Stuart (2017). *Selected Political Writings: The Great Moving Right Show and other essays*. London: Lawrence & Wishart.
- 102 Hall, Stuart; Evans, Jessica; Nixon, Sean (2013) [1997]. *Representation* (2nd ed.). London: Sage in association with The Open University.
- 103 Haraway D. (1985) *A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century*.
- 104 Haraway D. (2003) *The Companion Species Manifesto. Dogs, People, and Significant Otherness*. University of Chicago Press.
- 105 Haraway D. (2016) *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene (Experimental Futures)*. Duke University Press.
- 106 Haraway D. *Anthropocene, Capitalocene, Plantationocene, Chthulucene: Making Kin*. *Environmental Humanities*, vol. 6, 201 5, pp. 159-165. URL: <http://environmentalhumanities.org/arch/vol6/6.7.pdf>.

- 107 How to get funding? URL:
 <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/node/115> URL:
 https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en
- 108 Kurzweil, Ray (1990), *The Age of Intelligent Machines*, Cambridge, MA: MIT Press
- 109 Kurzweil, Ray (1999), *The Age of Spiritual Machines*
- 110 Kurzweil, Ray , *How to Create a Mind* (2012)
- 111 Kurzweil, Ray, *Fantastic Voyage: Live Long Enough to Live Forever* (2004 – co-authored with Dr. Terry Grossman)
- 112 Kurzweil, Ray, *Transcend: Nine Steps to Living Well Forever* (2009 – co-authored with Dr. Terry Grossman)
- 113 Latour, Bruno (1987). [Science in action: how to follow scientists and engineers through society](#). Cambridge, Massachusetts: [Harvard University Press](#).
- 114 Latour, Bruno (2004). [Politics of nature: how to bring the sciences into democracy](#). Translated by Catherine Porter. Cambridge, Massachusetts: [Harvard University Press](#).
- 115 Latour, Bruno (2010). [On the modern cult of the factish gods](#). Durham, North Carolina: [Duke University Press](#).
- 116 Latour, Bruno (2018). *Down to Earth: Politics in the New Climatic Regime*. England: Polity Press.
- 117 Latour, Bruno (2021). *After Lockdown: A Metamorphosis*. England: Polity Press.
- 118 Latour, Bruno; [Woolgar, Steve](#) (1986) [1979]. [Laboratory life: the construction of scientific facts](#). Princeton, New Jersey: [Princeton University Press](#). Originally published 1979 in Los Angeles, by [SAGE Publications](#)
- 119 Longino, Helen E. (1990). *Science as Social Knowledge: Values and Objectivity in Scientific Inquiry*. Princeton: Princeton University Press.

- 120 Longino, Helen E. (2002). *The Fate of Knowledge*. Princeton: Princeton University Press.
- 121 Longino, Helen E. (2013). *Studying Human Behavior: How Scientists Investigate Aggression and Sexuality*, published by University of Chicago Press.
- 122 Michel Foucault (1962) *Maladie mentale et psychologie*, Paris, Presses universitaires de France, coll. " Quadrige Grands textes" (seconde édition remaniée de *maladie mentale et personnalité*), 120 p.
- 123 Michel Foucault (1969) *L'Archéologie du savoir*, Paris, Gallimard, coll. " Bibliothèque des Sciences humaines ", 288 p.
- 124 Michel Foucault (1971) *L'Ordre du discours*, Paris, Gallimard, 88 p.
- 125 Michel Foucault *Histoire de la sexualité*, vol. 1-4 : *La volonté de savoir*, Paris, Gallimard, 1976, 1984, 2018
- 126 Sassen, Saskia (2002). *Global networks, linked cities*, ed. Saskia Sassen. New York : Routledge.
- 127 Sassen, Saskia (2005). *Digital Formations: IT and New Architectures in the Global Realm*, eds. Robert Latham and Saskia Sassen. Princeton: Princeton University Press.
- 128 Sassen, Saskia (2006). *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages*.
- 129 *Selected Works of Herbert Blumer: A Public Philosophy For Mass Society*. Urbana: University of Illinois Press, 2000. 400 p.
- 130 Spivak, Gayatri (1988). *Can the subaltern Speak?*, in: Nelson, Cary/Grossberg Lawrence (Ed.): *Marxism and the Interpretation of Culture*, Chicago: Illinois University Press.
- 131 Spivak, Gayatri (1999). *A Critique of Post-Colonial Reason: Toward a History of the Vanishing Present*, Harvard University Press.
- 132 Spivak, Gayatri (2003). *Death of a Discipline*, New York: Columbia University Press.

- 133 Symbolic Interactionism: Perspective and Method. Berkeley: University of California Press, 1986. 208 p.
- 134 Teresa de Lauretis (1980), *The Technological Imagination*.
- 135 Teresa de Lauretis (1994), *The Practice of Love: Lesbian Sexuality and Perverse Desire*.
- 136 Teresa de Lauretis (1997), *Pratica d'amore : percorsi del desiderio perverso* Milano: Tartaruga.
- 137 Teresa de Lauretis (2007), *Figures of Resistance: Essays in Feminist Theory*
- 138 *The Feminine Mystique*. Intro. By Anna Quindlen. New York: W.W. Norton & Company, 2001. First published 1963.
- 139 Wittgenstein, L. (1958) *Blue and Brown Books*, New York: Harper and Row.
- 140 Wittgenstein, L., (1977) *Remarks on Color*, trans. L.L. McAlister and M. Schättle, Berkeley: University of California Press.
- 141 Wittgenstein, L., (1980) *Culture and Value*, trans. P. Winch, Chicago: University of Chicago Press.
- 142 Wittgenstein, L., *Tractatus* (1972) *Logico-Philosophicus*, trans. D.F. Pears and B.F. McGuinness, London: Routledge & Kegan Paul.
- 143 WITTGENSTEIN, Ludwig (1958) *Philosophical Investigations*, trans. G.E.M. Anscombe, New York: Macmillan.

ДОДАТОК А

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
*Кафедра міжнародної інформації***

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ НАУКОВІ ПРОЕКТИ В СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ

для здобувачів освітнього ступеню магістр

галузь знань	29 Міжнародні відносини
спеціальність	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
освітній рівень	другий
освітня програма	Міжнародні комунікації
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання **денна**

Кількість кредитів ECTS **5**

Мова викладання **українська**

Форма заключного контролю **залік**

Викладач: д.політ.н., професор, Андрєєва О.М.

ВСТУП

1. Мета навчальної дисципліни - надати майбутнім магістрам ґрунтовних знань та вмінь організації, діяльності, концептуальних засад формування наукових проектів в галузі міжнародних комунікацій як в Україні так і на світовому рівні, ознайомлення з особливостями побудови та функціонування практичної реалізації наукових проектів в галузі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни. Успішне опанування навчальної дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» передбачає знання основ наукознавства, володіння основними принципами та методами наукового дослідження, знання способів та підходів до організації наукового дослідження, місця міжнародно-політичних досліджень в структурі суспільних наук та їх зв'язок із міждисциплінарними дослідженнями, володіння основними навичками наукової роботи та здійснення наукового дослідження, уміння визначати наукову проблему, предмет дослідження, будувати наукові гіпотези.

3. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін за освітнім рівнем “магістр”, що забезпечує отримання загальних компетентностей випускниками НН Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вона забезпечує професійний розвиток та спрямована на підготовку кваліфікованого дослідника-науковця, здатного до розробки, організації та виконання теоретичних та прикладних наукових досліджень в сфері міжнародних комунікацій. У межах навчальної дисципліни студенти опановують спеціалізовані підходи до побудови проектів наукових досліджень міжнародно-політичних проблем в галузі міжнародних комунікацій, комбінування загальних та спеціальних методів та методик дослідження. Значну увагу приділено вивченню сучасного стану та розвитку проектів міжнародно-політичних досліджень, досліджень глобального розвитку, міжнародного та міжкультурного співробітництва та міжнародних комунікацій.

4. Завдання (навчальні цілі): ознайомити студентів з основами проектного менеджменту, методології наукових досліджень; сформулювати цілісне уявлення про науково-дослідницький процес; забезпечити освоєння навиків формування і використання усвідомленої позиції наукового дослідження;

вдосконалити вміння у пошуку, доборі й опрацюванні наукової інформації через точне формулюванні мети, задач і висновків дослідження; дати знання щодо сучасних наукових проектів в сфері міжнародних комунікацій та вміння їх успішно реалізовувати.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумков ій оцінці з дисциплі и
Код	Результат навчання			
1.	Знати			
1.1	технології обґрунтування проектних пропозицій та грантових заявок в системі освітніх і наукових грантів в сфері міжнародних комунікацій	Лекції, семінарські заняття, самостійні роботи	усна доповідь, виконання самостійних робіт, тест	10%
1.2	критерії оцінювання проектної діяльності та розвитку можливостей інтеграції випускника магістратури у світовий науковий простір	Лекції, семінарські заняття, самостійні роботи	усна доповідь, тест, виконання самостійних робіт	5%
2	Вміти			
2.1	розробляти аплікаційні форми (заявки) наукових проектів, визначати їх мету, цілі та результати та представляти наукові результати як українською так і англійською мовами в проектних пропозиціях та грантових заявках	Семінарські заняття, самостійні роботи	усна доповідь, індивідуальне творче завдання, самостійна робота	15%
2.2	вираховувати бюджет інвестиційних ресурсів для реалізації наукових проектів та	Семінарські заняття, індивідуальне	усна доповідь, індивідуальне творче	15%

	організовувати процес фінансування наукових проектів в сфері міжнародних комунікацій	творче завдання, самостійні роботи	завдання, самостійна робота	
3	Отримати базові комунікативні навички:			
3.1	здатність брати участь в дискусіях, концентруватися на значущих складових обраної проблеми (теми)	семінар, самостійна робота	усна доповідь	10%
3.2	здатність брати участь у міждисциплінарних наукових проектах комплексних систем в галузі міжнародних комунікацій	самостійна робота	індивідуальне творче завдання	10%
3.3	проявляти увагу і толерантність до іншої (її інакшої) думки у процесі інтелектуальної комунікації.	семінар	усна доповідь	10%
4	Автономність та відповідальність:			
4.1	знаходити необхідну інформацію з різних джерел, упорядковувати її, оцінювати її достовірність, пояснювати значущість, приймати обґрунтовані рішення;	самостійна робота	усна доповідь індивідуальне творче завдання	15%
4.2	мати інтелектуальне сумління, чесність у справі формування і вираження інтелектуальної позиції.	самостійна робота	екзаменаційна робота	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання:

Результати навчання дисципліни (код)									
Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2

ПРН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.	+	+	+		+			+	
ПРН13. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.	+	+		+			+	+	
ПРН16. Планувати та здійснювати дослідження проблем міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій з використанням сучасних наукових методів, збирати та аналізувати необхідну інформацію, аргументувати висновки, презентувати результати.				+	+	+	+		+

7. Схема формування оцінки:

Контроль знань і розподіл балів, які отримують студенти

Контроль знань здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** включає: презентацію, глибинність методології у репрезентованому дослідженні, здійсненність та узгодженість пропозицій, ступінь оригінальності та визначення методологічних проблем теми, ситуації та **оцінювання практичної підготовки** включає: якісну цілісність спостереження, здатність оцінити проблему, ідентифікація шляхів та методологія вирішення проблеми, яка виникла чи може виникнути, окреслення шляхів вирішення специфічних (неординарних) проблем. Курс складається з одного змістового модуля.

7.1. Форми оцінювання студентів:

семестрове оцінювання здійснюється у формі перевірки знань, навичок:

- під час відповіді на семінарському занятті (участі у дискусії);
- у формі написання самостійних;
- у формі тестових завдань;
- у формі виконання індивідуальних творчих робіт.

підсумкове оцінювання здійснюється у формі заліку

7.2. Організація оцінювання:

проміжні оцінки виставляється по завершенні семінарських занять та презентації індивідуальних робіт, кінцева оцінка за курс виставляється після виконання модульної контрольної роботи (за рахунок додавання балів по питаннях, що стосуються матеріалу).

Шкала відповідності

<i>За 100 – бальною шкалою</i>	<i>За національною шкалою</i>
90 – 100	зараховано
85 – 89	
75 – 84	
65 – 74	
60 – 64	
1 – 59	незараховано

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план

У курсі передбачено 1 змістову частину (1 модуль). Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використанням інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна заліком.

<i>№ теми</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>		
		лекції	семінарські	самостійна робота
1	Тема 1. Постнекласична наука: сучасні напрями та наукові школи	6	6	20
2	Тема 2. Загальна характеристика наукових проектів	4		10
3	Тема 3. Основні наукові підходи досліджень в сфері міжнародних комунікацій	4		20
4	Тема 4. Наукові підходи до методології розробки прогнозів у сфері міжнародних відносин	4	6	20
5	Тема 5. Міжнародні програми та гранти: зміст, класифікація, порядок розробки. Фінансування наукових проектів за європейськими програмами	4		20
6	Підсумкова модульна контрольна робота	2		24
<i>Всього годин 150, з них:</i>		<i>24</i>	<i>12</i>	<i>114</i>

Загальний обсяг **150 год.**, в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Семінари/лабораторні, практичні – **12 год.**

Самостійна робота - **114 год.**

Типові питання до підсумкової модульної контрольної роботи

- 1 Визначить основну мету науки.
- 2 Які основні завдання ставить наука?
- 3 Охарактеризуйте основні етапи розвитку науки.
- 4 В чому відмінність етапу наукової революції від етапу індустріальної революції?
- 5 Назвіть видатних вчених етапу наукової революції.
- 6 Назвіть видатних вчених етапу індустріальної революції.
- 7 В чому відмінність етапу наукової революції від етапу наукового розквіту?
- 8 Охарактеризуйте класичну науку.
- 9 Які основні риси класичної науки?
- 10 Визначте характерні особливості етапу наукового розквіту.
- 11 Охарактеризуйте посткласичну науку.
- 12 Які основні риси посткласичної науки?
- 13 В чому відмінність етапу наукового розквіту від сучасного етапу науки?
- 14 Як ви розумієте мультидисциплінарний та інтердисциплінарний підходу на сучасному етапі розвитку науки?
- 15 Які основні напрями розвитку сучасної науки?
- 16 Охарактеризуйте постнекласичну науку.
- 17 Які основні риси постнекласичної науки?
- 18 Як ви розумієте комплексний підхід в постнекласичній науці?
- 19 Як ви розумієте активну роль громади в постнекласичній науці?
- 20 Як ви розумієте відкритий доступ до інформації в постнекласичній науці?
- 21 Як ви розумієте глобальну спрямованість в постнекласичній науці?
- 22 Охарактеризуйте конструктивізм в постнекласичній науці.
- 23 Назвіть основних теоретиків конструктивізму в постнекласичній науці.
- 24 Охарактеризуйте постмодернізм в постнекласичній науці.
- 25 Охарактеризуйте фемінізм в постнекласичній науці.
- 26 Охарактеризуйте культурні дослідження в постнекласичній науці.
- 27 Охарактеризуйте постколоніальні студії в постнекласичній науці.
- 28 Охарактеризуйте трансгуманізм в постнекласичній науці.
- 29 Охарактеризуйте транснаціональні дослідження в постнекласичній науці.
- 30 Охарактеризуйте соціальну конструкцію реальності в постнекласичній науці.

- 31 Назвіть основних теоретиків постмодернізму в постнекласичній науці.
- 32 Назвіть основних теоретиків фемінізму в постнекласичній науці.
- 33 Назвіть основних теоретиків культурних досліджень в постнекласичній науці.
- 34 Назвіть основних теоретиків постколоніальних студій в постнекласичній науці.
- 35 Назвіть основних теоретиків трансгуманізму в постнекласичній науці.
- 36 Назвіть основних теоретиків транснаціональних досліджень в постнекласичній науці.
- 37 Назвіть основних теоретиків соціальної конструкції реальності в постнекласичній науці.
- 38 Дайте загальну характеристику проектному підходу до наукових досліджень.
- 39 Визначте основні фактори популярності проектного підходу в сучасній гуманітарній науці.
- 40 Визначте основні характеристики проектного підходу.
- 41 Що таке науковий проект.
- 42 Наразі не існує якогось одного визначення проекту, дайте власне.
- 43 Основні характеристики наукового проекту.
- 44 Які найважливіші аспекти значення наукових проектів в сучасній науці?
- 45 Визначить основні елементи наукового проекту.
- 46 Охарактеризуйте так звану формулу «5-п» проекту.
- 47 Класифікація наукових проектів.
- 48 Функції наукових проектів.
- 49 Що включають в себе загальні аспекти наукових досліджень в галузі міжнародних комунікацій.
- 50 Що включають в себе аспекти комунікації в сучасних конфліктах як наукові дослідження в галузі міжнародних комунікацій.
- 51 Що включають в себе аспекти корпоративних комунікацій наукових досліджень в галузі міжнародних комунікацій.
- 52 Що включають в себе аспекти державних комунікацій наукових досліджень в галузі міжнародних комунікацій.
- 53 Що включають в себе аспекти міжнародних медіа як наукові дослідження в галузі міжнародних комунікацій.
- 54 Охарактеризуйте історичний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 55 Охарактеризуйте системний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.

- 56 Охарактеризуйте структурно-функціональний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 57 Охарактеризуйте системно-діяльнісний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 58 Охарактеризуйте синергетичний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 59 Охарактеризуйте інформаційний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 60 Охарактеризуйте культурологічний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 61 Охарактеризуйте соціокультурний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 62 Охарактеризуйте аксіологічний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 63 Охарактеризуйте когнітивний підхід в наукових дослідженнях в галузі міжнародних комунікацій.
- 64 Охарактеризуйте поняття політичне прогнозування.
- 65 Визначте етапи політичного прогнозування.
- 66 В чому полягає інтердисциплінарність політичного прогнозування?
- 67 Які ключові аспекти глобалістики ви знаєте?
- 68 Визначте функції прогнозування в міжнародних відносинах на рівні держави.
- 69 Визначте функції прогнозування в міжнародних відносинах на світовому рівні.
- 70 Охарактеризуйте наукові школи політичного прогнозування.
- 71 Визначте спільні та відмінні риси ідеалістів та глобалістів в міжнародних відносинах.
- 72 Охарактеризуйте аналітичний підхід в політичному прогнозуванні.
- 73 Визначте послідовність етапів аналітичного підходу в політичному прогнозуванні.
- 74 Охарактеризуйте квалітативний (якісний) підхід в політичному прогнозуванні.
- 75 Визначте послідовність етапів квалітативного підходу в політичному прогнозуванні.
- 76 Охарактеризуйте соціально-психологічний підхід в політичному прогнозуванні.
- 77 Визначте послідовність етапів соціально-психологічного підходу в політичному прогнозуванні.

- 78 Охарактеризуйте геополітичний підхід в політичному прогнозуванні.
- 79 Визначте послідовність етапів геополітичного підходу в політичному прогнозуванні.
- 80 Охарактеризуйте прогнозування на основі трендів як сучасний підхід в політичному прогнозуванні.
- 81 Визначте послідовність етапів прогнозування на основі трендів як підходу в політичному прогнозуванні.
- 82 Дайте характеристику основним методам політичного прогнозування.
- 83 Визначте основні рівні політичного прогнозування.
- 84 Охарактеризуйте глобальний рівень політичного прогнозування.
- 85 Охарактеризуйте регіональний рівень політичного прогнозування.
- 86 Охарактеризуйте національний рівень політичного прогнозування.
- 87 Охарактеризуйте локальний рівень політичного прогнозування.
- 88 Охарактеризуйте індивідуальний рівень політичного прогнозування.
- 89 Охарактеризуйте основні фактори впливу на процес розробки політичного прогнозу.
- 90 Що таке управління проектами? В чому полягає об'єктивна необхідність управління проектами?
- 91 Що таке організаційна структура наукового проекту?
- 92 Охарактеризуйте основні показники оцінки ефективності проекту.
- 93 Що таке структура наукового проекту, основні вимоги до структури проекту?
- 94 Поняття і класифікація грантових наукових проектів.
- 95 Засоби та джерела фінансування проекту.
- 96 Які є фази життєвого циклу проекту?
- 97 Визначте переваги та недоліки різних фінансових показників оцінки ефективності проектів.
- 98 Позабюджетні наукові проекти.
- 99 Перелік діючих наукових проектів оприлюднених на рівні держави.
- 100 Охарактеризуйте власну дипломну роботу з точки зору наукового проекту.

ДОДАТОК Б

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА ТА ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Структура, загальні вимоги та система оцінювання навчальної дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій»

Навчальна дисципліна Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій викладається очно з елементами он-лайн навчання з формою підсумкового контролю – залік. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою.

Бали розподіляються наступним чином:

Залікова модульна контрольна робота (проводиться на останній лекції у вигляді тестового завдання закритої форми в системі Moodle) – **до 20 балів**.

Індивідуальне завдання №1. Дослідження джерельної бази дипломної роботи – **до 25 балів** (граничний термін здачі роботи 3-тє семінарське заняття: до 10ти балів за виступ та до 15 балів за письмову роботу)

Орієнтовний план роботи (до 25 сторінок)

1. Коротка характеристика проблематики, що досліджується, історичний розвиток проблеми
2. Основні наукові надбання іноземних та вітчизняних дослідників
3. Огляд основних наукових шкіл з проблеми
4. Визначення не достатньо досліджених характеристик проблеми, що можуть становити наукову новизну дипломної роботи

Індивідуальне завдання №2. Підготовка проектної пропозиції за темою дипломної роботи – до **25 балів** (граничний термін здачі роботи бте семінарське заняття: до 10ти балів за виступ та до 15 балів за письмову роботу)

Орієнтовний план роботи (до 10 сторінок)

1. Обґрунтування вибору наукової гіпотези дипломної роботи
2. За допомогою одного з методів, доведення або спростування наукової гіпотези

Індивідуальне завдання №3. Апробація результатів наукового дослідження на міжнародній науковій конференції з публікацією тез або публікація наукової статті у фаховому журналі категорії Б – до **30 балів** (граничний термін здачі роботи останнє семінарське заняття)

Схема формування оцінки:

Контроль знань і розподіл балів, які отримують студенти

Обов'язковим для заліку є виконання індивідуальних робіт, передбачених програмою дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» та виступів на семінарських заняттях.

Оцінювання за формами контролю:

		ЗМ	
		Min. – 45 бали	Max. – 80 балів
Виконання індивідуальних робіт	ІЗ №1	10	15
	ІЗ №2	10	15
	ІЗ №3	15	30
Семінарські заняття/ виступи на наукових семінарах та участь у дискусіях	НС №1	5	10
	НС №2	5	10
Підсумкова модульна контрольна робота		15	20

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою. Рекомендований мінімум для допуску до заліку (підсумкової модульної контрольної роботи)– **45 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль	ПМК / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>45</i>	<i>15</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

Шкала відповідності

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою
90 – 100	зараховано
85 – 89	
75 – 84	
65 – 74	
60 – 64	
1 – 59	не зараховано

Критерії оцінювання відповіді студента на науковому семінарі (за десятибальною шкалою)

10-9 балів – вичерпна доповідь з теми індивідуального завдання, що свідчить про глибоке знання матеріалу та широке володіння понятійним апаратом з теми. Доповідає впевнено, творчо, у доповіді виявляє науковий підхід, не підглядає у конспект, доцільно використовує терміни, правильно пояснюючи їх. Доповідь супроводжується презентацією, яка відповідає структурі наукового дослідження та якісно його ілюструє.

Студент відповідає логічно, послідовно, систематично на більшість питань викладача та учасників наукового семінарського заняття.

Протягом всіх пар, відведених на науковий семінар, студент проявляє себе активним учасником наукової дискусії, задає питання студентам-доповідачам, влучно коментує доповіді колег та доповнює їх по суті, не боїться висловлювати власну думку та відстоювати свої переконання.

8-7 балів – досить повна доповідь з теми індивідуального завдання, що свідчить про знання матеріалу та володіння понятійним апаратом з теми. Студент виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у своїй відповіді суттєвих неточностей. Доповідає досить впевнено, у доповіді виявляє науковий підхід, іноді підглядає у конспект, доцільно використовує терміни, правильно пояснюючи їх. Доповідь супроводжується презентацією, яка більш-менш відповідає структурі наукового дослідження.

Студент відповідає логічно, послідовно, систематично на більшість питань викладача та учасників наукового семінарського заняття.

Протягом всіх пар, відведених на науковий семінар, студент проявляє себе учасником наукової дискусії, задає питання студентам-доповідачам, коментує доповіді колег, не боїться висловлювати власну думку та відстоювати свої переконання.

6-5 балів – студент виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач сильно «прикутий» до конспекту, припускається помилок та термінологічних не точностей. Матеріал не повно розкриває проблему. Презентація відсутня, або не відповідає суті наукового дослідження студента.

Відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх.

Протягом всіх пар, відведених на науковий семінар, студент кволо себе участь у науковій дискусії, зрідка задає питання студентам-доповідачам, не коментує доповіді колег та не висловлює власну думку з обговорюваної наукової проблеми.

4-3 бали – студент відповідає, читаючи з конспекту, без допомоги якого у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки. Матеріал не розкриває наукову проблему. Презентація відсутня. Відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою.

Протягом всіх пар, відведених на науковий семінар, студент не себе участь у науковій дискусії, зрідка задає питання студентам-доповідачам, не коментує доповіді колег та не висловлює власну думку з обговорюваної наукової проблеми.

2-1 бал – студент читає з конспекту, матеріал відповіді студента розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. Презентація відсутня. На запитання викладача та студентів відповісти не може.

Протягом всіх пар, відведених на науковий семінар, студент не себе участь у науковій дискусії, не задає питання студентам-доповідачам, не коментує доповіді колег та не висловлює власну думку з обговорюваної наукової проблеми.

0 балів – відповіді немає або вона абсолютно не розкриває сутності питання. Презентація відсутня. Протягом всіх пар, відведених на науковий семінар, студент жодним чином не проявляє себе учасником наукової дискусії.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань студента, як форми самостійної роботи з дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» (за п'ятнадцятибальною шкалою)

15-14 балів – індивідуальна робота виконана охайно, без граматичних помилок з чітким дотриманням плану роботи, послідовності викладу матеріалу, строків виконання, вимог щодо обсягів роботи та правил оформлення. Студент виявив зацікавленість проблематикою дослідження з повним зануренням в проблему, та показав вичерпні знання як основного теоретичного матеріалу з наукової проблематики, так і основних фактів та сучасного міжнародно-політичного стану. Студент в індивідуальній роботі продемонстрував вміння працювати з джерелами інформації, відрізнити основне та другорядне з теми дослідження та вміння створювати вторинний текст. У дослідженні продемонстровано глибокі теоретичні знання, при цьому немає зайвої деталізації та непотрібної деталізації, що не відноситься до загальної теми наукового дослідження.

Виклад матеріалу в індивідуальній роботі послідовний, логічно обґрунтований від загального до конкретного, від теорії до розв'язання практичних завдань, уникаючи повторень, тавтологій та підмін понять.

Структура індивідуальної роботи обумовлюється загальною дидактичною метою, якщо не передбачене інше, і містить вступ, де визначено основну мету та поставлено дослідницькі задачі, основну частину, де повною мірою викладено власне наукове дослідження, та висновки, узагальнення та рекомендації. Робота написана зрозумілою мовою з чіткими формулюваннями, відсутні натяки та двоякі фрази. В тексті не використано іншомовних слів,

якщо є українській аналог такого слова, це ж стосується і специфічних термінів, якщо аналогів не існує, тоді в дужках є роз'яснення терміну.

В кінці індивідуальної роботи наявний список використаних джерел, оформлений згідно з ДСТУ 8302:2015 з обов'язковими посиланнями в самому тексті дослідження та\або References – ті самі джерела Гарвардським стилем.

13-12 балів – індивідуальна робота виконана охайно, без граматичних помилок з дотриманням плану роботи, послідовності викладу матеріалу, строків виконання, вимог щодо обсягів роботи та правил оформлення. Студент виявив зацікавленість проблематикою дослідження та показав достатні знання як основного теоретичного матеріалу з наукової проблематики, так і деяких фактів та сучасного міжнародно-політичного стану. Студент в індивідуальній роботі продемонстрував вміння інформаційного пошуку. У дослідженні продемонстровано достатні теоретичні знання, що іноді не відноситься до загальної теми наукового дослідження.

Виклад матеріалу в індивідуальній роботі послідовний, логічно обґрунтований від загального до конкретного, від теорії до розв'язання практичних завдань, уникаючи повторень, тавтологій та підмін понять.

Структура індивідуальної роботи обумовлюється загальною дидактичною метою, якщо не передбачене інше, і містить вступ, де визначено основну мету та поставлено дослідницькі задачі, основну частину, де викладено власне наукове дослідження, та висновки, узагальнення та рекомендації. Робота написана зрозумілою мовою з чіткими формулюваннями, відсутні натяки та двоякі фрази. В тексті не використано іншомовних слів, якщо є українській аналог такого слова.

В кінці індивідуальної роботи наявний список використаних джерел, оформлений згідно з ДСТУ 8302:2015 з посиланнями в самому тексті дослідження.

11-10 балів – індивідуальна робота виконана охайно, іноді трапляються граматичні помилки, з дотриманням плану роботи, послідовності викладу

матеріалу, строків виконання, вимог щодо обсягів роботи та правил оформлення. Студент показав достатні знання основного теоретичного матеріалу з наукової проблематики та сучасного міжнародно-політичного стану. Студент в індивідуальній роботі продемонстрував вміння інформаційного пошуку. У дослідженні продемонстровано достатні теоретичні знання, що не завжди відноситься до загальної теми наукового дослідження.

Виклад матеріалу в індивідуальній роботі послідовний, логічно обґрунтований від загального до конкретного, від теорії до розв'язання практичних завдань, уникаючи повторень, тавтологій та підмін понять.

Структура індивідуальної роботи не містить виокремлених частин, таких як вступ, основна частина та висновки. Робота написана зрозумілою мовою з чіткими формулюваннями, відсутні натяки та двоякі фрази. В тексті не використано іншомовних слів, якщо є українській аналог такого слова.

В кінці індивідуальної роботи наявний список використаних джерел, оформлений згідно з ДСТУ 8302:2015 з посиланнями в самому тексті дослідження.

9-7 балів – індивідуальна робота виконана охайно, іноді трапляються граматичні помилки, з дотриманням плану роботи, послідовності викладу матеріалу, вимог щодо обсягів роботи та правил оформлення. Студент не показав достатній рівень знань основного теоретичного матеріалу з наукової проблематики та сучасного міжнародно-політичного стану. Студент в індивідуальній роботі продемонстрував вміння інформаційного пошуку.

Виклад матеріалу в індивідуальній роботі послідовний, логічно обґрунтований від загального до конкретного, від теорії до розв'язання практичних завдань.

Структура індивідуальної роботи не містить виокремлених частин, таких як вступ, основна частина та висновки. Робота написана зрозумілою мовою з чіткими формулюваннями, відсутні натяки та двоякі фрази. В тексті не використано іншомовних слів, якщо є українській аналог такого слова.

В кінці індивідуальної роботи наявний список використаних джерел, оформлений згідно з ДСТУ 8302:2015 з посиланнями в самому тексті дослідження.

6-4 бали – індивідуальна робота виконана не охайно, трапляються граматичні помилки, не дотримано плану роботи, відсутня послідовності викладу матеріалу, не дотримані вимоги щодо обсягів роботи та правил оформлення. Студент не показав достатній рівень знань основного теоретичного матеріалу з наукової проблематики та сучасного міжнародно-політичного стану. Студент в індивідуальній роботі продемонстрував поверхневі вміння інформаційного пошуку.

Виклад матеріалу в індивідуальній роботі послідовний, логічно обґрунтований від загального до конкретного, від теорії до розв'язання практичних завдань.

Структура індивідуальної роботи не містить виокремлених частин, таких як вступ, основна частина та висновки. Робота написана зрозумілою мовою з чіткими формулюваннями, відсутні натяки та двоякі фрази. В тексті не використано іншомовних слів, якщо є українській аналог такого слова.

В кінці індивідуальної роботи відсутній список використаних джерел, та\або посилання в самому тексті дослідження.

3-1 бал – індивідуальна робота виконана не охайно, з граматичними помилками, не дотримано плану роботи, відсутня послідовності викладу матеріалу, не дотримані вимоги щодо обсягів роботи та правил оформлення. Студент не показав достатній рівень знань основного теоретичного матеріалу з наукової проблематики та сучасного міжнародно-політичного стану. Студент в індивідуальній роботі не продемонстрував вміння інформаційного пошуку.

Виклад матеріалу в індивідуальній роботі не послідовний, логічно не обґрунтований.

Структура індивідуальної роботи не містить виокремлених частин, таких як вступ, основна частина та висновки. Робота написана не зрозумілою мовою з ознаками перекладу через онлайн-перекладачі або з ознаками використання систем штучного інтелекту. В тексті використовуються іншомовні слова.

В кінці індивідуальної роботи відсутній список використаних джерел та посилання в самому тексті дослідження.

0 балів – в індивідуальній роботі наявна академічна недоброчесність.

ПОРАДИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття - вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань.

Підготовка до семінарського заняття включає:

- *самостійне* опрацювання теоретичного матеріалу за конспектом лекцій, підручником чи навчальними посібниками;
- *самостійну* підготовку реферату, на основі наукової літератури за тематикою дослідження, для чого студент використовує методику інформаційного пошуку.

Під час проведення семінарського заняття студент самостійно приймає рішення: брати чи не брати участь у дискусії, на які аргументи опиратися при виборі певної позиції. Повідомлення або доповіді на семінарському занятті, обговорення, доповнення, зауваження дають можливість навчитися вести дискусії, чітко викладати свої думки, аргументувати свої судження, вести наукову полеміку, зважати на точку зору опонентів тощо.

Семінарські заняття №№ 1-6 з дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» проводяться у формі наукового семінару на основі виконаних індивідуальних робіт № 1 та №2.

Обговоренню та презентації основних результатів Індивідуальної роботи №1 присвячено семінарські заняття № 1-3, а обговоренню та презентації основних результатів Індивідуальної роботи №2 присвячено семінарські заняття № 4-6, на останньому семінарському занятті передбачено написання модульної контрольної роботи.

Науковий семінар є формою колективного, робочого обговорення наукової інформації для формування компетенції учасників семінару, генерації нових знань, методів та оптимізації взаємодії між учасниками семінару.

Метою наукового семінару є публічне в групі обговорення отриманих студентами результатів власних наукових досліджень, визначення перспективних напрямів наукових досліджень, формування навичок наукових комунікацій, створення сприятливого та доброзичливо-конкурентного наукового середовища.

Основними **завданнями** наукового семінару є:

1. колективне обговорення та ознайомлення із актуальними питаннями пріоритетних напрямів наукових досліджень у сфері міжнародних комунікацій;
2. формування явлень про сучасний стан наукових досягнень та передових технологій у сфері міжнародних комунікацій;
3. підвищення наукового кругозору у сфері міжнародних комунікацій;
4. огляд новітньої наукової літератури у сфері міжнародних комунікацій;

5. розвиток експериментальних, практичних і творчих навичок;
6. опанування основ ораторського мистецтва та стратегій побудови дискусій;
7. уміння аргументовано відстоювати власну точку зору.

На наукових семінарах студенти виступають із заздалегідь підготовленими доповідями, в обговоренні яких беруть участь усі учасники процесу. Завдяки цьому викладач має можливість краще оцінити ступінь розвитку пізнавальних здібностей та самостійності студента-доповідача, рівні наукового і творчого підходів до роботи.

Усі без виключення учасники наукового семінару отримують нову цікаву інформацію, яка стимулює їх мислення, бажання приймати участь в обговоренні. Слід також відмітити, що викладач, так як і студенти, повинен задавати додаткові питання, зорієнтувавшись у ході виступів, помічаючи найбільш проблемні моменти, які ведуть до подальшої дискусії.

Регулярні виступи на наукових семінарах в рамках дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» сприяють розвитку навичок наукових доповідей на конференціях різних рівнів і спілкування з аудиторією, уміння робити презентації, експериментальні наочні моделі. Це, безумовно, відіграє важливу роль при захисті дипломних робіт, але основною функцією наукових семінарів студентів все ж таки залишається підвищення їх загальноосвітнього рівня знань з питань сучасних напрямів розвитку науки в галузі міжнародних комунікацій; встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами; засвоєння методики проведення наукового дослідження; вивчення методик одержання нового наукового знання і, на його основі, побудови наукових гіпотез та теорій; набуття та удосконалення навичок роботи з науковою і методичною літературою.

ПОРАДИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Під час виконання самостійної роботи з дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» студент повинен:

- ✓ вивчити основи методики науково-дослідної роботи конкретних проблем;
- ✓ активізувати творче мислення;
- ✓ опанувати методи і прийоми наукового розв'язування задач, пов'язаних із впровадженням новітніх досягнень науки для підвищення ефективності діяльності установ та прийняття тактичних і стратегічних рішень;
- ✓ раціонально організовувати інтелектуальну працю;
- ✓ навчитися узагальнювати результати наукових досліджень, моделювати експерименти та визначати напрями досліджень;
- ✓ здійснювати апробацію результатів наукових досліджень.

Вивчення дисципліни передбачає засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Виконання завдань із самостійної роботи є обов'язковим для кожного студента.

Виконання самостійної роботи здійснюється згідно визначених видів самостійної роботи щодо кожної теми навчальної дисципліни.

Студенти вивчають дисципліну самостійно, користуючись конспектами лекцій, підручниками, навчальними посібниками, навчально-методичними виданнями та іншою науковою літературою.

Форма контролю самостійної роботи студентів передбачає діалогове спілкування з викладачем, тестування за темами та методи, що мають контрольну функцію, зокрема: письмові контрольні роботи, підготовка наукових повідомлень. Велике значення для засвоєння матеріалу має

рубіжний контроль знань у формі письмових контрольних робіт на завершенні вивчення курсу.

Самостійна робота з курсу включає:

- ✓ опрацювання лекційного матеріалу;
- ✓ підготовка до семінарських занять;
- ✓ виконання індивідуальних наукових завдань за тематикою дипломної роботи.

З метою набуття теоретичного та практичного досвіду у систематизації набутих знань із дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій» та їх адаптації до дисциплін ОНП, студенти повинні опанувати правила підготовки та презентації наукових доповідей, які складаються на підставі дослідження, огляду літературних джерел з обраного напрямку. У ньому повинні знайти висвітлення висунута гіпотеза, система доказів, новизна та практичне значення отриманих результатів, опрацьовані інформаційні джерела. Презентація може супроводжуватися візуальними засобами.

Результати проведеного самостійного дослідження презентуються студентами протягом вивчення курсу на семінарських заняттях.

ВИДИ САМОСТІЙНИХ РОБІТ

з дисципліни «Наукові проекти в сфері міжнародних комунікацій»

№ теми	назва теми	самостійна робота	
		години	види
1.	Тема 1. Постнекласична наука: сучасні напрями та наукові школи	15	Відповісти на запитання самоконтролю. Аналіз наукових статей в профільних вітчизняних наукових

			виданнях з тематики дослідження
2.	Тема 2. Загальна характеристика наукових проектів в галузі міжнародних комунікацій	15	Відповісти на запитання самоконтролю. Аналіз наукових статей в профільних іноземних наукових виданнях з тематики дослідження
3.	Тема 3. Основні наукові підходи досліджень в сфері міжнародних комунікацій	15	Відповісти на запитання самоконтролю. Аналіз наукових монографій з тематики дослідження
4.	Тема 4. Наукові підходи до методології розробки прогнозів у сфері міжнародних відносин.	15	Відповісти на запитання самоконтролю. Емпіричне дослідження по темі магістерської роботи
5.	Тема 5. Міжнародні програми та гранти: зміст, класифікація, порядок розробки. Фінансування наукових проектів за європейськими програмами.	15	Відповісти на запитання самоконтролю. Стаття та/або тези по темі магістерської роботи
6.	Підсумкова модульна контрольна робота	15	Засвоїти основні теоретичні положення дисципліни.

Індивідуальне завдання №1. Дослідження джерельної бази дипломної роботи – **до 25 балів** (граничний термін здачі роботи 3те семінарське заняття: до 10ти балів за виступ та до 15 балів за письмову роботу)

Орієнтовний план роботи (до 25 сторінок)

1. Коротка характеристика проблематики, що досліджується, історичний розвиток проблеми
2. Основні наукові надбання іноземних та вітчизняних дослідників
3. Огляд основних наукових шкіл з проблеми
4. Визначення не достатньо досліджених характеристик проблеми, що можуть становити наукову новизну дипломної роботи

Призначення індивідуальної роботи «Дослідження джерельної бази дипломної роботи» полягає в тому, щоби провести аналіз спеціальної наукової літератури за обраною темою дипломної роботи магістра та зробити висновки щодо повноти вирішення проблемної ситуації вітчизняними та зарубіжними науковцями. В розділі повинні критично висвітлюватися роботи вчених і спеціалістів, формулюватися питання, що залишилися невирішеними. За результатами аналізу літератури визначається актуальність проблематики з точки зору наукових розвідок знаних фахівців. Закінчувати індивідуальну роботу доцільно коротким висновком стосовно необхідності проведення нових досліджень для уточнення чи доповнення існуючих знань. Обсяг роботи повинен бути в межах до 25 сторінок, та проаналізовано не менше як 35-50 наукових джерел інформації.

Дослідження джерельної бази дипломної роботи повинно містити:

Виклад об'єктивного аналізу дослідження. У цій частині студентом конкретизуються глобальні завдання і актуальні проблеми за обраним науковим напрямом, відбувається систематизація отриманих даних, описується досягнутий результат.

Опис ситуації з науковими школами. Тут проводиться групування відповідних джерел по їх приналежності до певної наукової школи, описуються основні характеристики таких шкіл і їх значущі напрацювання в

даному векторі. Наступний елемент схеми – встановлення лідерів та їх публікацій за обраним вектором.

Формулювання значущих результатів використаних джерел. Це є оцінкою результатів дослідження з конкретизацією основних способів і методів їх досягнення.

Нормативи оформлення:

Кожен абзац літературного огляду подається у формі порівняльного аналізу або резюме того, чи іншого висновку із першоджерела з припущеннями чи висновками інших авторів (особливо важливо виявити протиріччя у висновках різних авторів на вирішення однієї і тієї ж проблеми; "посваривши" таким чином двох чи більше авторів і, на цій підставі, зробити свій висновок; доцільно підтвердити існування невирішеної проблеми та актуальність її вирішення).

Кожен абзац літературного огляду, якщо він не відображає власну думку, а надає інформацію з інших першоджерел, повинен завершуватися посиланням на конкретне першоджерело, яке повинно бути у розділі «Список використаних джерел».

Є три способи посилань на першоджерела:

✓ наприкінці речення чи абзацу викладається порядковий номер першоджерела в квадратних скобках, яке воно займає у списку використаних джерел, наприклад: Глобалізація розглядається вченими, як важливий тренд суспільного розвитку [5, 12];

✓ наприкінці речення чи абзацу викладаються в дужках ініціали і прізвища авторів та рік видання першоджерела, наприклад (О.Андрєєва, 2023); якщо авторів багато, то

записуються перші три прізвища а далі слова " та інші", наприклад: (О.Андрєєва, Н.Белоусова, О.Запорожець та ін., 2023);

✓ на початку чи всередині речення вкладаються ініціали та прізвища авторів, а вкінці речення - в дужках рік видання першоджерела, для прикладу: На думку О.Андрєєвої, політичне прогнозування - це складний інтердисциплінарний процес, який включає в себе не лише аналіз інформації, але й використання різноманітних інструментів (2023).

Наприкінці індивідуальної роботи необхідно зробити короткий підсумок (резюме) з повторними обґрунтуваннями проблемної ситуації, робочої гіпотези та основних завдань дослідження.

Дипломні роботи магістра націлені на вивчення вузького питання, цим визначається і специфіка підготовки індивідуальної роботи, як основи першого теоретичного розділу дипломної роботи. Вибираються джерела, які максимально відповідають специфіці обраної проблематики. Тобто застосовується вузькоспеціалізована, актуальна, достовірна інформація.

Зміст огляду, по суті, являє собою тези, які безпосередньо співвідносяться із завданнями і цілями дослідження.

Головним джерелом цінної інформації є тематичні, авторитетні інформаційні видання з новими публікаціями в різних наукових галузях.

Рекомендована кількість джерел у дипломній роботі – до 80 позицій.

Процентне співвідношення запозичень з цитат максимально становить 10% загального тексту. Слід уникати надмірної водності тексту і некорисної інформації, що не має конкретного відношення до тематики.

На основі аналітичної оцінки літературного огляду формуються обґрунтування обраної тематики і теоретико-методологічні висновки всієї дипломної роботи. При захисті дослідження звертається увага на

відображення в огляді суперечливих суджень і недостатньо вивчених аспектів. Матеріал повинен відповідати критеріям інноваційності та практичної корисності.

Індивідуальне завдання №2. Підготовка проектної пропозиції за темою дипломної роботи – **до 25 балів** (граничний термін здачі роботи бте семінарське заняття: до 10ти балів за виступ та до 15 балів за письмову роботу)

Орієнтовний план роботи (до 10 сторінок)

1. Написання та оформлення проектної заявки за темою дипломного дослідження відповідно до вимог міжнародних стандартів;
2. Написання та оформлення CV (резюме) та мотиваційного листа українською та англійською мовами;
3. Побудова діаграми Ганта наукового проекту;
4. Презентація готових матеріалів.

Призначення індивідуальної роботи «Підготовка проектної пропозиції за темою дипломної роботи» полягає в тому, щоб отримати комплексне бачення та встановити чіткий-тайм-менеджмент щодо власної дипломної роботи.

Для чого в індивідуальній роботі повинні бути присутні наступні компоненти.

1. Визначення основних цілей та завдань дослідження. Студент має чітко сформулювати, що саме він планує досліджувати в рамках своєї дипломної роботи, які питання будуть розглядатися та які результати очікуються.
2. Чітко сформульоване дослідницьке питання. Проектна пропозиція має містити чітко сформульоване дослідницьке питання або гіпотезу, яка буде перевірятися під час дослідження.

3. Обґрунтування актуальності теми. Студент повинен показати, чому вибрана тема є важливою для наукового співтовариства, які існуючі проблеми вона вирішує, і як результати можуть бути корисні в системі сучасних міжнародних відносин та міжнародних комунікацій.
4. Розробка методології дослідження. В проектній пропозиції студент визначає методи та підходи, які він\вона буде використовувати для збору, аналізу, обробки та інтерпретації даних, серед яких чинне місце повинні посісти експериментальні методи, аналітичні підходи, статистичні аналізи тощо.
5. Визначена структура дипломної роботи. Пропозиція повинна містити попередню структуру дипломної роботи, що включає назви основних розділів та підрозділів, а також короткий опис їх змісту.
6. Оцінка ресурсних потреб. Визначення необхідних ресурсів, таких як доступ до наукових баз даних\бібліотек\фондів, доступ до певних міжнародних установ або їх представництв, програмне забезпечення, фінансові витрати та інше.
7. Зворотний зв'язок від наукового керівника. Проектна пропозиція надає науковому керівникові можливість оцінити підхід студента до виконання дипломної роботи, внести корективи, побажання та рекомендації щодо виконання дослідження.

Загалом, ця індивідуальна робота спрямована на те, щоб студент систематизував свої ідеї, підготував чіткий план дослідження та отримав необхідні рекомендації для успішного виконання дипломної роботи не тільки від свого наукового керівника, але й під час презентації і обговоренні основних тез власного наукового проекту в академічній групі.

Таким чином, підготовка проектної пропозиції є ключовим етапом, що забезпечує успішне планування та виконання дипломної роботи, сприяє підвищенню якості дослідження та ефективності роботи студента.

Навички у написанні та оформленні CV (резюме) та мотиваційного листа для наукового проекту за темою дипломної роботи є важливими для студентів, які планують продовжити наукову кар'єру або подати заявку на участь у дослідницьких програмах, грантах, стажуваннях чи аспірантурі.

Нижче наведено рекомендації щодо підготовки цих документів.

Написання та оформлення CV (резюме)

CV (Curriculum Vitae) — це документ, що містить детальну інформацію про академічні та професійні досягнення студента. Він має бути структурованим, чітким і містити всю необхідну інформацію, яка демонструє вашу кваліфікацію.

Структура CV:

<i>Контактна інформація</i>	Ім'я та прізвище
	Адреса
	Телефон
	Електронна пошта
	Профіль LinkedIn та\або інших соціальних мереж (за наявності)
<i>Короткий профіль</i>	Короткий опис вашого академічного та професійного шляху, акцент на ключових досягненнях і цілях.
<i>Освіта</i>	Навчальний заклад, спеціальність, період навчання
	Академічний ступінь (наприклад, бакалавр, магістр)
	Тема дипломної роботи або наукового проекту
	Відзнаки та нагороди

Досвід роботи	Назва організації, посада, період роботи Опис обов'язків і досягнень
Наукова діяльність	Участь у наукових конференціях, семінарах Публікації (статті, тези) Наукові проекти, в яких ви брали участь
Додаткові навички:	Знання мов Комп'ютерні навички Інші професійні навички (наприклад, аналіз даних, програмування)
Додаткова інформація:	Волонтерський досвід Членство в професійних організаціях Хобі (якщо релевантні до наукової діяльності)

Написання та оформлення мотиваційного листа

Мотиваційний лист (Cover Letter) є супровідним документом до вашого CV, в якому ви пояснюєте, чому вас цікавить обраний науковий проект або програма, і чому ви підходите для участі в ньому.

Структура мотиваційного листа³⁰:

Вступ	Вкажіть, на яку програму або проект ви подаєтеся. Коротко розкажіть про себе (хто ви, де навчаєтеся, яка спеціальність).
Мотивація	Поясніть, чому вас цікавить цей науковий проект або програма. Опишіть, як ця програма пов'язана з вашими академічними та професійними цілями.

³⁰ Тут і надалі наведені загальні структури та кліше. З огляду на тему індивідуальної роботи, ця структура може бути підкорегована студентом самостійно.

Академічні та професійні досягнення	Вкажіть свої ключові досягнення, які підтверджують вашу кваліфікацію.
Ваш внесок у проект	Опис роботи, яка стосується тематики наукового проекту або програми. Розкажіть, як ваші знання, навички та досвід можуть бути корисними для проекту. Поясніть, які інноваційні підходи або ідеї ви могли б запропонувати.
Заключення	Висловіть надію на позитивний розгляд вашої кандидатури. Додайте готовність надати додаткову інформацію або пройти співбесіду. Подякуйте за розгляд вашої заявки.
Підпис	Закінчіть лист ввічливим прощанням і вашим ім'ям.

Отже, загальні поради щодо підготовки цих документів виглядатимуть наступним чином.

Лаконічність і чіткість	Ваше CV і мотиваційний лист мають бути структурованими, чіткими та без зайвих деталей.
Індивідуалізація	Кожен мотиваційний лист варто адаптувати під конкретний проект чи програму, на яку ви подаєтеся.
Перевірка на помилки	Переконайтеся, що в тексті немає граматичних чи стилістичних помилок.
Професійна мова	Зберігайте формальний і професійний стиль у обох документах.

Ці документи є ключовими елементами при подачі заявки на наукові програми, гранти або дослідницькі проекти, тому варто приділити їх підготовці достатньо часу та уваги.

Складання попереднього графіку виконання дипломної роботи, що включає основні етапи дослідження, дедлайни, час на написання, редагування та подання роботи є ключовим елементом для науковця-початківця. Дотримання графіку при написанні наукового проекту є критично важливим з кількох причин:

- ✓ Ефективне управління часом. Графік допомагає розбити великий обсяг роботи на більш керовані етапи, що зменшує ймовірність перенавантаження і дозволяє зосередитися на кожному окремому завданні. Коли є чітко визначені терміни, студент\дослідник має менше спокус відкладати виконання завдань на пізніше.
- ✓ Підвищення якості дослідження. Дотримуючись графіку, можна вчасно виявити проблеми та внести необхідні корективи, не поспішаючи та не жертвуючи якістю роботи. Плануючи час для кожного етапу, студент\дослідник може забезпечити достатньо часу на збір і аналіз даних, що є критично важливим для якісного дослідження.
- ✓ Забезпечення співпраці з керівником та іншими фахівцями. Дотримання графіку дозволяє планувати регулярні консультації з науковим керівником, отримувати зворотній зв'язок і вчасно вносити необхідні зміни. Якщо в проекті бере участь кілька людей, дотримання графіку забезпечує ефективну координацію роботи команди.
- ✓ Уникнення стресу та дедлайнів в останній момент. Робота відповідно до графіку зменшує стрес і паніку, які можуть виникнути при наближенні кінцевих термінів. Дотримання графіку забезпечує завершення роботи

до встановлених дедлайнів, що особливо важливо при поданні наукових робіт, звітів або публікацій.

- ✓ Підготовка до захисту та публікації. Якщо дослідження виконується відповідно до графіку, залишається час на підготовку до захисту або презентації результатів. Вчасне завершення дослідження дозволяє підготувати якісні публікації без поспіху, що підвищує шанси на їх прийняття у престижні видання.
- ✓ Врахування зовнішніх обмежень. Багато наукових проектів фінансуються за рахунок грантів, які мають чіткі часові рамки, де недотримання графіку може призвести до втрати фінансування. Якщо проект прив'язаний до конкретних подій, конференцій або програм, дотримання графіку є ключовим для успішного завершення роботи в потрібні терміни.

Отже, дотримання графіку при написанні наукового проекту допомагає зберігати високий рівень організації, забезпечує якість дослідження, зменшує стрес і підвищує шанси на успішне завершення проекту. Це також є важливим навиком, який цінується в академічному і професійному середовищі.

Для полегшення роботи над дотриманням графіку наукового проекту можна застосовувати діаграму Ганта, це графічний інструмент для планування, управління та контролю проектів, що показує послідовність виконання завдань у часі і являє собою горизонтальну шкалу часу, на якій показані окремі завдання проекту, їхня тривалість та взаємозалежність. Вона була створена Генрі Л. Гантом у 1910-х роках і стала одним із найпопулярніших методів планування проектів.

Основними компонентами діаграми Ганта є:

Завдання (Tasks)	Перелік завдань або етапів проекту, які необхідно виконати. Ці завдання розміщуються вертикально на лівій стороні діаграми. Кожне завдання відображається як окремий рядок на діаграмі.
Часова шкала (Timeline)	Горизонтальна вісь, яка показує період часу, на який планується проект. Це може бути години, дні, тижні, місяці тощо, залежно від тривалості проекту.
Смуги (Task Bars)	Кожне завдання представлено горизонтальною смугою, яка відображає його тривалість на часовій шкалі. Довжина смуги відповідає тривалості завдання, а її розташування на шкалі часу показує початок і кінець виконання завдання.
Взаємозв'язки між завданнями (Dependencies)	Деякі завдання можуть мати залежності. Наприклад, одне завдання може початися лише після завершення іншого, що можна відобразити за допомогою стрілок або ліній між смугами.
Ключові події (Milestones)	Особливі точки на шкалі часу, які позначають важливі події або завершення ключових етапів проекту.
Статус виконання	На діаграмі Ганта можна показати, які завдання вже виконані, а які ще в процесі, для цього

використовують заповнені та незаповнені частини смуг.

До основних переваг використання діаграми Ганта в роботі над науковими проектами можна віднести наступні.

- ✓ Планування проекту. Діаграма Ганта допомагає розробити чіткий план виконання завдань у проекті, враховуючи їхні взаємозв'язки та часові рамки.
- ✓ Візуалізація проекту. Чітке уявлення про те, які завдання потрібно виконати, коли і в якому порядку.
- ✓ Управління ресурсами. Вона дозволяє ефективно розподіляти ресурси між завданнями, щоб уникнути перевантаження або простоїв.
- ✓ Моніторинг прогресу. Діаграма дозволяє легко відслідковувати поточний стан виконання проекту, порівнюючи планові і фактичні терміни виконання завдань.
- ✓ Комунікація. Вона є зручним інструментом для комунікації між членами команди, замовниками та іншими зацікавленими сторонами, оскільки візуально відображає план проекту.
- ✓ Зрозумілість для команди. Забезпечує прозорість і зрозумілість плану проекту для всіх учасників.

Як створити діаграму Ганта³¹

1. Визначте всі завдання проекту.
2. Оцініть тривалість кожного завдання.
3. Встановіть залежності між завданнями.

³¹ Діаграма Ганта може бути створена в спеціалізованих програмних продуктах, таких як Microsoft Project, Asana, Trello, Smartsheet, або навіть у Excel, де для кожного завдання можна створити відповідну смугу на шкалі часу.

4. Визначте ключові події (milestones).
5. Розмістіть завдання на шкалі часу відповідно до їхньої тривалості та залежностей.

Діаграма Ганта для наукового проекту в галузі міжнародних комунікацій, як приклад, може включати завдання, пов'язані з аналізом міжнародної політики, вивченням дипломатичних відносин, дослідженням міжнародних конфліктів тощо.

Ось приклад такого проекту, спрямованого на *аналіз зовнішньої політики країни в контексті міжнародного конфлікту*.

1. Фаза підготовки.

- Літературний огляд з теми (1–3 тиждень)
- Формулювання дослідницьких питань (2–4 тиждень)
- Розробка методології дослідження (4–6 тиждень)
- Збір даних про зовнішню політику країни (6–8 тиждень)

2. Аналіз даних.

- Аналіз документів та офіційних заяв (9–12 тиждень)
- Інтерв'ю з експертами в галузі міжнародних відносин (10–14 тиждень)
- Порівняльний аналіз політики різних держав (12–15 тиждень)

3. Підготовка звіту.

- Написання чернетки звіту (16–19 тиждень)
- Рецензування та редагування (20–22 тиждень)
- Фіналізація звіту (23–24 тиждень)

4. Презентація результатів.

- Підготовка до конференції (25–26 тиждень)
- Участь у науковій конференції (27 тиждень)
- Публікація дослідження (28–30 тиждень)

Візуалізація діаграми Ганта

Ця діаграма Ганта для наукового проекту в галузі міжнародних відносин та міжнародних комунікацій відображає послідовність завдань, їх тривалість і залежності між ними, що допомагає ефективно планувати та управляти проектом.

Індивідуальне завдання №3. Апробація результатів наукового дослідження на міжнародній науковій конференції з публікацією тез або публікація наукової статті у фаховому журналі категорії Б – **до 30 балів** (граничний термін здачі роботи останнє семінарське заняття)

Призначення індивідуальної роботи «Апробація результатів наукового дослідження» полягає в тому, щоб довести до відома наукове співтовариство результати власного дослідження шляхом їх публікації у фаховому видання категорії Б за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Наукова стаття — це один з основних видів наукових публікацій, це певним чином опублікована робота, яка містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, аналіз, експерименти, теоретичні або практичні висновки та\або висвітлює конкретне окреме питання з теми дипломної роботи, фіксує науковий пріоритет автора, робить матеріал надбанням фахівців.

Основна мета наукової статті — представлення нових знань, ідей чи підходів до розв'язання наукових проблем.

Наукові статті публікуються в спеціалізованих журналах та спрямовані на те, щоб сприяти розвитку науки, обміну ідеями між дослідниками та апробації нових теорій чи гіпотез.

Зазвичай до основних характеристик наукової статті можна віднести актуальність, новизна, науковий стиль, об'єктивність, системність, посилення на джерела, концентрація на темі, ці характеристики забезпечують якість наукової статті, її корисність для наукової спільноти та можливість включення до авторитетних наукових видань.

Актуальність

Тематика статті має бути важливою та відповідати сучасним потребам науки чи практики, в ній повинна підніматися проблема, яка потребує вирішення, або робиться внесок у розвиток певної галузі знань. Дослідження повинно бути важливим і відповідати сучасним потребам науки.

Новизна

Наукова стаття повинна містити нові результати, ідеї або підходи, які раніше не були опубліковані, оригінальність висновків або запропонованих

	рішень тут є ключовою вимогою. Стаття має представляти нові ідеї, підходи чи результати.
Науковий стиль	Науковій статті притаманна чітка, логічна структура викладу з використанням наукової термінології та уникненням емоційно забарвлених слів. Висловлювання мають бути об'єктивними та обґрунтованими.
Об'єктивність	Автор повинен дотримуватися нейтральної позиції та уникати упереджених висновків з використанням перевірених методів дослідження, у статті наводяться всі релевантні дані, навіть якщо вони суперечать попереднім гіпотезам.
Системність	Дослідження представлено як послідовний аналіз проблеми з використанням системного підходу та всі аспекти проблеми розглядаються у взаємозв'язку.
Посилання на джерела	Стаття повинна містити посилання на відповідну наукову літературу, що є важливим компонентом, який демонструє глибину аналізу.
Концентрація на темі	У науковій статті обговорюється конкретна проблема, а не широка галузь та уникається надмірна кількість другорядної інформації.

Наукова стаття повинна мати такі структурні елементи:

Заголовок це ключовий елемент, який коротко і точно відображає зміст статті. Він виконує функцію ідентифікації теми дослідження та привертає увагу читача.

Анотація це короткий, структурований опис основного змісту статті, який відображає її мету, методи, ключові результати та висновки, вона допомагає швидко зрозуміти сутність дослідження і вирішити, чи варто ознайомлюватися з повним текстом. Обсяг, як правило, до 1000 символів.

Ключові слова це терміни або фрази, що відображають основний зміст дослідження, використовуються для швидкого пошуку, індексації та класифікації наукової роботи в базах даних. Як правило 7-9 слів.

Вступ постановка наукової проблеми, її актуальність, зв'язок з найважливішими завданнями науки й народного господарства України, значення для розвитку міжнародних комунікацій або практичної діяльності (перший абзац або 5–10 рядків). Метою вступу є доведення до читача основних завдань, які ставив перед собою автор статті. Як правило, вступ має включати у себе: визначення наукової гіпотези; докладно пояснювати причини, за якими було

почато дослідження; розкривати рівень актуальності даної теми.

Огляд літератури	Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми та на яке спирається автор; існуючі погляди на проблему; труднощі при розробці даного питання, виділення невирішених питань у межах загальної проблеми, котрим присвячена стаття (0,5–2 сторінки друкованого тексту через півтора інтервали).
-------------------------	--

Формулювання мети статті (постановка завдання)	передбачає виголошення головної ідеї даної публікації, яка суттєво відрізняється від існуючих, доповнює або поглиблює вже відомі підходи; уведення до наукового обігу нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або уточнення відомих раніше, але недостатньо вивчених.
---	--

Виклад змісту власного дослідження — основна частина статті	У ній висвітлюються основні положення й результати наукового дослідження, особисті ідеї, думки, отримані наукові факти, виявлені закономірності, зв’язки, тенденції, програма експерименту, методика отримання та аналіз фактичного матеріалу, особистий внесок автора в досягнення й реалізацію основних висновків тощо (п’ять-вісім сторінок).
--	--

Висновок	це підсумковий розділ, який концентрує основні результати дослідження, їх значення для науки чи
-----------------	---

практики, а також можливі напрями подальшої роботи. Він відповідає на запитання, що було досягнуто, які висновки зроблено, та чому це важливо.

Список літератури

Наукові джерела, використані під час підготовки статті.

Оптимальний обсяг наукової статті — 0,5 авторського аркуша (до 12 сторінок друкованого на комп'ютері тексту через 1,5 інтервали, шрифт 14).

Наукові журнали можуть вимоги наявності однієї чи двох рецензій на статтю або витягу з протоколу засідання кафедри про рекомендацію статті до друку тощо.

Студентам магістратури ОНП Міжнародні комунікації в обов'язковому порядку потрібно брати участь в наукових конференціях, що проводяться як на базі Інституту, так і за його межами.

Наукові конференції — це заходи, на яких науковці, дослідники, аспіранти, студенти та інші фахівці представляють свої дослідження, обмінюються ідеями, обговорюють досягнення науки та техніки, а також встановлюють професійні контакти. Конференції є важливим інструментом для поширення знань, обговорення інновацій і розвитку науки.

Типи наукових конференцій:

1. Міжнародні:

- Збирають учасників з різних країн.
- Офіційна мова зазвичай англійська.
- Високий рівень наукових дискусій, глобальний масштаб тем.

2. Національні:

- Орієнтовані на фахівців однієї країни.
- Теми можуть стосуватися національних пріоритетів науки та технологій.

3. Регіональні:

- Організуються на рівні областей, регіонів чи університетів.
- Можуть включати молодих дослідників.

4. Галузеві:

- Присвячені вузьким спеціалізованим темам (наприклад, медицина, IT, енергетика, комунікації, дипломатія).

5. Молодіжні:

- Орієнтовані на студентів і молодих учених, які тільки починають свій шлях у науці.

Тези наукової доповіді — це стислий виклад основного змісту доповіді, який дає уявлення про тему, мету, методи, результати та значення дослідження. Вони часто використовуються для участі в наукових конференціях і публікуються в збірниках матеріалів.

Основні характеристики тез:

Лаконічність	обсяг зазвичай становить 1–2 сторінки або 300–500 слів.
---------------------	---

Інформативність	тези мають передати основні ідеї без зайвих деталей.
------------------------	--

Структурованість	чітка логіка викладу матеріалу.
-------------------------	---------------------------------

Науковий стиль використання професійної термінології, відсутність емоційних висловлювань.

Самодостатність читач повинен зрозуміти суть роботи навіть без доступу до повного тексту доповіді.

Структура тез по своїй природі дещо схожа зі структурою наукової статті, але значно менша у обсягах.